

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

Do użytku służbowego

Egz. Nr **2**

PRZYGOTOWANIE DO MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA „MOB-SOP-3”

(studium)

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

05-003866-002-0

68892

WARSZAWA

Katedra Organizacji i Mobilizacji Wojsk

Do użytku służbowego

**PRZYGOTOWANIE DO MOBILIZACYJNEGO
ROZWINIĘCIA SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA**

„ MOB - SOP - 3 ”

(s t u d i u m)

Warszawa

1998 r.

Zespół autorski:

płk dr hab. rez. Jan WOJNAROWSKI - wstęp, rozdział 1 pkt.1.1; 1.3,
rozdział 2 pkt. 2.1; 2.2, rozdział 3
pkt. 3.1; 3.2 (3.2.1.); 3.3 (3.3.1.),
zakończenie, załączniki wspólne

płk dr Henryk GETKA - rozdział 1 pkt. 1.2, rozdział 2 pkt. 2.3; 2.4,
rozdział 3 pkt. 3.2.2; 3.3.2, załączniki wspólne

SPIS TREŚCI

	Strona
WSTĘP	5
1. CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA W ASPEKCIE PRZYGOTOWAŃ MOBILIZACYJNYCH	11
1.1. Siły podsystemu pozamilitarnego	15
1.2. Siły zbrojne czasu pokoju i ich perspektywiczne możliwości mobilizacyjne	19
1.3. Infrastruktura mobilizacyjna systemu obronnego państwa...	28
2. ZAKRES PRZYGOTOWAŃ MOBILIZACYJNYCH W SYSTEMIE OBRONNYM PAŃSTWA	45
2.1. Zadania mobilizacyjne sił podsystemu pozamilitarnego w ramach osiągnięcia gotowości obronnej państwa	47
2.2. Planowanie mobilizacji gospodarki	51
2.3. Zadania mobilizacyjne sił zbrojnych	58
2.4. Planowanie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych	62
3. ZARZĄDZENIE, URUCHOMIENIE I KIEROWANIE MOBILIZACJĄ SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA	70
3.1. Zarządzenie mobilizacji	70
3.2. Uruchomienie mobilizacji	73
3.2.1. Uruchomienie mobilizacji gospodarki	73
3.2.2. Uruchomienie mobilizacji sił zbrojnych	74
3.3. Kierowanie mobilizacją	80
3.3.1. Kierowanie mobilizacją gospodarki	81
3.3.2. Kierowanie mobilizacją sił zbrojnych	84
ZAKOŃCZENIE	91
BIBLIOGRAFIA	93
ZAŁĄCZNIKI	95

Za straty ponoszone w imieniu społeczeństwa odpowiadają reprezentujący je politycy, którzy nie są w stanie przewidzieć skutków swoich decyzji, a ich postępowanie jest często podyktowane cynicznymi pobudkami.

WSTĘP

Postępujący proces zmian polityczno-ekonomicznych w Polsce spowodował konieczność przygotowania odpowiedniego systemu obrony państwa. Państwo ma zapewnić warunki do zorganizowania sprawnego systemu gospodarczo-obronnego, gwarantującego utrzymanie w gotowości mobilizacyjnej i bojowej siły zbrojne, siły ochrony państwa oraz pozostałe działy gospodarczo-obronne i ludność kraju do sytuacji katastrof ekologicznych, klęsk żywiołowych oraz kryzysu militarnego.

Podstawowym zadaniem tworzonego systemu obronnego państwa w czasie pokoju jest mobilizacyjne przygotowanie zaplecza gospodarczo-administracyjnego kraju do jego funkcjonowania w okresie kryzysu i wojny, a także zaspokojenie potrzeb sił zbrojnych w wymienionych okresach (zał. 1.).

Obszar przygotowania gospodarki narodowej pod względem organizacji i zabezpieczenia potrzeb mobilizacyjnych zaplecza gospodarczo-administracyjnego oraz sił zbrojnych powinien obejmować: cykliczne opracowywanie programów mobilizacji gospodarki na poszczególnych szczeblach jej działania; utrzymanie i rozwijanie potencjału produkcyjnego na potrzeby sił zbrojnych; gromadzenie i utrzymywanie rezerw państwowych na niezbędnym poziomie w stosunku do potrzeb obronnych państwa; rozbudowa i utrzymanie infrastruktury technicznej gospodarki narodowej na cele obronne, głównie dotyczy to systemu łączności, energetycznego i transportu.

Celem trzyletnich **badania** w problematyce przygotowań systemu obronnego państwa do mobilizacji **była analiza zmian w gospodarce i administracji państwa oraz zbadanie wpływu różnych uwarunkowań na przygotowania mobilizacyjne w państwie.**

Natomiast głównym problemem było zbadanie możliwości przygotowania do mobilizacyjnego rozwinięcia systemu obronnego państwa (SOP).

Ogólna hipoteza robocza sprowadzała się do stwierdzenia, iż brak jest jednolitego opracowania teoretycznego, które określałoby jak postępować przygotowując system obronny państwa do mobilizacji i co należałoby uczynić, aby te przygotowania obejmowały wiodące problemy, wpływające na organizację przygotowań mobilizacyjnych SOP.

W badaniach założono udzielenie odpowiedzi na następujące pytania wynikające z problemu badawczego:

- 1) rozwiązanie jakich zadań będzie miało wpływ na przygotowanie do mobilizacji zaplecza gospodarczo-administracyjnego państwa i sił zbrojnych?
- 2) które elementy systemu obronnego państwa powinny być objęte przygotowaniem do mobilizacji, a które przygotowaniem organizacyjno-mobilizacyjnym do militaryzacji?
- 3) jaką tworzyć infrastrukturę mobilizacyjno-obronną by skutecznie zapewnić funkcjonowanie sił zbrojnych i gospodarki?
- 4) jaki może być zakres przygotowań mobilizacyjnych zaplecza gospodarczo-administracyjnego i sił zbrojnych oraz od czego (kogo) będzie to zależało?
- 5) kiedy i w jakich warunkach może być uruchomiona mobilizacja gospodarki i sił zbrojnych?
- 6) jak powinien być zbudowany i jak może funkcjonować podsystem kierowania procesem mobilizacji w państwie (w gospodarce i w siłach zbrojnych)?

Przygotowania do mobilizacyjnego rozwinięcia elementów systemu obronnego państwa będą zamierzeniami długoterminowymi, obejmującymi najważniejsze sfery działalności państwa, decydujące o obronności, w tym

podmioty gospodarcze i jednostki organizacyjne administracji rządowej (samorządowej), na których ciąży obowiązek obronny.

W systemie obronny państwa wyróżniamy **podsystem kierowania** obronnością państwa; **podsystem militarny** obejmujący siły zbrojne; **podsystem pozamilitarny**.

Triada tworząca system obronny państwa rozpatrywana była w studium „MOB-SOP-1” z 1996 r., „MOB-SOP-2” z 1997 r. „MOB-SOP-2” w stosunku do materiału zawartego w opracowaniu „MOB-SOP-1” poszerza wiedzę o następujące problemy, w ramach tych samych – trzech rozdziałów:

- 1) infrastrukturę mobilizacyjno-obronną;
- 2) charakterystykę stanów gotowości obronnej państwa wraz z załącznikiem przedstawiającym zadania realizowane w kolejnych stanach gotowości obronnej państwa;
- 3) przeanalizowano zadania sił układu pozamilitarnego:
  - sił porządkowo-ochronnych (policji, UOP, NJ MSWiA, SG, PSP;
  - gospodarczo-obronnych, dokonując analizy zadań dla nowych resortów (MTiGN, MG, MZiOS, MŁ, MK, Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast);
- 4) rozdysponowanie zasobów siły roboczej państwa, głównie rezerw mobilnych na potrzeby mobilizacyjne sił zbrojnych;
- 5) planowanie i kierowanie mobilizacją gospodarki w tym przygotowaniem planistyczno-organizacyjnymi i przygotowaniem rzeczowymi oraz przechodzeniem gospodarki pokojowej na gospodarkę wojenną.

Obecna edycja studium obejmuje trzy rozdziały ujmujące problemy mobilizacji gospodarki i sił zbrojnych.

W rozdziale pierwszym pt.: „Charakterystyka systemu obronnego państwa w aspekcie przygotowań mobilizacyjnych” – przedstawiono siły podsystemów obronnych, które należy przygotować do wykonania zadań

mobilizacyjnych w oparciu o posiadaną infrastrukturę obronną. Treść tego rozdziału udziela odpowiedzi na pytanie – które elementy systemu obronnego państwa powinny być objęte przygotowaniem do mobilizacji, a które jednostki organizacyjne resortów będą podlegały militaryzacji i w jakim zakresie?

W rozdziale drugim zatytułowanym „Zakres przygotowań mobilizacyjnych systemu obronnego państwa” – przeanalizowano zadania mobilizacyjne podsystemu militarnego i pozamilitarnego oraz rozpatrzono problem planowania mobilizacyjnego, uwzględniając w nim osiągnięcie gotowości obronnej (bojowej) państwa (sił zbrojnych). Wynikiem planowania powinny być programy i plany mobilizacyjne.

Rozdział trzeci pt.: „Uruchomienie i kierowanie mobilizacją systemu obronnego państwa” – zbadano w tym rozdziale skład podsystemu kierowania mobilizacją gospodarki w państwie, w ujęciu powiatowym i nowych województw, a także oceniono badając okoliczności i sposób zarządzenia oraz uruchomienia mobilizacji w siłach zbrojnych i w państwie.

W czasie badań wykorzystano istniejące dokumenty prawne, jako podstawę do wnioskowania oraz projekty ustaw stanowiące o przyszłym rozwiązaniu problemów obronnych, w tym mobilizacyjnych.

Istniejąca literatura przedmiotu badań jedynie dotyka swoją treścią merytoryczną problemów mobilizacyjnych w gospodarce państwa, natomiast nieco szerzej ujmuje problematykę mobilizacyjną sił zbrojnych. Do wybranych pozycji popularno-naukowych należy zaliczyć:

- „Zagadnienia mobilizacji gospodarczej” pod redakcją W. Stankiewicza z 1980 r. Praca ta ujmuje wiedzę charakteryzującą potencjał obronno-ekonomiczny oraz funkcjonowanie procesu mobilizacji gospodarczej. Całość rozważanych problemów dotyczy funkcjonowania gospodarki scentralizowanej. Dlatego też treść tej książki jest zdezaktualizowana.

- „Ekonomika obrony”, W.Stankiewicza z 1992 r. Ten podręcznik akademicki stanowi w swojej treści aktualne spojrzenie na gospodarkę narodową Polski, przechodzącą stan transformacji. W treści podręcznika są zawarte problemy mobilizacji gospodarczej, w tym szczególnie przemysłu zbrojeniowego, transportu i rolnictwa. Stanowią one źródło wielu ciekawych problemów związanych z przechodzeniem gospodarki pokojowej na produkcję w okresie wojny.
- „Przemysł w systemie gospodarki obronnej”, T.Kamińskiego z 1993 r. jest tu przedstawiona transformacja w przemyśle RP, szczególnie dotyczy to przemysłu zbrojeniowego. Autor proponuje utworzenie zakładów zbrojeniowych zgrupowanych w sześciu holdingach branżowych (uzbrojenia, amunicji i raket, radiolokacji, optoelektroniki, lotnictwa i pancerno-samochodowego).
- „Moduł mobilizacji gospodarki narodowej na rzecz wojska” opracowany przez J.Wojnarowskiego w 1993 r. Stanowi on rozwinięte tezy problemu mobilizacji gospodarki państwa.

Problemy dotyczące przygotowań mobilizacyjnych są również sygnalizowane w szeregu materiałach publicystycznych¹ i sprawozdaniach z odbytych sympozjów (seminariów) naukowych.

Część uogólnień zawartych w niniejszym studium oparta została o wykłady prowadzone w AON przez przedstawicieli państw NATO. Szczególnie przydatne okazały się wykłady: gen. Johannes Gerbera z RFN, jego skrypt pod redakcją prof.dr hab. Wacława Stankiewicza pt.: „Johannes Gerber – współtwórca niemieckiej mikroekonomiki wojskowej” oraz wykład płka Hohanesa Starusa z USA dotyczący planowania obronnego w gospodarce państwa.

Projektowanie przygotowań mobilizacyjnych w państwie jest problemem niezmiernie rozległym, a poszczególne elementy systemu

---

¹ Patrz w bibliografii artykuły zawarte w periodykach wojskowych.

obronnego są od siebie ściśle uzależnione i nie można dokonać syntezy problemu bez określenia **m o ż l i w o ś c i** gospodarki państwa na danym etapie jego rozwoju. To rozwój gospodarki kraju stymuluje utrzymywanie sił zbrojnych, sił ochrony państwa i obrony cywilnej w czasie pokoju i ich odpowiednie zwiększenie na okres wojny.

1. CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA W ASPEKCIE PRZYGOTOWAŃ MOBILIZACYJNYCH

System obronny państwa, czy narodowy system obronny państwa w swojej istocie obejmuje wszystkie siły i środki, które powinny uczestniczyć w zabezpieczeniu bezpieczeństwa kraju w czasie pokoju, a na okres kryzysu i wojny mogą skutecznie bronić suwerenności i nienaruszalności terytorialnej państwa¹. Tak sformułowane pojęcie systemu obronnego wynika z konieczności przeciwstawienia się zagrożeniom, głównie zewnętrznym – zagrożeniom wojennym. Również zachodzące przemiany ustrojowe w państwie mogą spowodować okresowy wzrost zagrożeń wewnętrznych takich jak: polityczne, ekonomiczne, prawne, publiczne, ekologiczne i psychospołeczne. Dlatego tworzony system obronny, przy wykorzystaniu potencjału moralnego, gospodarczego i militarnego ma sprostać tym zagrożeniom, również w czasie pokoju.

Upraszczając problem można postawić tezę w stosunku do systemu obronnego o następującej treści – jak efektywnie wykorzystać zasoby ludzkie i rzeczowe (materialne) na potrzeby obronne państwa.

W skład systemu obronnego, jak już nadmieniono we wstępie, wchodzi: siły zbrojne, układ pozamilitarny i podsystem kierowania obronnością państwa (zał. 2.)

Siły zbrojne - zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej (art. 26) – służą ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jej terytorium oraz bezpieczeństwa i nienaruszalności jej granic. Te zadania realizują przez ciągłe utrzymywanie gotowości mobilizacyjnej i bojowej do reagowania na zewnętrzne zagrożenia kryzysowe. Głównym zadaniem sił

---

¹ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, BPIJ MON, 1996 r. podaje – system obronny państwa – zbiór wzajemnie powiązanych elementów – ludzi, organizacji, urządzeń – działających na rzecz zachowania bezpieczeństwa państwa.

zbrojnych jest stawianie oporu każdej agresji militarnej, realizują go przy współdziałaniu z innymi strukturami systemu obronnego. W razie próby naruszenia granic państwowych z zamiarem pozbawienia suwerenności lub integralności terytorialnej Polski, siły zbrojne zastosują wobec napastnika środki i formy walki, jakie w konkretnej sytuacji uznane zostaną za konieczne². W wypadku utraty możliwości prowadzenia działań regularnych siły zbrojne przejdą do innych form walki, w tym do walki partyzanckiej. Ponadto Siły Zbrojne RP są gotowe do wykonania zadań wynikających z zobowiązań i umów międzynarodowych wiążących Polskę w chwili powstania konfliktu. Siły zbrojne mogą być użyte również do likwidacji skutków awarii, katastrof i klęsk żywiołowych. Skład, wyposażenie i rozmieszczenie wojsk na obszarze kraju mają zapewnić: utrzymanie części sił zbrojnych w gotowości do natychmiastowych działań, sprawną realizację mobilizacyjnego rozwinięcia potencjału bojowego oraz przejścia państwa na system gospodarki wojennej.

W czasie pokoju siły zbrojne są utrzymywane w gotowości bojowej i mobilizacyjnej, zapewniającej sprawność na wypadek potrzeby ich operacyjnego rozwinięcia. Potencjał sił zbrojnych w czasie pokoju jest dostosowywany do potrzeb strategiczno-operacyjnych i możliwości ekonomicznych państwa. Stopień ukończenia jednostek oraz system ich uzupełniania różnicują się stosownie do zadań przewidzianych na okres wojny.

Zasadniczym czynnikiem gwarantującym osiągnięcie wymaganego potencjału bojowego jednostek wojskowych jest planowe gromadzenie wyszkolonych żołnierzy rezerwy oraz środków transportowych i materiałowych. W procesie tym, oprócz wojskowych ogniw dowodzenia i zarządzania uczestniczą także określone organy rządowej administracji i samorządu terytorialnego.

---

² *Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna RP*, Warszawa 1992, pkt. 6. System obronny.

Dowodzenie siłami zbrojnymi w okresie kryzysu i wojny będzie realizowane przez rozwinięty system dowodzenia wojskami. Jest on integralną częścią systemu kierowania obroną państwa.

Układ pozamilitarny jest w istocie bardzo ważnym elementem systemu obronnego, przeznaczony do tworzenia warunków w celu zabezpieczenia mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia oraz działania sił zbrojnych, a także funkcjonowania pozostałych struktur państwa do zapewnienia ochrony społeczeństwa i kultury narodu w okresie kryzysu lub wojny. Możliwości układu pozamilitarnego uzależnione będą od rozwoju gospodarki państwa, stanu przygotowania organów politycznych, władz wykonawczych oraz świadomości obronnej całego społeczeństwa. Umiejscowienie i rola ogniw, jednostek organizacyjnych, podmiotów gospodarczych układu pozamilitarnego uzależnione będą od przewidzianych dla nich zadań na rzecz sił zbrojnych i obronność kraju. Na okres kryzysu i wojny układ pozamilitarny przez mobilizacyjne rozwinięcie lub militaryzację jednostek organizacyjnych rozpoczyna swoje funkcjonowanie w okresie wojny. Istotne znaczenie w tym przeobrażeniu ma przestawienie gospodarki na produkcję wojenną i dostosowanie administracji do potrzeb tego okresu. W skład układu pozamilitarnego wchodzi:

- 1) polityczno-społeczne i informacyjne ogniwa obronne mające na celu utrzymanie pozycji Państwa jako suwerennego podmiotu w społeczności międzynarodowej oraz umacnianie jedności społeczeństwa, jego patriotycznych postaw i poczucia odpowiedzialności poszczególnych obywateli za obronność kraju. Te kierunkowe zadania powinny realizować resorty spraw zagranicznych, edukacji narodowej, kultury i sztuki, kultury fizycznej i turystyki oraz

kościół w Polsce, a także środki masowego przekazu, organizacje polityczne, społeczne i zawodowe w swoich środowiskach;

- 2) ogniwa ochronne układu pozamilitarnego dotyczące ochrony struktur państwa i ludności. W skład tych ogniw wchodzi: wyspecjalizowane jednostki organizacyjne resortu spraw wewnętrznych i administracji; resortu ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa; resortu zdrowia i opieki społecznej oraz resortu sprawiedliwości;
- 3) gospodarcze ogniwa obronne mają zaspokoić potrzeby państwa i ludności w okresie kryzysu i wojny. Zadania te będą realizowały resorty: finansów; gospodarki, skarbu państwa, transportu i gospodarki morskiej, rolnictwa i gospodarki żywnościowej, łączności, zdrowia i opieki społecznej. Jednostki organizacyjne wymienionych resortów będą realizowały zadania mobilizacyjne w ramach „Programu mobilizacji gospodarki”, bądź część z nich będzie podlegała militaryzacji na okres kryzysu i wojny.

W wypadku kryzysu polityczno-wojskowego zagrażającego bezpieczeństwu państwa ogniwa układu pozamilitarnego powinny skupić się na:

- rozpoznawaniu sytuacji kryzysowych i ocenie ich wpływu na rozwój sytuacji w państwie;
- rozwiązaniu kryzysu środkami poza zbrojnymi;
- informowaniu społeczeństwa o sytuacji i wynikających z niej zagrożeniach oraz przeciwdziałaniu tym zagrożeniom.

1.1. Siły podsystemu pozamilitarnego

P o l i c j a przeznaczona jest do zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz współuczestniczy w ochronie struktur państwa realizując działania administracyjno-porządkowe wraz z funkcjonariuszami Urzędu Ochrony Państwa.

Do głównych zadań policji należy:

a) w czasie pokoju:

- ochrona życia i zdrowia obywateli oraz mienia przed zamachami;
- ochrona porządku wewnętrznego;
- zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń;
- wykrywanie przestępstw i ściganie ich sprawców;
- zabezpieczenie akcji ratowniczych w wypadku wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń i wynikających z tego powodu zdarzeń;
- przygotowanie obywateli do wykonywania zadań obronnych na rzecz sił zbrojnych i obrony cywilnej;

b) w okresie kryzysu:

- udział w doręczaniu dokumentów powołania żołnierzy rezerwy w czasie mobilizacji sił zbrojnych;
- zabezpieczenie i ochrona miejsc prowadzenia mobilizacji wojsk przed penetracją i dywersją przeciwnika;
- ochrona tras przegrupowania wojsk, rozwijanych stanowisk kierowania obroną państwa (centralnych i wojewódzkich) i dróg (rejonów) ewakuacji ludności;
- zapewnienie porządku w rejonach porażen i prowadzenie akcji ratowniczych;
- zabezpieczenie porządku w rejonach funkcjonowania stanowisk kierowania władz naczelnych i wojewódzkich (powiatowych);
- udział w zwalczaniu grup dywersyjnych, specjalnych i terrorystycznych.

Policja powyższe zadania będzie realizowała następującymi siłami w czasie pokoju i wojny (tab. 1.).

Rodzaj sił	Liczba w czasie	
	pokoju	Wojny
Siły operacyjne policji	92 200	102 400
Jednostki prewencji	300	370 000
Siły szkolnictwa policyjnego	4 900	2 000
R a z e m	97 400	474 400

Tab. 1. Liczba sił policji

U r z ą d O c h r o n y P a ń s t w a i jego delegatury terenowe zostały powołane do zapewnienia ochrony działalności kontrwywiadowczej w ważnych dla obronności dziedzinach gospodarki, wojska, komunikacji oraz instytucji narażonych na penetrację obcych służb wywiadowczych. Jednostki Urzędu Ochrony Państwa główne zadania realizują przez rozpoznawanie zagrożeń i przeciwdziałanie ich powstaniu. Dla organów państwowych i wojskowych przygotowują informacje i analizy dotyczące obronności i wojska. Dotyczą one zamiarów działania przeciwnika, jego liczby sił i środków oraz rejonów działań. Informacje te są weryfikowane przez służby kontrwywiadu wojskowego i żandarmerię wojskową.

Urząd Ochrony Państwa powyższe zadania realizuje siłami ok. 11 500 funkcjonariuszy.

P a ń s t w o w a S t r a ż P o ż a r n a tworzy Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy. Uczestniczy ona w likwidacji wszelkich pożarów, awarii czy katastrof w czasie pokoju. Natomiast na wypadek wojny Państwowa Straż Pożarna podlega militaryzacji i rozwija mobilizacyjnie szereg swoich jednostek organizacyjnych. W dużych miastach takich jak:

Warszawa, Katowice, Poznań, Kraków, Bydgoszcz, Gdańsk, Szczecin i Wrocław powstają manewrowe pułki straży pożarnej, a w pozostałych miastach bataliony lub kompanie straży pożarnej. W czasie mobilizacji sił zbrojnych straż pożarna zabezpiecza obiekty koszarowe, składy, bazy materiałowe i inne obiekty wojskowe (obronne). Podczas działań bojowych straż zwalcza pożary w strefach zniszczeń wojennych oraz zabezpiecza ewakuację dóbr materialnych i ludności z zagrożonych rejonów, współdziałając w tym zakresie z policją i siłami obrony cywilnej.

Państwowa Straż Pożarna po mobilizacyjnym rozwinięciu jej jednostek organizacyjnych może liczyć około 150 000 ludzi.

S t r a ż   G r a n i c z n a przeznaczona jest do ochrony lądowej i morskiej granicy państwowej w składzie dwunastu oddziałów:

- 1 Morski Oddział SG - Gdańsk
- 2 Warmińsko-Mazurski Oddział SG – Kętrzyn
- 3 Podlaski Oddział SG – Białystok
- 4 Nadbużański Oddział SG – Chełm
- 5 Bieszczadzki Oddział SG – Przemyśl
- 6 Karpacki Oddział SG – Nowy Sącz
- 7 Beskidzki Oddział SG – Cieszyn
- 8 Śląski Oddział SG – Racibórz
- 9 Sudecki Oddział SG – Kłodzko
- 10 Łużycki Oddział SG – Luban Śląski
- 11 Lubuski Oddział SG – Krosno Odrzańskie
- 12 Pomorski Oddział SG – Szczecin

Ponadto Straż Graniczna posiada dwa centra szkolenia w Koszalinie i w Kętrzynie. W okresie kryzysu oddziały Straży Granicznej na kierunku zagrożonym wtargnięciem wojsk przeciwnika będą podporządkowane i wcielone w skład sił zbrojnych. Liczba funkcjonariuszy SG to 30 – 40 000.

Nadwiślańskie Jednostki Wojskowe MSWiA zorganizowane w brygady i pułki, utrzymują gotowość i zabezpieczają ochronę bezpośrednią określonym osobom, placówkom dyplomatycznym akredytowanym w Polsce. Zabezpieczają przewóz (przelot) środkami komunikacyjnymi uprawnionym osobom – delegacjom i poczty specjalnej. W okresie kryzysu i wojny rozwijają i zabezpieczają funkcjonowanie stanowisk kierowania naczelnymi organami państwowymi. Odpowiadają za prowadzenie rozpoznania i ochronę rejonów w miejscach rozwinięcia stanowisk kierowania. Żołnierze NJW uczestniczą w akcjach ratowniczych i ewakuacji osób powierzonych im do ochrony.

Siły ogniowej ochrony ludności przeznaczone są do zabezpieczenia ochrony stanów osobowych przed zagrożeniami przemysłowymi, klęskami żywiołowymi i skutkami oddziaływania przeciwnika. Siły ochrony ludności zorganizowane w oddziały obrony cywilnej będą realizowały zadania głównie ratownicze, a ponadto mogą prowadzić rozpoznanie (siły lotnictwa cywilnego), ochronę obiektów (zakładów pracy, urządzeń i użyteczności publicznej), zaopatrywać ludność w sprzęt i środki ochrony indywidualnej. Część jednostek organizacyjnych obrony cywilnej będzie na wypadek wojny militaryzowana i może prowadzić akcje ratownicze w rejonach objętych działaniami zbrojnymi.

Obronie Cywilnej Kraju powierza się koordynację działań wszystkich sił i środków służących ochronie życia i mienia ludności, dóbr kultury i mienia w ramach systemu obronnego państwa.

1.2. Siły zbrojne czasu pokoju i ich perspektywiczne możliwości mobilizacyjne

„Wojna nie powstaje niespodziewanie – jej rozwój nie jest dziełem jednej chwili; zatem przeciwnicy mogą się wzajemnie oceniać przeważnie już na podstawie tego, czym ściśle biorąc, chcą być i czynić powinni”³.

Siły zbrojne utrzymywane w czasie pokoju mają zasadnicze znaczenie – zabezpieczenie bytu narodu, a przede wszystkim stworzenie przesłanek i zapewnienie warunków rozwinięcia do wielkości założonej na czas wojny.

Najistotniejszym w mobilizacji jest punkt docelowy, czyli siły zbrojne przewidziane w planie do zmobilizowania na czas wojny. Dlatego na te siły należy planować przygotowanie rezerw osobowych, zgromadzenie sprzętu uzbrojenia i techniki bojowej oraz wszelkiego rodzaju wyposażenia, a także zaplanować uzupełnienie w sprzęt i środki pobierane z gospodarki narodowej.

Wybuch wojny może zaskoczyć państwo i według najgorszego scenariusza, agresję będą odpierały siły zbrojne stanu pokojowego, bez uprzedniego mobilizacyjnego rozwinięcia, natomiast na pewno, w sposób alarmowy zapoczątkuje mobilizację.

Nowa sytuacja polityczno-militarna w Europie stwarza konieczność innego podejścia do problemu samego wybuchu konfliktu zbrojnego, jak i do wielkości i charakteru naszych narodowych sił zbrojnych w czasie pokoju i wojny.

Siły Zbrojne RP znajdują się w stanie permanentnego regresu, a stan ten utrzymuje się przez ostatnią dziesiątkę lat. Jest to tłumaczone pogarszającą się sytuacją finansową resortu obrony narodowej, w przeciwieństwie do gospodarki, która z roku na rok rozwija się coraz dynamiczniej.

---

³ Clausewitz C., O wojnie, s.8, Wyd. Test Lublin 1995

W ostatnim okresie najwięcej mówi się o wielkości sił zbrojnych czasu „P”, która została nam niejako narzucona ustaleniami układu CFE-1, i która, przypomnijmy, wynosi 234 000 żołnierzy, została ze względu na wspomniane możliwości ekonomiczne państwa oraz panujący trend w Europie Zachodniej, zmniejszona do ok. 160 – 180 000 żołnierzy, tj. ok. 0,5 % populacji generalnej kraju. Biorąc pod uwagę założenia mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych na czas „W” do poziomu 500 – 550 000 żołnierzy, tj. 2,5 – 3 krotne powiększenie, może okazać się, że stan ten jest niewystarczający.

Siły zbrojne czasu „P” muszą zapewnić realizację zadań wynikających z członkostwa w NATO, jak również funkcjonowanie narodowego systemu obronnego (załącznik 3).

Do pierwszej grupy zadań należy zaliczyć osiągnięcie zdolności do współdziałania z siłami zbrojnymi NATO:

- utrzymywanie części sił zbrojnych podporządkowanej dowództwu PSZ NATO wg wymogów sojuszu;
- zachowanie zdolności do przyjęcia wsparcia sojuszniczego, w tym określonych związków taktycznych i oddziałów oraz dużej ilości środków materiałowych;
- utrzymywanie określonych sił i środków do działania w ramach Partnerstwa dla Pokoju, sił szybkiego reagowania a także w składzie korpusów wielonarodowych (załącznik 4).

Do drugiej grupy zadań należy zaliczyć zachowanie zdolności do samodzielnego rozstrzygnięcia konfliktów na terenie kraju lub w strefie przygranicznej, w tym celu należy:

- utrzymywać osłonę granic państwa wydzielonymi siłami (lądowej, morskiej oraz przestrzeni powietrznej);
- tworzenie zasobów rezerw osobowych na potrzeby sił zbrojnych poprzez odbywanie zasadniczej służby wojskowej przez obywateli oraz ćwiczeń wojskowych z żołnierzami rezerwy;

- utrzymywanie stałej gotowości bojowej i mobilizacyjnej, zapewniając możliwość uruchomienia i przeprowadzenia mobilizacji;
- szkolenie kadr w ilościach zaspokajających potrzeby okresu pokoju i wojny;
- utrzymanie w gotowości do użycia uzbrojenia, sprzętu materiałowo-technicznego i zapasów;
- utrzymanie, modernizację i rozbudowę infrastruktury obronnej;
- rozwój nowoczesnej myśli wojskowej i techniki bojowej.

Strukturalny model Sił Zbrojnych RP „2012” czasu pokoju zawiera w sobie elementy organizacji wojennej przez uwzględnienie w nim zadań mobilizacyjnych poszczególnych rodzajów sił zbrojnych i ich jednostek organizacyjnych.

Podstawowe wskaźniki nowego modelu osobowego sił zbrojnych czasu „P”, to:

- 1) Liczba sił zbrojnych czasu „P” - 180 000, tj. 100 %
- 2) Kadra zawodowa - 90 000, tj. 50 %
- 3) Kandydaci na żołnierzy zaw. - 4 000, tj. 2,3 %
- 4) Żołnierze służby nadterminowej - 18 000, tj. 10,0 %
- 5) Żołnierze zasadniczej słu.wojsk. - 68 000, tj. 37,7 %

Przy założeniu, że siły zbrojne w czasie wojny mają osiągnąć liczbę 550 000 żołnierzy, oznacza potrzebę nieprzerwanego posiadania przygotowanych rezerw osobowych w liczbie ok. 370 000 do mobilizacyjnego ich rozwinięcia, z tego około 300 tys. podoficerów i szeregowych. Przy populacji poborowych zdolnych do służby wojskowej rzędu 90 – 100 tys. z tendencją spadkową, potrzeba będzie czterech roczników, aby te potrzeby zaspokoić.

W dalszym ciągu utrzymują się znaczne ruchy migracyjne ze względu na mały, w niektórych regionach kraju, rynek pracy. Następują ubytki naturalne ok. 2 % w pierwszym roku po zwolnieniu do rezerwy i 1.5 % w dalszych latach w stosunku do podoficerów i szeregowych, są

trudności lub jest wręcz niemożliwe doręczenie pewnej grupie osób dokumentów powołania wynikających z nieuregulowania obowiązku meldunkowego przez żołnierzy rezerwy.

Czynniki te powodują, że przy wielkości potrzeb 370 000 żołnierzy rezerwy należy je powiększyć o 20-30 procent na zabezpieczenie stawiennictwa, co stanowi 74-111 tys. Dodać do tego należy 50 procent stanu żołnierzy służby zasadniczej na nakładkę (przy 68 000 żołnierzy służby zasadniczej i 12 miesięcznym okresie służby), razem około 480 – 515 tys. żołnierzy rezerwy.

Ponadto posiadać znaczny kontyngent wyszkolonych rezerw osobowych na uzupełnienie wojsk w czasie wojny. Należy pamiętać, że siły zbrojne prowadząc wojnę przez dłuższy czas ponoszą straty przewyższające liczebność całego wojska na początku wojny.

Planowana wielkość sił zbrojnych w czasie pokoju, możliwości budżetowe państwa, a także doświadczenia sąsiednich państw wskazują na potrzebę sukcesywnego skracania zasadniczej służby wojskowej do 12 miesięcy, natomiast zwiększyć należy częstotliwość szkolenia żołnierzy rezerwy w ramach ćwiczeń wojskowych z jednego - raz na pięć lat, do jednego - raz na trzy lata. Okres pięciu lat, to zbyt długo, aby żołnierz rezerwy zachował nawyki i umiejętności wymagane na zajmowanym stanowisku, nawet jeżeli jest to stanowisko przeznaczone dla żołnierzy o niższych kwalifikacjach.

Dla porównania, krótkotrwałe ćwiczenia wojskowe (12-21 dni) z udziałem żołnierzy rezerwy w większości państw NATO prowadzone są co trzy lata (w Danii co cztery).

Możliwości jednostek wojskowych w zakresie szkolenia poborowych w czasie odbywania zasadniczej służby wojskowej zależą od stopnia ich ukończenia. Największe możliwości mają jednostki rozwinięte i o niepełnych stanach. Jednostki te w czasie pokoju będą stanowiły zasadniczą grupę w strukturze organizacyjnej sił zbrojnych, a ich

rozmieszczenie powinno być równomierne na terenie całego kraju. Takie rozmieszczenie pozwoli na tworzenie na określonych obszarach znacznej liczby rezerw, ponadto staną się one odpowiedzialne za terytorialne a nawet zrejonizowane gromadzenie rezerw osobowych.

Nowa sytuacja polityczno-wojskowa spowodowała zmianę celów oraz zadań, jakie są stawiane przed Siłami Zbrojnymi RP, a które sprawiają, że powinny one składać się z dwóch zasadniczych komponentów:

- **mobilizacyjnego**, zdolnego dzięki wyposażeniu w nowoczesny, manewrowy sprzęt i utrzymywaniu w okresie pokoju wysokiej gotowości bojowej do realizacji zadań na obszarze kraju i poza jego granicami, samodzielnie jak i w układzie sojuszniczym.

Stanowiłyby go wojska operacyjne, wyposażone w środki walki o parametrach bojowych odpowiadających standardom europejskim, w liczbie określonej limitami układu o ograniczeniu zbrojeń. Wojska te powinny być mobilne, wysoko profesjonalne, tzn. 55-80 % uzawodowienia i posiadać zdolność prowadzenia lądowych operacji obronnych i zaczepnych, a także strzec skutecznie przestrzeni powietrznej Polski, być gotowym do prowadzenia walki w polskiej strefie morskiej i obrony wybrzeża morskiego. Mobilność tych wojsk umożliwiałaby szybki manewr i koncentrację sił na każdym kierunku i w dowolnym obszarze kraju, gdyż jak pisze Jan Nowak-Jeziorański, cytuję „Nie ma tu mowy o tym (art. 5 sojuszu atlantyckiego), aby napaść na Polskę automatycznie uruchomiła działania wojenne 16 sojuszników przeciw agresorowi. Samo podjęcie indywidualnych decyzji będzie wymagało czasu, może kilka dni, a może więcej, a przyjscie z pomocą może polegać na przykład na blokadzie agresora, a nie na wypowiedzeniu wojny”⁴

⁴ PZ Nr 31(82) z 31 lipca 1998 r., s.4.

Wojska te powinny być zdolne nie tylko się bronić, ale zadawać również skuteczne uderzenia ogniowe na wojska i obiekty przeciwnika w jego głębi operacyjnej.

- **terytorialnego**, zdolnego do stawiania oporu regularnego i nieregularnego z wykorzystaniem zalet prowadzenia walki w oparciu o własne terytorium – wojsk obrony terytorialnej (OT). Wojska te zbudowane jako masowa formacja terytorialna, zorganizowana w oparciu o struktury milicyjno-terytorialne, polegające na tym, że w czasie pokoju nie ma albo prawie nie ma regularnych formacji wojskowych, powstają one wyłącznie na okres wojny, wyposażone w nowoczesną lekką broń przeciwpancerną i przeciwlotniczą, zdolne do prowadzenia **skutecznej** walki obronnej z przeciwnikiem na każdym obszarze głównie w oparciu o dobrą znajomość terenu i jego wcześniejsze przygotowanie. „Terytorialność” powinna oznaczać, że będą one przygotowywane, mobilizowane i wykorzystywane w oparciu o zasoby ludzkie miasta, gminy, rejonu i obrony tych miejsc.

Założona na czas „W” wielkość i struktura sił obrony terytorialnej, powinna umożliwiać wybiórczą ich mobilizację w rejonie zagrożenia, w bardzo krótkim czasie, z możliwością sukcesywnego ich powiększania.

Przyjęty model SZ-2012 przewiduje trzy rodzaje sił zbrojnych: Wojska Lądowe, Siły Powietrzne, Marynarka Wojenna z ich dowództwami, które będą podstawowymi organami dowodzenia z obowiązującymi procedurami i standardami NATO, przy koordynującej roli Ministerstwa Obrony Narodowej (załącznik 3).

Dowództwa okręgów wojskowych (jeżeli pozostaną⁵) spełniać będą funkcje dowódcze w stosunku do jednostek OT oraz funkcje administracyjne i logistyczne w stosunku do TOAW (WSzW, WKU), szkół i ośrodków szkolenia oraz innych jednostek podporządkowanych pod

---

⁵ PZ Nr 30 (81) z 24 lipca 1998 r., s.15.

okręg w procesie realizacji stawianych zadań przez ministra ON i szefa Sztabu Generalnego WP.

Wojska Lądowe składać się będą z dwóch zasadniczych części: sił operacyjnych oraz obrony terytorialnej.

Wojska operacyjne wchodzące w skład DWLąd. będą sformowane następująco:

- dwa korpusy zmechanizowane, które będą miały strukturę dywizyjną (po trzy dywizje w każdym), a te z kolei składać się będą z brygad;
- korpus powietrzno-zmechanizowany, który będzie miał strukturę brygadową. W jego skład wejdzie brygada powietrzno-desantowa, brygada kawalerii powietrznej, brygada zmechanizowana, brygada pancerna, brygada Strzelców Podhalańskich oraz oddziały zabezpieczające.

Struktury jednostek obrony terytorialnej powinny być dostosowane do konkretnych potrzeb i warunków, urzutowane w brygady, bataliony i kompanie.

Siły Powietrzne (określane jako Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej, WLOP) będą się składały z dwóch korpusów obrony powietrznej, które mają dysponować zarówno środkami obrony powietrznej, jak i lotnictwem uderzeniowym. Działania korpusów pokrywać się będą z dwoma obszarami obrony powietrznej: północnym i południowym, a ich struktury wewnętrzne będą brygadowo-eskadrowe.

Marynarka Wojenna będzie utrzymywać w swym składzie bojowym trzy flotylle oraz brygadę lotnictwa, a jej znaczenie w akwenie morza bałtyckiego wrośnie.

We wszystkich rodzajach sił zbrojnych występować będą jednostki rodzajów wojsk i służb (raketowe, artyleryjskie, OPL, dowodzenia, łączności, inżynieryjne, walki radioelektronicznej, logistyczne, administracji wojskowej, kulturalno-oświatowe i szkolne) oraz określone jednostki obrony terytorialnej.

Poszczególne komponenty sił zbrojnych (rzut osłony strategicznej, siły główne, siły wzmocnienia) będą tworzone przez wszystkie jednostki RSZ o różnych kategoriach.

Przewiduje się utrzymanie w czasie pokoju jednostek: rozwiniętych, o niepełnych stanach, skadrowanych i nowo formowanych, a ich stopień rozwinięcia będzie uzależniony od potrzeb przeszkalania żołnierzy zasadniczej służby wojskowej w wymaganych ilościach.

Z jednostek pozostających w strukturach pokojowych RSZ (Wojska Lądowe, WLiOP i MW) utworzone zostaną (organizacyjnie wydzielone) Siły Szybkiego Reagowania (SSzR), przeznaczone do reakcji na zagrożenia mogące wystąpić w okresie pokoju, jak również w sytuacjach kryzysowych i konfliktach lokalnych (załącznik 4).

W Sojuszu NATO przypisuje się siłom zbrojnym rolę, która uogólniając sprowadza się do zapobiegania konfliktom zbrojnym (wojnie), a tam gdzie one wybuchły, do szybkiego przywrócenia pokoju. To wyznacza rolę i zadania Siłom Zbrojnym Polski, jako członka.

Interoperacyjność z NATO w zakresie organizacji sił zbrojnych będzie wymagała innego usytuowania jednostek wojskowych w zakresie ukończenia w czasie pokoju (załącznik 5).

Wiąże się to z potrzebą posiadania wyodrębnionej grupy jednostek wojskowych, operacyjnie samodzielnych, w wysokim stopniu ukończenia, gotowych do użycia w krótkim czasie. Celowym będzie utrzymanie trzech grup jednostek wojskowych z wyraźnie określonym etatem pokojowym i utrzymywanym stanem ewidencyjnym.

Do pierwszej grupy powinny należeć jednostki wojsk operacyjnych, o stopniu rozwinięcia ponad 90 % w zakresie stanu osobowego i środków transportowych. Ta grupa powinna obejmować około 30 % jednostek czasu pokojowego, np. całość jednostek tworzonego korpusu powietrzno-zmechanizowanego, wybrane jednostki rodzajów sił zbrojnych i inne wg potrzeb.

Drugą grupę mogą stanowić jednostki o niższym stopniu rozwinięcia w czasie pokoju, które spełniałyby ważną rolę w zakresie szkolenia rezerw osobowych, ale wymagałyby dłuższego czasu na osiągnięcie pełnej gotowości bojowej. Wydaje się, że wskaźnik ukończenia w czasie pokoju mógłby wynosić ponad 65 %. W grupie tej powinny znaleźć się jednostki korpusów zmechanizowanych i rodzajów sił zbrojnych i stanowić około 70 % jednostek czasu pokojowego. Pozostałe jednostki wojskowe to jednostki o różnej strukturze organizacyjnej, nowo formowane, a więc praktycznie nie istniejące w czasie pokoju, rozwijane z chwilą zarządzenia mobilizacji w państwie.

Taki podział jednostek wojskowych zmienia ich usytuowanie. Dowództwa: Wojsk Lądowych, Sił Powietrznych oraz Marynarki Wojennej stanowiłyby dowództwa rzeczywiste, funkcjonujące w czasie pokoju i odpowiedzialne za planowanie walki i dowodzenie. Im podlegałyby bezpośrednio siły operacyjne: korpusy (powietrzno-zmechanizowany i zmechanizowane, obrony powietrznej) i flotylle.

Nie istniejące w czasie pokoju jednostki wojskowe najkorzystniej byłoby, pod względem pokojowego i mobilizacyjnego przeznaczenia podporządkować garnizonowym ośrodkom mobilizacyjnym (GOM). GOM-y stanowiłyby odrębną grupę jednostek w czasie pokoju, do zadań których należałoby przygotowanie i mobilizacyjne rozwinięcie nakazanych, nowo formowanych jednostek wojskowych, w tym całości jednostek obrony terytorialnej.

Zadania cząstkowe GOM, to: utrzymanie bazy mobilizacyjnej, szkolenie rezerw osobowych, rotacja ludzi i sprzętu, a w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych sformowanie nakazanych jednostek wojskowych.

Garnizonowe ośrodki mobilizacyjne mogą podlegać organom administracji wojskowej: regionalnym (wojewódzkim) sztabom wojskowym i okręgom wojskowym, które, wg autora opracowania,

powinny być w liczbie dwóch – zachowane. Takie usytuowanie pozwoli na wyraźne wyodrębnienie z sił zbrojnych części operacyjnej, podporządkowanej dowództwom rodzajów sił zbrojnych, nie obciążonej zadaniami mobilizacyjnymi, w małym procencie uzupełnianej rezerwami osobowymi oraz obrony terytorialnej i pozostałych jednostek nowo formowanych, podległych pod względem przygotowania i mobilizacyjnego rozwinięcia administracji specjalnej państwa (załącznik 6).

Administracja specjalna państwa (OW, RSzW, WSzW, WKU) przygotowana byłaby do kierowania przebiegiem mobilizacyjnego rozwinięcia podległych i podporządkowanych jej jednostek wojskowych, a ponadto administrowałaby rezerwami, planowała uzupełnienie, zaopatrywała w sprzęt i materiały.

1.3. Infrastruktura mobilizacyjna systemu obrony państwa⁶

Infrastruktura mobilizacyjna jest częścią całej infrastruktury obronnej, to ma jej bazie tworzy się i zabezpiecza jednostki wojskowe na okres wojny.

Infrastruktura obronna natomiast wchodzi w skład operacyjnego przygotowania obszaru kraju (rys. 1). Infrastruktura obronna przygotowywana jest stosownie do planowanego użycia sił zbrojnych w celu stworzenia dogodnych warunków do dyslokacji wojsk, ich mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia, zorganizowanego wejścia do walki i skutecznego prowadzenia działań bojowych oraz funkcjonowania gospodarki narodowej i społeczeństwa w okresie kryzysu i wojny. W skład wchodzi obiekty i urządzenia techniczne, logistyczne i inżynierskie

⁶ Infrastruktura – podbudowa, infra + struktura oznacza podstawowe urządzenia i instytucje usługowe niezbędne do należytego funkcjonowania produkcyjnych działów gospodarki. *Słownik wyrazów obcych*, PWN, Warszawa 1980.

OPERACYJNE PRZYGOTOWANIE OBSZARU KRAJU (OPOK) obejmuje:

**przedsięwzięcia organizacyjno-inwestycyjne stwarzające warunki do zabezpieczenia:
dyslokacji wojsk; mobilizacyjnego i operacyjnego ich rozwinięcia
oraz prowadzenia działań bojowych**

INFRASTRUKTURA MOBILIZACYJNO – OBRONNA

TECHNICZNA	LOGISTYCZNA	INŻYNIERYJNA
Obiekty koszarowe	Obiekty logistyczne obsługi garnizonowej	Fortyfikacje
Lotniska i bazy lotnicze	Baza produkcyjno-remontowa	Zapory inżynieryjne
Urządzenia WLOP, w tym SD	Szpitala, sanatoria i punkty sanitarne, wojskowe (bazy)	Budowle i urządzenia obronne
Porty i bazy morskie	Stacje paliw płynnych	Drogi, wiadukty, mosty i przeprawy
Poligony i place ćwiczeń	Składy i magazyny logistyczne	Stacje kolejowe, trakcje i urządzenia oraz rejony przeładunkowe.
Telekomunikacja (obiekty i urządzenia łączności)	Wojskowa baza wypoczynkowa	Lokomotywy spalinowe na konserwacji
Składy i magazyny techniczne		Przekazniki i linie telekomunikacyjne zabezpieczone inżynieryjnie
Komunikacja i transport (bazy transportowe)	Ujęcia wody pitnej i przemysłowej (zbiorniki ppoż., studnie, stacje uzdatniania wody)	
Urządzenia do ostrzegania i alarmowania ludności	CPN i rurociągi paliwowe	
Zakłady przemysłu zbrojeniowego	Szpitala i uzdrowiska	
Zakłady energetyczne (elektryczne, ciepłe i gazowe)		
Warsztaty i stacje obsługi samochodów		

Rys. 1. Mobilizacyjno-obronne przygotowania państwa

wykorzystywane w czasie pokoju i rozbudowywane w okresie kryzysu i wojny.

Infrastruktura mobilizacyjno-obronna zabezpiecza funkcjonowanie sił zbrojnych w czasie pokoju i służyć ma do ich powiększenia na okres wojny. Tę infrastrukturę należy rozpatrywać w aspekcie przygotowań obronnych państwa, bo w końcowym efekcie powinna zabezpieczać prowadzenie działań bojowych na terytorium kraju.

W zakresie specjalistyczno-rzeczowym można tę infrastrukturę podzielić na: techniczną, logistyczną i inżynieryjną przydatną (niezbędną) dla sił zbrojnych, a także do funkcjonowania państwa w okresie kryzysu i wojny. Bliższa charakterystyka i analiza zadaniowa poszczególnych elementów infrastruktury mobilizacyjno-obronnej pozwoli na określenie potrzeb i możliwości jej zorganizowania oraz utrzymania przez państwo. Zgodnie z rys. 1 najistotniejszą do funkcjonowania sił zbrojnych w czasie pokoju oraz przygotowania ich do mobilizacyjnego rozwinięcia będzie: infrastruktura techniczna, logistyczna i w mniejszym stopniu infrastruktura inżynieryjna.

Infrastruktura techniczna

Podstawą funkcjonowania jednostek wojskowych sił zbrojnych są obiekty koszarowe i garnizonowe służące do zabezpieczenia procesu życia, służby i szkolenia żołnierzy. Według danych szacunkowych istniejące obiekty koszarowe umożliwiają zakwaterowanie dla ok. 400-500 tysięcy żołnierzy. Ta pokaźna kubatura nie jest możliwa do utrzymania w obecnych i przyszłych warunkach ekonomicznych Polski. Trwające przymiarki do wyzbycia się pokaźnej bazy koszarowo-zabezpieczającej może w przyszłości spowodować poważne trudności w zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych, w tym tworzonych jednostek obrony terytorialnej. Należy nadmienić, iż obiektami zabezpieczającymi funkcjonowanie sił zbrojnych w czasie pokoju jest istniejąca baza

produkcyjno-usługowo-remontowa w postaci: warsztatów remontowych, piekarni i pralni wojskowych, punktów zbiorowego żywienia (kasyna i stołówki), stacji paliw i ujęć wody pitnej.

Kolejnym elementem infrastruktury technicznej sił zbrojnych są lotniska (porty) i bazy lotnicze (morskie), poligony lotnicze oraz urządzenia lotniczo-morsko-rozpoznawcze, w tym stanowiska dowodzenia tymi rodzajami sił zbrojnych. Są to ważne elementy infrastruktury obronnej, których sprawność musi być utrzymywana na co dzień⁷.

Infrastruktura lotniskowa jest niewystarczająca we wschodniej części Polski, a wręcz jest jej brak w rejonie południowo-wschodnim. Rozbudowy wymagają ukrycia dla stanowisk dowodzenia oraz dla samolotów na lotniskach, a także dla rakiet i urządzeń rozpoznawczo-nawigacyjnych. Istnieje także potrzeba nowego usytuowania drogowych odcinków lotniskowych projektując autostrady, czy drogi szybkiego ruchu.

W pokojowym szkoleniu wojsk nieodzowne są poligony i place ćwiczeń, mogące być również wykorzystane po mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych (wojsk) do przeprowadzenia szkolenia zgrywającego pododdziały (oddziały), czy związki taktyczne. Baza poligonowa pozwala na zakwaterowanie ponad 33 tys. żołnierzy w warunkach stacjonarnych i polowych (pod namiotami).

Poligony mogą i powinny być zawczasu przygotowane jako rejony umocnione (place ćwiczeń jako węzły obronne), służące koncentracji, czy do obrony wojsk, lub też mogą stanowić podstawy wyjściowe do natarcia wojsk. Takie zagospodarowanie poligonów i placów ćwiczeń na okres wojny będzie wynikało z planu operacyjnego wykorzystania sił zbrojnych.

---

⁷ Rządowy program modernizacji i rozwoju SZ do 2012 roku. Na ewidencji i w dyspozycji wojska znajduje się 55 lotnisk, 2 lotniska użytkowane wspólnie z „Portami Lotniczymi” oraz 21 drogowych odcinków lotniskowych. Potrzeba utrzymać 24-28 lotnisk wg standardów NATO.

Obecne usytuowanie poligonów wojsk lądowych (rys. 2) pozwala na przeszkalanie w ciągu roku 287 batalionów, w tym na poligonach⁸:

- SOW - 130 batalionów
- POW - 105 batalionów
- WOW - 37 batalionów
- KOW - 15 batalionów

jest to liczba przekraczająca potrzeby szkoleniowe żołnierzy Sił Zbrojnych RP, zatem można i należy wykorzystać te możliwości efektywnie.

Infrastruktura łączności ma zapewnić ciągłe kierowanie obroną państwa i dowodzenia siłami zbrojnymi w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Zabezpieczenie realizacji tego zadania to wcześniejsze przygotowanie elementów składowych systemu łączności do których należy głównie zaliczyć węzły łączności i linie telekomunikacyjne. Przystosowanie tych elementów do wymagań systemu dowodzenia powinno obejmować wydzielenie łączy telekomunikacyjnych i ich modernizacja, bądź budowanie nowych łączy dostosowanych do systemu dowodzenia w różnych rejonach kraju, uwzględniając wymagania operacyjne wojsk.

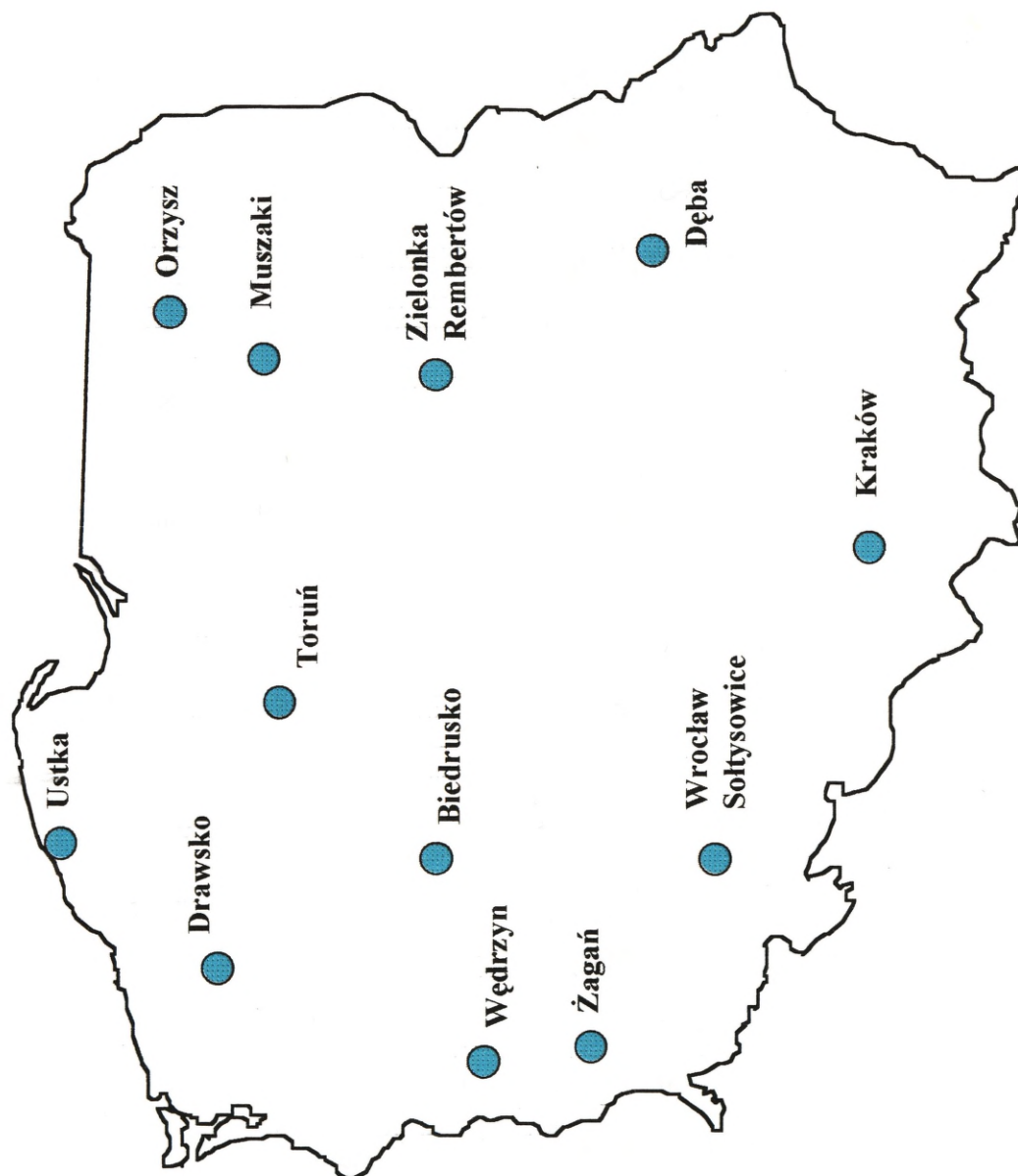
Dotychczasowa ocena infrastruktury łączności jest niezadowolająca tak pod względem liczby obiektów, jak i ich jakości, a głównie stacji wzmacniakowych i kabli. Obiekty infrastruktury łączności są prawie nie chronione a przez to łatwe do rozpoznania i zniszczenia, bądź uszkodzenia.

W okresie mobilizacyjnego i operacyjnego rozwijania wojsk zasadniczą rolę będą spełniały garnizonowe węzły łączności odpowiednio wzmocnione wydzielonymi łączami telekomunikacji użytku publicznego oraz rozwijanymi polowymi węzłami łączności.

Przygotowując infrastrukturę łączności w państwie z wykorzystaniem na cele obronne należy zadbać o zwiększenie żywotności, niezawodności i szybkości przekazywania informacji, a także określić możliwości dowiązania podsystemów telekomunikacji resortowych,

---

⁸ Getka H., *Organizacja i przygotowanie żołnierzy rezerwy na potrzeby sił zbrojnych*, AON 1993.

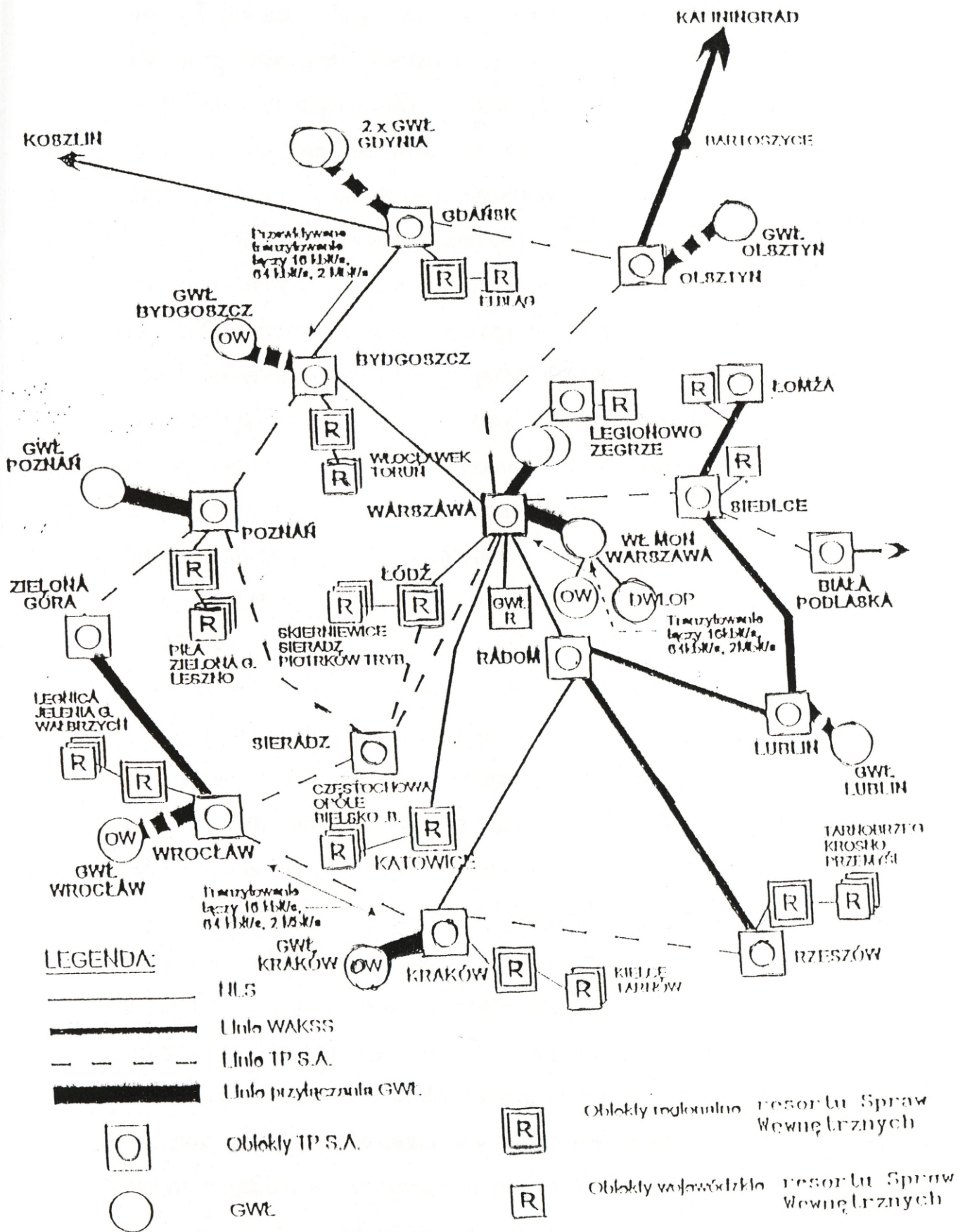
Rys. 2. Usytuowanie poligonów wojskowych

głównie MSWiA, MŁ, MK i MON do krajowego systemu telekomunikacyjnego w każdym miejscu i czasie. Będzie to wymagało budowy nowych linii telekomunikacyjnych i stacji wzmacniakowych opartych o cyfrową technikę pracy. Wówczas umożliwi to należyte wykorzystanie baz danych w scentralizowanym kierowaniu użytkownikami w czasie wykonywania zadań obronnych na terytorium kraju (rys. 3).

Komunikacja i transport są tymi elementami infrastruktury technicznej, które zapewniają przewóz, przesyłanie i dostarczenie ludzi oraz dóbr materialnych. To przemieszczanie może odbywać się wykorzystując jeden z możliwych transportów: powietrzny, wodny, kolejowy, samochodowy i rurociągami. W warunkach Polski na potrzeby mobilizacyjne i obronne głównie będzie wykorzystywany transport samochodowy i kolejowy, a w mniejszym zakresie lotniczy, czy wodny. Z funkcjonowaniem wymienionych transportów wiąże się odpowiednio przygotowane i dobrze funkcjonujące zaplecze transportowe, jak: drogi, budowle inżynierskie na drogach, mosty, tunele, śluzy, dworce, rampy, lotniska, stacje kolejowe, linie kolejowe, rurociągi i przepompownie. Te podstawowe obiekty stanowią jak będzie przygotowany transport do zadań związanych z przewozami.

Należy zwrócić baczniejszą uwagę na wybrane obiekty od których zależy sprawność transportu. Zdolność transportu samochodowego zależy od stanu i struktury taboru transportowego, stanu sieci drogowej oraz organizacji przewozu.

Sieć drogowa na terytorium Polski o nawierzchni twardej jest w miarę dobra w centrum i na południu kraju, a słabiej przedstawia się na zachodzie, północy i wschodzie. To nierównomierne nasycenie sieci drogowej powoduje hamowanie płynności ruchu samochodowego. Należy wziąć także pod uwagę i to, iż na terenie Polski na co dziewiątym kilometrze drogi znajduje się most lub wiadukt, od stanu których będzie zależała sprawność przewozowa. Ujemny wpływ na transport

Rys. 3. Infrastruktura systemu łączności

samochodowy, w układzie wschód-zachód i odwrotnie ma niewielka liczba mostów (24 szt.) drogowych na rzece Wisła. Średnio co 35 km znajduje się most, szczególnie narażony na zniszczenie, a ponadto pełni on rolę podtrzymującą wszelkiego rodzaju kabli, przewodów, czy rurociągów (gazociągów). Przepustowość określonych dróg jest ograniczona brakiem obwodnic w miastach, bezkolizyjnych skrzyżowań, złym stanem nawierzchni dróg i obiektów inżynierskich. Stosunkowo wąskie drogi w znacznej ich liczbie ograniczają prędkość i bezpieczeństwo jazdy.

Zaplecze techniczne w transporcie samochodowym jest skupione w trzech sektorach: państwowym, spółdzielczym i prywatnym. Obejmuje ono warsztaty naprawcze, stacje obsługi pojazdów mechanicznych, składy i stacje paliw. Dokładne rozeznanie możliwości tych obiektów w konfrontacji z potrzebami na czas wojny umożliwi dokonanie bilansu wykorzystania ich na cele obronne, w tym na korzyść sił zbrojnych. Wytypowane warsztaty, czy stacje obsługi należy uwzględnić w programie mobilizacji gospodarki.

Obecnie sektor państwowy zarządza przedsiębiorstwem jakim jest PKS, obsługujący również część przewozów międzynarodowych. PKS składa się z 164 oddziałów rozmieszczonych w terenie oraz z 13 oddziałów naprawczych, centralnej składnicy zaopatrzenia w Kielcach i 14 oddziałów zaopatrzenia w terenie. Poza przedsiębiorstwem PKS funkcjonuje 14 dużych, państwowych zakładów naprawy samochodów w Koszalinie, Gdańsku, Elblągu, Olsztynie, Iławie, Solcu Kujawskim, Radomiu, Lublinie, Kielcach, Opolu, Zawierciu, Oświęcimiu, Nowym Sączu i Rzeszowie, które powinny być zmilitaryzowane na okres wojny. W kraju działa 17 okręgowych zakładów transportowych i maszyn drogowych, głównie obsługujących przewozy międzynarodowe, a na okres kryzysu i wojny mogą być wykorzystane na cele obronne.

Reasumując infrastrukturę transportu samochodowego wydaje się koniecznym ujednoczenie środków transportowych i odnowienie

wyeksplloatowanych jednostek przewozowych, a także przygotowanie takiej sieci dróg, która umożliwiałaby sprawny dowóz żołnierzy rezerwy, czy środków materiałowo-technicznych do miejsc prowadzenia mobilizacji i rejonów ześrodkowania wojsk.

Z dotychczasowych rozważań można pokusić się o dokonanie systematyzacji wymagań dotyczących transportu:

- wybór środków transportu samochodowego najkorzystniejszych z punktu widzenia możliwości przewozowych;
- wprowadzenie takiej organizacji przewozów, która zapewni minimalizację pracy przewozowej i zmniejszy koszt transportu;
- usprawnienie technologii załadunkowych oraz technologii przemieszczania ładunków;
- wprowadzenie zunifikowanych opakowań transportowych zapewniających odporność na uszkodzenia i możliwości załadowania na kontenery.

Transport samochodowy w infrastrukturze technicznej to element pozwalający na znaczną obniżkę kosztów i czasu trwania przewozów wojskowych.

Kolejny rodzaj transportu to komunikacja kolejowa, możliwa do wykorzystania głównie do przewozu zaopatrzenia, sprzętu wojskowego i ewakuacji obiektów wojskowych (składnic) z rejonów zagrożonych w okresie kryzysu i wojny.

W Polsce średnia gęstość linii kolejowych wynosi 8,5 km na 100 km². Odpowiednio większa jest ona na południu, zachodzie i częściowo północy kraju. Charakteryzuje się niewielką przepustowością z tego względu, że ponad 60 % linii kolejowych jest jednotorowych, a tylko 37 % zelektryfikowanych. Na prawie 1 km linii kolejowych przypada jakiś obiekt – most, wiadukt, tunel, przepust, czy kładka. Uszkodzenie lub zniszczenie tych obiektów może poważnie zakłócić ruch pociągów.

Głównie jednak uszkodzenie mostów na szerokich przeszkodach wodnych wstrzyma ruch pociągów do czasu ich naprawy.

Ostatnim z ważniejszych elementów infrastruktury technicznej jest energetyka – nieodzowna gałąź gospodarki narodowej (obronnej). Głównymi obiektami są elektrownie, węzły elektroenergetyczne i linie przesyłowe. Charakteryzują się brakiem jakiegokolwiek zamaskowania, są zawczasu rozpoznane i łatwe do zniszczenia. Uszkodzenie podzespołu elektrowni zakłóci jej pracę, a naprawa będzie przedsięwzięciem bardzo trudnym, długotrwałym i pracochłonnym. Linie przesyłowe wysokiego napięcia są napowietrzne, umocowane na wysokich podporach stalowych, stanowiących łatwy obiekt do wysadzenia i uszkodzenia znacznego odcinka linii przesyłowej.

Tego typu awarie to kilkutygodniowa przerwa w dopływie energii elektrycznej. Urządzenia energetyczne są bardzo podatne na uszkodzenia, ponieważ nie są obudowane i stoją na wolnym powietrzu, np. podstacje, rozdzielnie, czy transformatory.

Podstawą infrastruktury technicznej jest przemysł zbrojeniowy. Polski przemysł zbrojeniowy charakteryzował się dużym rozdrobnieniem wśród różnych kooperantów. Trudności ekonomiczne powodowały zrywanie lub ograniczenie niektórych powiązań kooperacyjnych powodowanych trudnościami finansowymi wielu przedsiębiorstw wytwarzających produkty na rzecz obrony (sił zbrojnych). Niezbędnym stało się zmniejszenie liczby kooperantów i skoncentrowanie produkcji specjalnej w nielicznych zakładach wiodących. Ustalono liczbę tych zakładów i pogrupowano ich w grupy własnościowe. W myśl tych założeń zadania obronne powinny wykonywać wyodrębnione podmioty gospodarcze.

1. Państwowe zakłady zbrojeniowe, będące jednoosobowymi spółkami skarbu państwa, działające na zasadach komercyjnych, zawierające umowy cywilnoprawne na produkcję uzbrojenia i sprzętu wojskowego

oraz zobowiązane do utrzymania określonego potencjału produkcyjnego na okres kryzysu i wojny. Zakłady zbrojeniowe produkowałyby uzbrojenie strzeleckie, amunicję i rakiety, elektronikę systemów wojskowych i optoelektronikę. Do najważniejszych zakładów tej branży należałyby: Zakłady Metalowe „Mesko” w Skarżysku Kamiennym, Zakłady Tworzyw Sztucznych „Pronit” w Pionkach, Centrum Naukowo-Produkcyjne Elektroniki Profesjonalnej „Radwar” w Warszawie, Zakłady Elektroniczne „Warel” w Warszawie, czy Przemysłowe Centrum Optyki w Warszawie.

2. Spółki akcyjne z przeważającym udziałem skarbu państwa (min. 51 % akcji skarbu państwa). W spółkach tych powinna się skupiać produkcja branży pancerno-lotniczej i okrętowej. Do najistotniejszych przedstawicieli można zaliczyć „Bumar” Łabędy, Zakłady Lotnicze w Świdniku, Mielcu i w Warszawie, czy stocznie: Szczecińska i Gdańska.
3. Pozostałe przedsiębiorstwa prywatne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, produkujące towary na zlecenie w branży samochodowej, łączności, inżynieryjno-saperskiej, chemicznej i logistycznej.

Wymienione grupy przedsiębiorstw powinny otrzymać określone wielkości produkcyjne na okres pokoju, kryzysu i wojny. Wielkości te, po analizie potrzeb i możliwości, mają swoje odzwierciedlenie w Programie mobilizacji gospodarki. Potrzeby wynikać będą z planu wyposażenia sił zbrojnych na lata 2000-2012 i planu dostaw techniki wojskowej na okres kryzysu i wojny.

Nieodzownym jest nawiązanie ścisłej współpracy i dostępu do nowych technologii wojskowych z państwami NATO. Taka współpraca sprzyjać będzie unowocześnieniu krajowego przemysłu zbrojeniowego oraz podniesieniu jego konkurencyjności, co może doprowadzić do wzrostu eksportu uzbrojenia.

Ponadto nieodzownym jest odtwarzanie naruszonych zapasów będących w rezerwach państwowych i utrzymywanie ich na poziomie zabezpieczającym państwo w czasie pokoju i kryzysu polityczno-wojskowego.

Analizując poszczególne elementy infrastruktury technicznej można sobie uświadomić jej ważność w przygotowaniach obronnych, a także jej niedoskonałości w okresie transformacji ustrojowej.

Infrastruktura logistyczna

Infrastruktura logistyczna w stosunku do sił zbrojnych to cały wachlarz problemów obejmujących: żywienie, obsługę i zabezpieczenie jednostek wojskowych, garnizonów, okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych. Żywienie uzależnione jest od stanu i rozbudowy obiektów typu piekarnie, rzeźnie, studnie i urządzenia do oczyszczania wody. Obsługa garnizonowa w zakresie medycznym, wypoczynku, kulturalno-oświatowym, remontów i konserwacji – obiektów i sprzętu wojskowego. Zabezpieczenie przeciwpożarowe, ciepłne, energetyczne, telekomunikacyjne i paliwowe.

Podobna infrastruktura jest na szczeblu państwa, wykorzystywana na cele obronne. Infrastruktura logistyczna na tym szczeblu ma zabezpieczyć zasilanie wojsk w okresie mobilizacyjnego i operacyjnego rozwijania wojsk, a następnie w toku prowadzonych działań bojowych w zakresie środków koniecznych do życia i walki oraz zachowania zdolności ludzi i sprzętu do obrony państwa.

W okresie pokoju należy przygotować gospodarkę pod względem: możliwości produkcji i magazynowania żywności, umundurowania, środków medycznych oraz szereg innych, pomocniczych środków koniecznych na okres mobilizacji i wojny. Przygotowania warunków do sprawnego i terminowego ewakuowania rannych i porażonych żołnierzy oraz uszkodzonego sprzętu z pola walki. Zapewnienie niezbędnego

transportu dla ludzi i środków materiałowych do ich dowozu i ewakuacji z zagrożonych obszarów. Utrzymanie w czasie pokoju i rozwinięcie na wypadek wojny koniecznej bazy medycznej zabezpieczającej bezpieczeństwo zdrowia żołnierzom i poszkodowanej ludności cywilnej w wyniku prowadzonych działań bojowych.

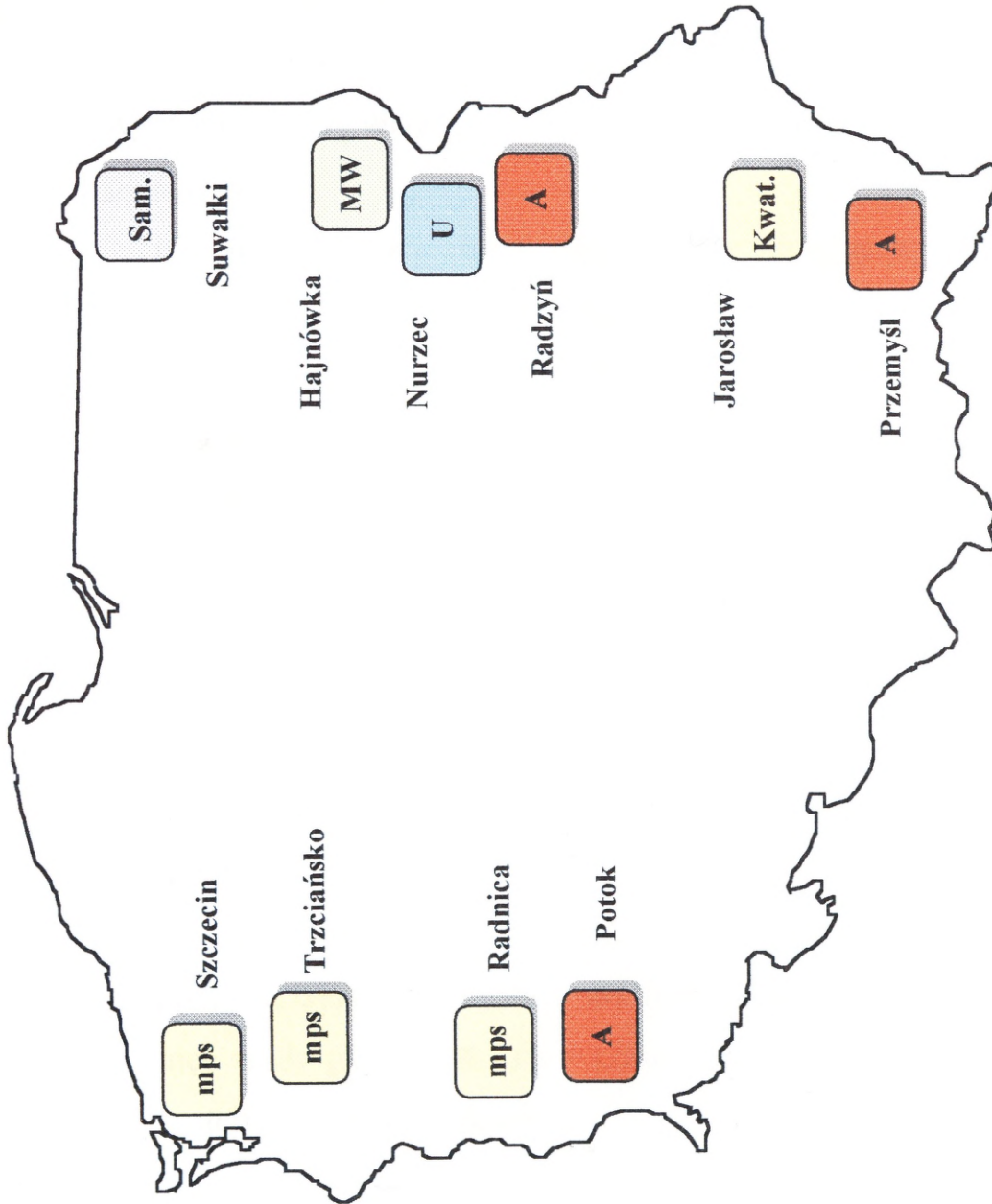
Zorganizowanie sprawnego systemu kierowania i zarządzania zabezpieczeniem logistycznym, w tym przygotowanie legislacyjne wymagań w stosunku do tworzonej, prywatnej infrastruktury cywilnej do wykorzystania jej na cele obronne na poszczególnych szczeblach administracji rządowej i samorządu terytorialnego., dotyczącej przetwórstwa, drobnego przemysłu, bazy magazynowej takiej jak: hurtownie, składy, stacje paliw, węzły telekomunikacyjne, prywatne gabinety medyczne.

Sprawność funkcjonowania infrastruktury logistycznej jest sprzężona z przygotowaniem i ochroną sieci komunikacyjnej i urządzeń z nią związanych jak mosty, wiadukty, stacje węzłowych, bocznic kolejowych, objazdów i obwodnic. W tym miejscu należy podkreślić ważność utrzymania na konserwacji lokomotyw spalinowych na wypadek zniszczenia, uszkodzenia trakcji elektrycznej na kolei.

Jedną ze słabych stron infrastruktury technicznej i logistycznej jest jej niedoinwestowanie na wschodzie od rzeki Wisły, a także złe rozmieszczenie wszelkich składnic wielobranżowych w pasie przygranicznym RP (rys. 4).

Infrastruktura inżynierska

Infrastruktura inżynierska mająca zasadnicze znaczenie w procesie mobilizacyjnego i operacyjnego rozwijania wojsk wiąże się z dowozem żołnierzy wojsk. Sprawny dowóz to dobre i zabezpieczone drogi, wiadukty, mosty, przeprawy i objazdy, a także stacje kolejowe, rejony przeładunkowe, czy też odpowiednio rozbudowane pod względem

Rys. 4. Składnice wojskowe w pasie przygranicznym

inżynieryjnym i chronione stanowiska dowodzenia (kierowania) siłami zbrojnymi (obroną państwa). Funkcjonowanie tych stanowisk uzależnione będzie od stanu linii telekomunikacyjnych, węzłów łączności, przekaźników zabezpieczonych pod względem inżynieryjnym i maskowania operacyjnego.

Infrastruktura mobilizacyjno-obronna państwa generalnie ma zapewnić zaspokojenie potrzeb sił zbrojnych i układu pozamilitarnego na wypadek wojny. Wiązą się z tym zasadnicze zadania dla gospodarki kraju polegające na:

- utrzymaniu mocy wytwórczych (produkcyjnych, remontowych i usługowych) na wypadek kryzysu i wojny;
- przygotowaniu konwersji części potencjału cywilnego do produkcji specjalnej;
- tworzeniu i gospodarowaniu rezerwami państwowymi;
- budowie i utrzymaniu stanowisk kierowania oraz urządzeń zabezpieczających ich funkcjonowanie;
- rozbudowie i utrzymaniu, opisaną już, infrastruktury technicznej w aspekcie państwa dotyczącej głównie: komunikacji i transportu, sieci i urządzeń do ostrzegania i alarmowania ludności oraz gałęzi przemysłu i energetyki;
- przygotowaniu warunków do przetrwania ludności w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń przez budowę ukryć, schronów, awaryjnych ujęć wody pitnej i do celów przeciwpożarowych oraz zorganizowaniu systemu pomocy medycznej.

Wymienione zadania będą mogły być realizowane przez administrację rządową i samorządową oraz podmioty gospodarcze jeśli opracowane i wdrożone zostaną odpowiednio motywujące obronność dokumenty prawne w państwie.

W dotychczasowych dwóch opracowaniach infrastrukturę mobilizacyjno-obronną potraktowano wybiórczo. Nie usystematyzowano jej w zakresie operacyjnego przygotowania obszaru kraju do obrony i nie dokonano analizy najważniejszych elementów infrastruktury technicznej oraz logistycznej, która ma bezpośredni wpływ na przygotowania mobilizacyjno-obronne w państwie i w Siłach Zbrojnych RP.

2. ZAKRES PRZYGOTOWAŃ MOBILIZACYJNYCH W SYSTEMIE OBRONNYM PAŃSTWA

Przygotowania mobilizacyjne sił wchodzących w skład systemu obronnego państwa stanowią całokształt przedsięwzięć podejmowanych w celu zapewnienia efektywnego wykonania zadań obronnych przewidzianych na okres kryzysu i wojny przez siły zbrojne, siły ochrony struktur państwa, ogniwa gospodarczo-obronne i ochrony ludności, a także inne jednostki organizacyjne tego systemu.

Przygotowania mobilizacyjne powinny obejmować trzy główne problemy (pakiety zadań):

- opracowanie założeń organizacyjno-mobilizacyjnych funkcjonowania poszczególnych ogniw w systemie obronnym przez dokonanie diagnozy ich struktur i realizowanych zadań w czasie pokoju;
- przeanalizowanie możliwości zabezpieczenia własnych potrzeb mobilizacyjnych i na korzyść sił zbrojnych w zakresie osobowym i rzeczowym w skali całego państwa, poszczególnych resortów i w układzie terytorialnym – województw i powiatów oraz gmin;
- opracowanie i wdrożenie sposobów realizacji zadań organizacyjno-mobilizacyjnych, ciężących na resortach, województwach, powiatach i gminach.

Typowymi zadaniami obronnymi wymagającymi przygotowań organizacyjno-mobilizacyjnych dla wszystkich sił systemu obronnego państwa będą:

- zapewnienie łączności dla stanowisk kierowania obroną państwa (dowodzenia siłami zbrojnymi);

- wydzielenie potrzeb mobilizacyjnych dla sił zbrojnych przez układ pozamilitarny (żołnierzy rezerwy, środki transportowe, maszyny, urządzenia, statki pływające i latające, tabor kolejowy itp.);
- ochrona miejsc prowadzenia mobilizacji dróg przegrupowania wojsk oraz ewakuacji sprzętu wojskowego;
- ochrona zdrowia i życia ludności cywilnej;
- ochrona dóbr kultury, urządzeń użyteczności publicznej, zakładów produkcyjnych przed skutkami działań bojowych;
- zasilanie sił zbrojnych i ogniw pozamilitarnych środkami do prowadzenia walki i jej zabezpieczenia.

Głównym celem w realizacji wymienionych zadań będzie utrzymanie suwerenności i niepodległości RP.

Wspomniane trzy główne problemy (pakiety zadań) dotyczące przygotowań mobilizacyjnych uzależnione są od: istniejącego (tworzonego) prawa; bazy materialnej systemu obronnego i zachowania (utrzymania) gotowości mobilizacyjnej w gospodarce oraz administracji państwa.

Aktualne i zrozumiałe dokumenty prawne, dotyczące obronności państwa, pozwolą na egzekwowanie od wszystkich podmiotów gospodarczych i administracyjnych ustaleń z zakresu przygotowań mobilizacyjnych w siłach zbrojnych i w gospodarce państwa. Niezbędne jest przy tym określenie zasad tworzenia i funkcjonowania systemu mobilizacyjnego państwa w czasie pokoju, kryzysu i wojny.

Określenie stanu bazy materialnej systemu obronnego (w tym mobilizacji) rozpoczyna się od rozpoznania i oceny jej zdolności wytwórczej (produkcyjnej) – co mamy i co możemy? Na tej podstawie można przystąpić do szczegółowego planowania przygotowań mobilizacyjnych w gospodarce narodowej.

Kierunkowe zadania służące przygotowaniom mobilizacyjnym będą obejmowały następujące organy:

1. Prezydent RP (RBN, BBN) – przygotowanie uchwały i wytycznych kierunkowych do podjęcia planowania mobilizacji gospodarki.
2. Premier RP (Rządowe Centrum Studiów Strategicznych) – analizowanie możliwości i potrzeb w zakresie zabezpieczenia mobilizacji w siłach zbrojnych i w gospodarce narodowej.
3. Ministerstwo Obrony Narodowej – określenie potrzeb mobilizacyjnych dla sił zbrojnych.
4. Ministerstwo Gospodarki – opracowanie Centralnego Programu Mobilizacji Gospodarki. Gospodarowanie (zgromadzenie i utrzymanie) rezerwami państwowymi.
5. Ministerstwo Skarbu – planowanie wydatków na zabezpieczenie mobilizacji gospodarki.
6. Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej – organizacja zabezpieczenia medycznego i gromadzenie rezerw medycznych.
7. Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej – przygotowanie i wydzielenie środków transportowych oraz jednostek organizacyjnych do militaryzacji.
8. Pozostałe ministerstwa i urzędy centralne – przygotowanie rezerw państwowych oraz wydzielonych jednostek do militaryzacji.

2.1. Zadania mobilizacyjne sił podsystemu pozamilitarnego w ramach osiągnięcia gotowości obronnej państwa

Rozpatrując zadania mobilizacyjne wspomnianych sił należy wyspecyfikować zadania mobilizacyjne własne tych sił i zadania związane z zabezpieczeniem mobilizacji sił zbrojnych, wyodrębniając przy tym (zał. 2) siły głównych ogniw obronnych (ochrony struktur państwa) i gospodarczo-obronnych (resortów gospodarczo-administracyjnych).

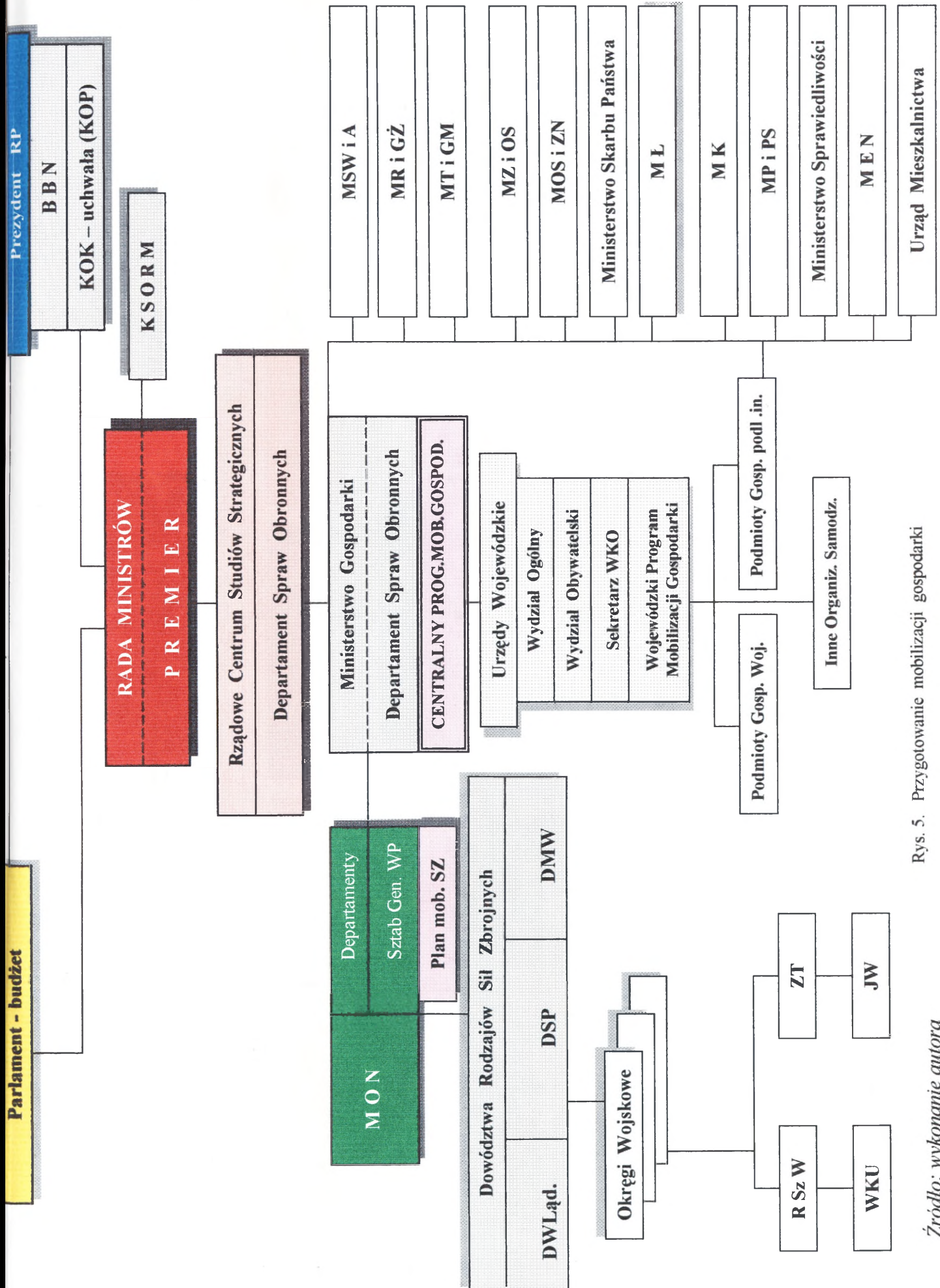
Sily ogniow ochrony struktur państwa (Policja, Państwowa Straż Pożarna, Straż Graniczna, UOP, Nadwiślańskie Jednostki Wojskowe MSWiA) będą realizowały własne zadania mobilizacyjne związane z ich powiększeniem na okres wojny wg ustaleń resortowych. Natomiast zadania na korzyść rozwijanych sił zbrojnych sprowadzają się do zabezpieczenia i ochrony miejsc prowadzenia mobilizacji wojsk, udziału w doręczaniu dokumentów powołania oraz ochrony tras przegrupowania wojsk, stanowisk dowodzenia (stanowisk kierowania obroną).

Zadania mobilizacyjne ogniow gospodarczo-obronnych ujmowane są w Centralnym Programie Mobilizacji Gospodarki i zostały scharakteryzowane w opracowaniu Mob-Sop-2 na stronach od 16-21. Głównie dotyczyły one resortów: finansów, skarbu państwa, transportu, gospodarki, rolnictwa i zdrowia (rys. 5).

Zadania mobilizacyjne ujęte w Programie mobilizacji gospodarki będą stopniowo realizowane w ramach osiągnięcia gotowości obronnej państwa (zał. 7).

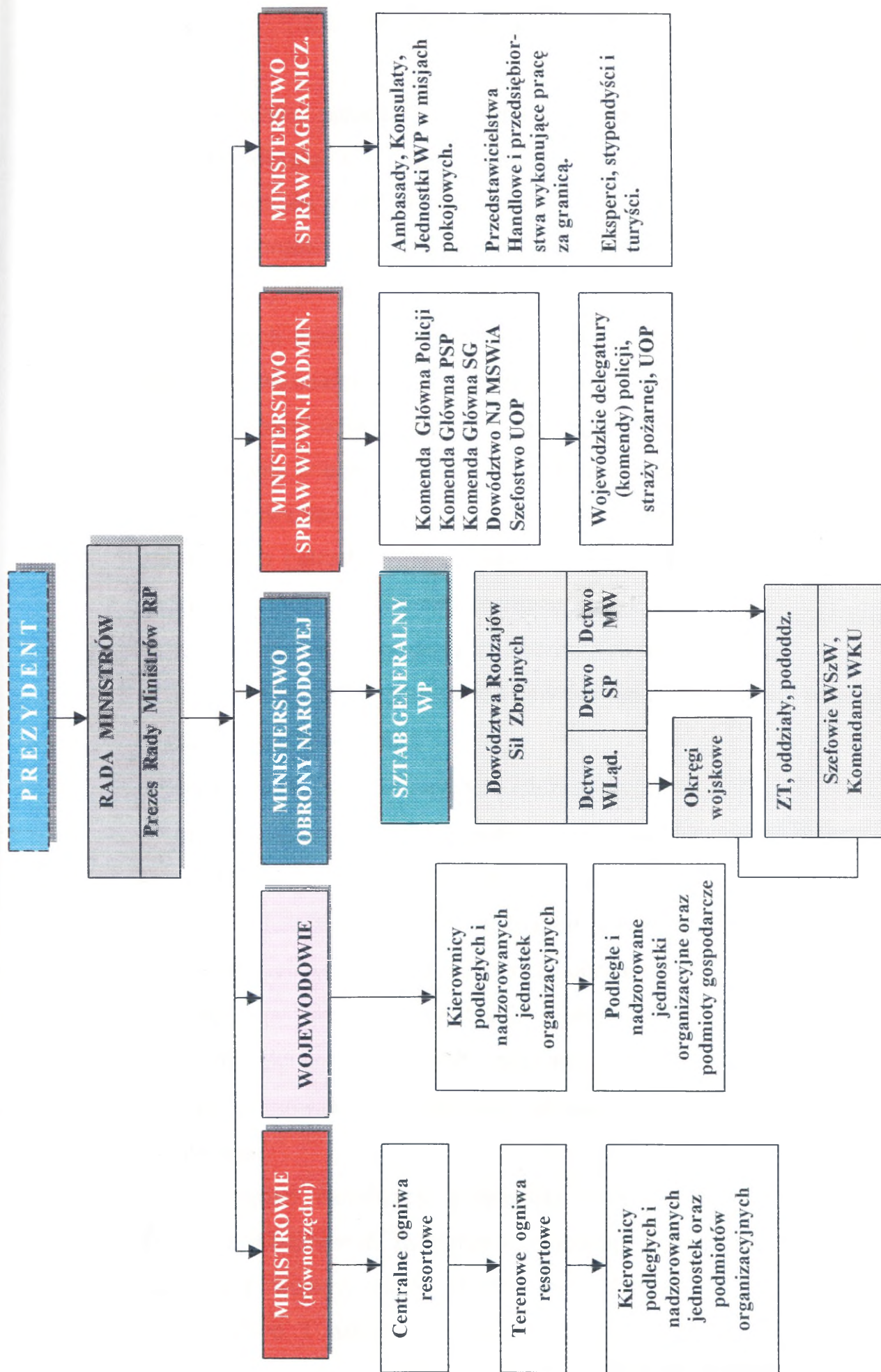
Przechodzenie gospodarki państwa w fazę gospodarki zagrożenia wojennego spowoduje konieczność modyfikacji ekonomicznych, organizacyjnych oraz instytucjonalno-prawnych narzędzi sterowania i zarządzania gospodarką w celu podwyższenia gotowości obronnej państwa (rys. 6).

Podwyższanie gotowości obronnej państwa powinno polegać na przygotowaniu organów władzy, administracji, gospodarki narodowej i sił zbrojnych do realizacji zadań obronnych wynikających z oceny kryzysu polityczno-wojskowego zagrażającego bezpieczeństwu państwa, wymuszającego rozwinięcie potencjału obronnego państwa w obliczu zagrożenia konfliktem zbrojnym lub wybuchem wojny.

Rys. 5. Przygotowanie mobilizacji gospodarki

Źródło: wykonanie autora

Rys. 6. Kierowanie procesem podwyższania gotowości obronnej państwa

2.2. Planowanie mobilizacji gospodarki

Jednym z narzędzi kierowania i zarządzania gospodarką narodową jest **planowanie**, czyli opracowanie Programu mobilizacji gospodarki. Program ten jest konfrontacją celu z posiadanymi zasobami. Podstawą do jego opracowania jest analiza możliwości wytwórczych istniejącej bazy materiałowej z uwzględnieniem możliwości kadrowych i elementów zamrożonych mocy wytwórczych w okresie pokoju. Na podstawie tych danych i wcześniejszych zapotrzebowań należy organom decyzyjnym ustalić priorytety oraz rozpracować szczegółowe zadania dla wykonawców z określeniem w miarę precyzyjnych terminów ich realizacji. Przystępując do opracowania Programu mobilizacji gospodarki, na podstawie zgłoszonych potrzeb przez resorty, na których w głównej mierze ciężą zadania obronne, należy wziąć pod uwagę:

- korelacje celów gospodarczych i obronnych na dany okres;
- powiązania poszczególnych działów gospodarki narodowej w realizacji zamierzeń obronnych;
- poziom potrzeb społecznych do ich zaspokojenia;
- możliwości wykorzystania zasobów i mocy produkcyjnych przemysłu;
- uściślenie alokacji środków produkcji i siły roboczej między przemysłem zbrojeniowym, a działami gospodarki biorącymi udział w pozostałych asortymentach produkcji obronnej;
- koncepcję rozwoju produkcji zbrojeniowej z uwzględnieniem możliwości kooperacyjnych z zagranicą;
- rozdysponowanie przydzielonej puli finansowej przeznaczonej na cele obronne.

Program mobilizacji gospodarki swoim zasięgiem każdorazowo powinien obejmować następujące dziedziny działalności na wypadek kryzysu i wojny: sektor przemysłowy, transport i telekomunikację, budownictwo i usługi, rolnictwo i leśnictwo oraz handel, a także

pomocnicze jednostki organizacyjne służące ochronie zdrowia i środowiska.

Planując przedsięwzięcia mobilizacyjne gospodarki państwa, już na etapie analitycznym należy prowadzić odpowiednie przygotowania **planistyczno-organizacyjne i rzeczowo-mobilizacyjne.**

Przygotowania planistyczno-organizacyjne sprowadzają się w konsekwencji do opracowania Programu mobilizacji gospodarki na okres kryzysu i wojny oraz powiązań systemowych na wspomniane okresy, które będą regulowały sferę funkcjonowania gospodarki narodowej oraz zarządzania jej poszczególnymi działami i gałęziami przez zastosowanie odpowiednich instrumentów sterowania. Funkcję planu działalności gospodarczo-obronnej w czasie kryzysu i wojny spełniać powinien wspomniany Program mobilizacji gospodarki. Program ten ujmuje zadania w kilkuletnim przedziale czasowym i z mocą obowiązującą podczas pokoju oraz kryzysu państwa i w początkowym okresie wojny, do chwili wystąpienia dużych strat i zniszczeń wojennych. Przy opracowaniu Programu mobilizacji gospodarki powinny być uwzględniane dwa podstawowe cele:

- maksymalne zaspokojenie potrzeb sił zbrojnych w bojowe środki pola walki; środki transportu; obrony przeciwchemicznej; sprzętu i środków logistycznych; materiałów pędnych i smarów; części zamiennych; żywności; środków medycznych oraz środków powszechnego użytku;
- zaspokojenie niezbędnych potrzeb gospodarki narodowej w zakresie wyrobów zapewniających funkcjonowanie tych dziedzin, które wpływają na obronność oraz zaopatrzenie ludności i ewentualnej odbudowy zniszczeń powodowanych działaniami bojowymi.

W wypadku realizacji Programu mobilizacji gospodarki może zajść potrzeba wzmoczenia wysiłku obronnego na wybranych tylko dziedzinach gospodarczych, np.: na przemyśle zbrojeniowym i spożywczym. Powstanie zatem konieczność ukierunkowania zaplanowanych priorytetów w

Programie. Być może zajdzie potrzeba wzmożenia produkcji materialnej z koniecznością wprowadzenia rozdzielnictwa surowców, materiałów, paliw, energii oraz maszyn i urządzeń, z zastosowaniem obowiązku limitowania oraz priorytetów dla sił zbrojnych. Szczegółowe zasady rozdzielnictwa powinny być regulowane przez organ decyzyjny.

W wojewódzkim Programie mobilizacji gospodarki skupia się uwagę głównie na zabezpieczeniu: w żywność, wodę, transport, ochronę zdrowia, zabezpieczenie w paliwa, gaz i energię elektryczną.

W warunkach dużych zniszczeń i strat zajdzie konieczność bezpośredniej interwencji czynnika państwowego i wprowadzenie korekt do obowiązującego Programu mobilizacji gospodarki. Będzie to działanie dyrektywne polegające na podejmowaniu doraźnych decyzji i planowania operatywnego w zależności od rozmiarów zniszczeń dla określonego województwa czy rejonu. Powinny określać zasoby surowców i materiałów oraz produktów na tym terenie, a także kierunki ich rozchodu. Na okres kryzysu i wojny należy także przygotować odpowiednią dokumentację, umożliwiającą wprowadzenie określonych form reglamentowanego zaopatrzenia ludności, a ponadto wprowadzić obowiązek dostaw płodów rolnych i produktów hodowlanych.

Podstawowym zadaniem systemu ekonomiczno-finansowego państwa w warunkach zagrożenia i wojny będzie zapewnienie gromadzenia odpowiednich środków finansowych na pokrycie zwiększonych potrzeb (wydatków) obronnych, z jednoczesnym utrzymaniem równowagi pieniężno-rynkowej. Dlatego też zaistnieje konieczność w okresie zagrożenia i wojny wprowadzenia dodatkowych ekonomicznych i administracyjnych środków oddziaływania dodatkowych ekonomicznych i administracyjnych środków oddziaływania, a także zaostrenie dyscypliny finansowej oraz uproszczenie form rozliczeń finansowych podmiotów gospodarczych.

Ważnym problemem w planowaniu mobilizacji gospodarki będzie przemyślane wprowadzenie powszechnego obowiązku pracy, skrócenie lub całkowite zawieszenie urlopów wypoczynkowych i samowolnego rozwiązywania umowy o pracę. Przekazywanie nadwyżek siły roboczej z zakładów posiadających nadwyżki do zakładów, w których występują niedobory w ramach województwa, jak też między województwami.

Drugi problem przygotowań państwa do mobilizacji to **przygotowania rzeczowe** w gospodarce narodowej, polegające na wykonaniu w czasie pokoju określonych zadań obronnych przez poszczególne jednostki organizacyjne. Główny wysiłek tych przygotowań skierować należy na realizację następujących zadań obronnych:

- podjęcie inwestycji związanych z obronnością, do których można zaliczyć budowę sieci lotnisk, baz morskich, poligonów wojskowych, zakładów i warsztatów remontowych, magazynów i chłodni, szpitali wojskowych, systemów łączności i alarmowania, budowli ochronnych, stanowisk kierowania, zapasowych ujęć wody pitnej oraz zbiorników wody gaśniczej, dróg ewakuacji, składów żywności i MPS, rurociągów stacjonarnych, a także bazy leczniczo-ambulatoryjnej;
- tworzenie i utrzymywanie rezerw państwowych na pierwsze kilkadziesiąt dni prowadzenia mobilizacji sił zbrojnych i mobilizacji gospodarki;
- zakup i utrzymanie sprzętu wojskowego oraz specjalistycznego na potrzeby stanowisk kierowania obroną państwa oraz dla formacji obrony cywilnej i jednostek organizacyjnych resortów do militaryzacji;
- zakup i utrzymanie wyposażenia indywidualnego do pojazdów samochodowych i maszyn, przeznaczonych do przekazania siłom zbrojnym w czasie mobilizacji;
- utrzymanie oraz konserwacja obiektów i urządzeń stanowisk kierowania obroną państwa i obrony cywilnej oraz innych urządzeń specjalnych (tab. 2).

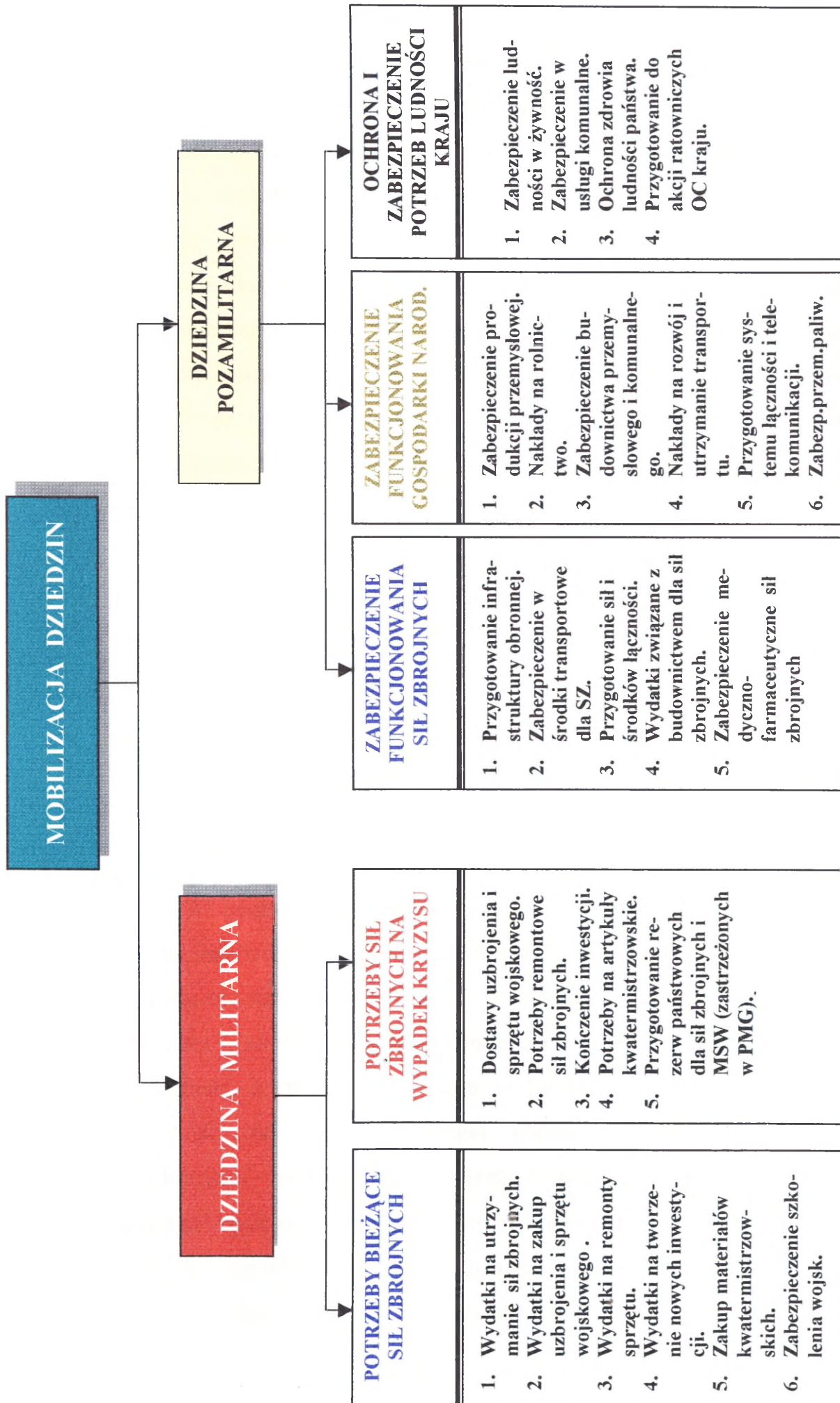

Tabela 2. Przygotowanie dziedzin do mobilizacji

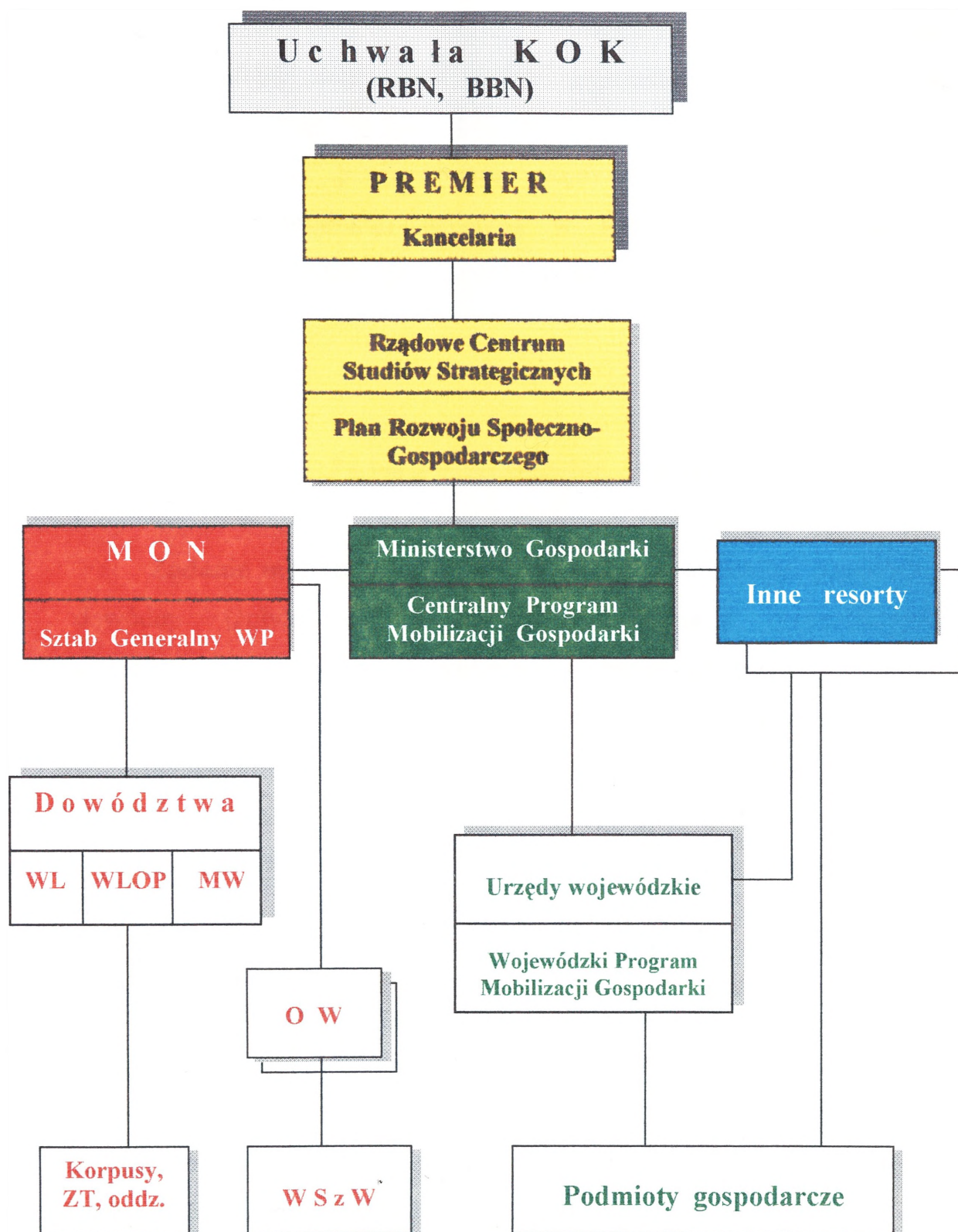
W czasie pokoju na realizację rzeczowych przygotowań mobilizacyjnych, służących podwyższaniu sprawności funkcjonowania gospodarki narodowej w warunkach zagrożenia i wojny, należy przewidzieć odpowiednią pulę środków finansowych z budżetu obrony państwa rozłożonych w czasie. Należy mieć na uwadze, że wysiłek obronny państwa nie powinien naruszać rozwoju gospodarczego kraju, ponieważ dłuższy okres zahamowania równowagi gospodarczej mógłby w rezultacie doprowadzić do osłabienia obronności. Limit wydatków na cele przygotowania mobilizacji państwa ustala i zatwierdza parlament, a propozycje w tym zakresie przygotowuje Rządowe Centrum Studiów Strategicznych przy współdziałaniu z Kancelarią Premiera RP.

Planowanie przygotowań mobilizacyjnych powinno odbywać się w ścisłym powiązaniu z planem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Ta część planu społeczno-gospodarczego, jak Program mobilizacji gospodarki, ujmuje całokształt działalności gospodarczej na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa (rys. 7).

Na podstawie tych danych należy ustalić priorytety wytwórcze oraz poziom produkcji niezbędnych asortymentów w poszczególnych działach gospodarki narodowej, a także usług świadczonych na rzecz sił zbrojnych, obrony cywilnej i zaopatrzenia ludności.

W planowaniu mobilizacji gospodarki należy przewidzieć, że z chwilą zagrożenia bezpieczeństwa państwa zajdzie potrzeba wzmożenia wysiłku obronnego, który będzie się przejawiał w intensyfikacji produkcji obronnej. Powstanie zatem konieczność przeprowadzenia mobilizacji częściowej, czyli przejścia w stan podwyższonej gotowości obronnej, w zależności od skali zagrożenia militarnego. Oznaczać to będzie uruchomienie mobilizacji w sferze wojskowej i gospodarczej, której podlegać będą główne gałęzie produkcji materialnej.

W wypadku wojny krótkotrwałej można wykorzystać cały potencjał obronno-ekonomiczny, bez jego przestawiania na tory wojenne. Chodzi o

Rys. 7. Idea planowania mobilizacji

to, aby w krótkim czasie siły zbrojne dysponowały pełnym zaopatrzeniem. Jest to wariant niezwykle trudny do zrealizowania i wymaga wcześniejszych, długotrwałych i kosztownych przygotowań.

W wypadku przewidywanej wojny długotrwałej, dąży się do maksymalizacji produkcji wojennej w tempie nieco wolniejszym, podyktowane to będzie przez sytuację polityczno-militarną zagrożenia zewnętrznego.

2.3. Zadania mobilizacyjne sił zbrojnych

Zadanie mobilizacyjne – określony zakres czynności powierzony dowódcy (żołnierzowi), kierownikowi jednostki organizacyjnej administracji państwowej (rządowej i samorządowej) dotyczących przygotowania do rozwinięcia i sformowania określonych jednostek wojskowych (sił zbrojnych).

W zakresie funkcjonalnym systemu mobilizacyjnego zostały wyspecyfikowane trzy zasadnicze okresy z przypisanymi im zadaniami (przedsięwzięciami) do realizacji:

1) okres pokojowy charakteryzujący się wszechstronnym przygotowaniem sił zbrojnych do mobilizacyjnego rozwinięcia. Czynności tego okresu można podzielić na cztery etapy: planowania mobilizacyjnego; organizowania mobilizacji sił zbrojnych (jednostek wojskowych); zabezpieczenia mobilizacji i utrzymania stałej gotowości mobilizacyjnej – nadzoru służbowego i kontroli przygotowań mobilizacyjnych.

Najistotniejszym etapem jest planowanie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych (wojsk), które to planowanie nie może być aktem jednorazowym, zamkniętym, lecz wymaga ciągłej aktualizacji, stosownie do zmieniających się warunków społeczno-politycznych, militarnych i ekonomicznych państwa.

Realnie zaplanowane przedsięwzięcia mobilizacyjne powinny być ujęte organizacyjnie, czyli należy im nadać wymiar materialny oraz funkcjonalny ze wszystkimi jego aspektami czasowo-przestrzennymi. Zabiegi organizacyjne mają na celu sprawdzenie poprawności i realności przyjętych założeń planistycznych, wypracowanych w sferze teorii. Służą one do uszczegółowienia przedsięwzięć etapu planowania mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.

Zabezpieczenie procesu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych polegać powinno na skoordynowanym działaniu właściwych organów rządowych i wojskowych, mających na celu zapewnienie sprawnego i terminowego uzupełniania wojsk do etatów przewidzianych na okres wojny.

Dużego znaczenia w zakresie zabezpieczenia procesu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych nabrał czynnik ludzki oraz sfera materialna, która wciąż się rozrasta.

Do głównych zadań związanych z przygotowaniem mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych w czasie pokoju będą należały:

- sprecyzowanie i opracowanie zadań mobilizacyjnych dla całości sił zbrojnych i poszczególnych jednostek wojskowych, oraz dokumentów pomocniczych stanowiących podstawę do planowania mobilizacyjnego;
- prowadzenie studiów i badań dotyczących bieżącej oceny skuteczności funkcjonowania systemu mobilizacyjnego, włączając do tych badań kompetentne ośrodki naukowe prowadzące ocenę możliwości gospodarki narodowej w zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;
- utrzymywanie stałej gotowości do uruchomienia i prowadzenia mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk w zaistniałych warunkach zagrożenia militarnego bezpieczeństwa państwa;
- utrzymanie ścisłej współpracy z organami wojskowymi i cywilnymi zabezpieczającymi mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych;

- systematyczne przeszkalanie żołnierzy rezerwy na potrzeby mobilizacyjne i wojenne sił zbrojnych;
- dążenie do pełnego zaspokojenia potrzeb operacyjnych sił zbrojnych;
- utrzymanie w gotowości do wykorzystania i eksploatacji bojowe środki pola walki oraz sprzęt wojskowy;
- prowadzenie szkolenia mobilizacyjnego dowództw wojsk i osób funkcyjnych uczestniczących w tym procesie;
- racjonalne wykorzystanie przydzielonych sił i środków;
- kontrolowanie przygotowań mobilizacyjnych w jednostkach wojskowych i ochronie tajemnicy tych przygotowań;
- szybkie i sprawne reagowanie na zmieniającą się sytuację wewnętrzną i zewnętrzną.

Okres, w którym może wystąpić realne zagrożenie militarne bezpieczeństwa państwa określany jest jako kryzys. Będzie się on charakteryzował wzmożonymi przygotowaniem mobilizacyjnymi, a nawet stopniowym mobilizacyjnym rozwijaniem sił zbrojnych.

2) Głównymi zadaniami realizowanymi w tym okresie mogą być:

- monitorowanie zagrożenia militarne państwa i jego ograniczanie;
- uaktualnianie dokumentów mobilizacyjnych stosownie do wzrostu zagrożenia;
- zarządzenie i uruchomienie mobilizacyjnego rozwinięcia części lub całości sił zbrojnych;
- mobilizacyjne rozwijanie wojskowych i cywilnych systemów dowodzenia i kierowania przebiegiem mobilizacji;
- powołanie i pobranie rezerw osobowych i środków transportowych na zaspokojenie potrzeb mobilizacyjnych sił zbrojnych (jednostek wojskowych) oraz innych formacji uzbrojonych i nieuzbrojonych (pełne uzupełnienie rozwijanych jednostek wojskowych);

- eliminowanie przesłanek i tworzenie warunków do zapobiegania zakłóceniom w procesie mobilizacyjnym sił zbrojnych (jednostek wojskowych);
- utrzymywanie współdziałania z ogniwami wojskowymi i cywilnymi zabezpieczającymi proces mobilizacyjny w siłach zbrojnych;
- zapewnienie sprawnego obiegu informacji w czasie kryzysu polityczno-militarnego, w tym w trakcie realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych.

W okresie konfliktu zbrojnego (wojny) siły zbrojne będą realizowały zadania wynikające z założeń „Planu mobilizacyjnego Sił Zbrojnych RP”, po ogłoszeniu mobilizacji powszechnej na obszarze całego kraju lub części. Będzie to zależało od oceny zaistniałej sytuacji operacyjnej i potrzeby sprostania powstałym zadaniom obronnym.

3) Zasadniczymi zadaniami realizowanymi w tym okresie będą:

- kontynuacja mobilizacyjnego i operacyjnego rozwijania kolejnych jednostek wojskowych;
- właściwe wykorzystanie wszelkiego rodzaju nadwyżek żołnierzy rezerwy pozostałych po zakończeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych w garnizonach;
- sprawne uzupełnianie walczących wojsk po poniesionych stratach;
- przygotowanie demobilizacji wojsk (jednostek wojskowych) i przejścia sił zbrojnych na organizację pokojową.

Podział na wymienione trzy okresy jest umowny, a ich granice nie zaznaczają się wyraźnie. Zależec to będzie w dużej mierze od przyjętych kryteriów oceny zaistniałej sytuacji polityczno-militarnej. Dotyczy to głównie okresu kryzysu, a który jest tak ważny dla funkcjonowania państwa, ponieważ w tym okresie zapadają decyzje o uruchomieniu mobilizacji sił zbrojnych, a nawet jej całkowitym zrealizowaniu (mobilizacja powszechna).

W wyniku realizacji zadań mobilizacyjnych, stosownie do potrzeb operacyjnego wykorzystania, jednostki wojskowe mogą:

- pozostać na tym samym szczeblu organizacyjnym, przechodząc na strukturę i etat czasu wojennego;
- zachować dotychczasową strukturę organizacyjną, uzupełniając się do etatu czasu wojennego;
- przeformować się na inne (wyższe) struktury organizacyjne i etat czasu wojennego;
- być sformowane od nowa według etatu czasu wojennego;
- podlegać rozformowaniu.

Zadania mobilizacyjne dla jednostki wojskowej mogą dotyczyć zaspokojenia własnych potrzeb mobilizacyjnych, bądź sformowania od nowa określonych jednostek wojskowych.

2.4. Planowanie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych

Mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych może być zapoczątkowane i częściowo a nawet całkowicie zrealizowane w warunkach pokoju. Ze względu jednak na skomplikowany charakter, szybki przebieg i wielkość zaangażowanych sił, a także prowadzenie jej w niejasnych sytuacjach operacyjnych i różnorodnych warunkach, zmusza do szczegółowego planowania w tym zakresie.

Planowanie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych ma na celu przygotowanie zorganizowanego i terminowego ich przejścia ze struktur organizacyjnych i stanów ilościowych czasu pokojowego na wojenne. Istotą planowania jest ustalenie warunków zapewniających szybkie i sprawne rozwinięcie mobilizacyjne wojsk i osiągnięcie przez nie w określonym terminie pełnej gotowości bojowej. Powinno ono zapewnić odpowiednią synchronizację przedsięwzięć mobilizacyjnych z planem operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych. Dotyczy to zwłaszcza (zał. 8):

- kolejności mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych (wojsk);

- terminów zakończenia mobilizacji i osiągnięcia pełnej gotowości bojowej;
- miejsc mobilizacji.

Planowanie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych jest ściśle podporządkowane przewidywanemu ich wykorzystaniu w okresie kryzysu i wojny.

W głównych państwach Europy opracowuje się kompleksowe plany prowadzenia wojny, składające się z następujących czterech zasadniczych części:

- **politycznej:** wnioski z analizy sytuacji międzynarodowej, cele wojny i sposoby ich osiągnięcia, ocena teatrów działań wojennych, formy i sposoby działalności politycznej na arenie międzynarodowej;
- **mobilizacyjnej,** jako druga zasadnicza część określająca wielkość, do jakiej zostaną powiększone siły zbrojne na czas wojny, obejmująca: założenia ogólne, warunki i sposoby przeprowadzenia mobilizacji sił zbrojnych, zestawienia zadań mobilizacyjnych, angażowane siły i środki wojska oraz gospodarki, terminy zakończenia mobilizacji, plan przewozów mobilizacyjnych;
- **operacyjnej:** skład i podział organizacyjny sił zbrojnych, strategiczne i operacyjne ich rozwinięcie, warianty tego rozwinięcia, zadania operacyjne wojsk do pierwszej operacji, organizacja wojennego systemu dowodzenia, operacyjne przygotowanie obszaru kraju;
- **materiałowej:** potrzeby materiałowe i techniczne, rozmieszczenie zapasów, organizacja dowozu, jednostki i urządzenia tyłowe, finanse, służba zdrowia.

Jako część integralna planowania operacyjnego, planowanie mobilizacyjne powinno być prowadzone cyklicznie, w zależności od potrzeb co 5-10 lat, na trzech podstawowych szczeblach dowodzenia:

- w Sztabie Generalnym WP – odpowiedzialny Zarząd Mobilizacji i Uzupełnień;

- w dowództwach RSZ i OW – odpowiedzialne oddziały mobilizacyjne;
- w dowództwach związków taktycznych, garnizonów, oddziałów (równorzędnych) oraz terenowych organach administracji wojskowej (WSzW/RSzW, WKU).

Istotną cechą planowania mobilizacyjnego powinno być przewidywanie w założeniach i uwzględnianie w przyjmowanych rozwiązaniach: zjawiska zmienności sytuacji polityczno-militarnej, prawdopodobnego zakresu oddziaływania przeciwnika, potrzeb operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych i możliwości wszechstronnego zabezpieczenia mobilizacji przez struktury i gospodarkę państwową oraz sprawności organizacyjnej, możliwości logistycznych i uwarunkowań czasowo-przestrzennych w mobilizacji wojsk.

W wyniku planowania mobilizacyjnego określa się:

- wymogi i potrzeby rozwijania sił zbrojnych (warianty rozwinięcia);
- główne elementy organizacyjne prowadzenia mobilizacji;
- skład sił zbrojnych na okres wojny;
- wielkości potrzeb mobilizacyjnych w zakresie żołnierzy rezerwy, środków transportowych i maszyn, i zabezpieczenia materiałowo-technicznego;
- podział jednostek wojskowych na zestawy i określenie terminów ich mobilizacyjnego rozwinięcia;
- stan zasobów rezerw w gospodarce narodowej oraz sprzętu i materiałów niezbędnych do zabezpieczenia procesu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.

Planowanie mobilizacyjne powinno charakteryzować się wielowariantowością rozwiązań w stosunku do prognozowanych scenariuszy zagrożeń militarnych obszaru RP.

Podstawę prac w procesie planowania mobilizacyjnego stanowią:

- a) w Sztabie Generalnym WP:

- sprecyzowane potrzeby operacyjne dotyczące zarówno przygotowania operacyjnego rozwinięcia jak i spraw pokojowego funkcjonowania sił zbrojnych;
  - koncepcja operacyjnego i mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;
  - dyrektywa MON o gotowości bojowej i mobilizacyjnej sił zbrojnych;
  - wytyczne (zarządzenia) szefa Sztabu Generalnego WP do planowania mobilizacyjnego;
  - plan prac nad nowym planem mobilizacyjnym sił zbrojnych;
  - założenia planu rozwoju sił zbrojnych;
  - założenia organizacyjne określające struktury jednostek wojskowych czasu pokojowego i wojennego oraz ustalenia dotyczące możliwości ich zabezpieczenia logistycznego;
  - aktualne i perspektywiczne możliwości gospodarki narodowej i administracji rządowej (samorządowej) w zakresie różnych form świadczeń na rzecz sił zbrojnych;
  - przewidywane możliwości i skutki oddziaływania przeciwnika na przebieg mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.
- b) w dowództwach rodzajów sił zbrojnych (okręgach wojskowych):
- wyciąg z zestawienia zadań mobilizacyjnych dla rodzaju sił zbrojnych (okręgu wojskowego);
  - dyrektywa MON o gotowości bojowej i mobilizacyjnej sił zbrojnych;
  - zarządzenie szefa Sztabu Generalnego WP do planowania mobilizacyjnego;
  - instrukcje mobilizacyjne;
  - koncepcja mobilizacyjnego rozwinięcia RSZ (OW);
  - założenia organizacyjne określające strukturę jednostek wojskowych;
  - rozmieszczenie, stan liczbowy i jakościowy rezerw osobowych, środków transportowych (maszyn) oraz materiałów niezbędnych do uzupełnienia wojsk;

- możliwości gospodarki narodowej i administracji rządowej (samorządowej) w zakresie świadczeń na rzecz sił zbrojnych;
- przewidywane możliwości i skutki oddziaływania przeciwnika na przebieg mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk;

c) w dowództwach związków taktycznych i oddziałów:

- rozkaz (zarządzenie) przełożonego;
- wytyczne przełożonych;
- wyciąg z zestawienia zadań mobilizacyjnych;
- etaty, tabele i normy należności;
- ustalenia dotyczące osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej.

W planowaniu mobilizacyjnym obowiązuje centralne kierowanie, polegające na odgórnym ustalaniu założeń mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych oraz na ścisłym realizowaniu i twórczym rozwijaniu tych założeń przez kolejne szczeble dowodzenia.

Planowanie mobilizacyjne realizowane jest na trzech szczeblach dowodzenia:

- Sztabu Generalnego WP, który określa zasady teoretyczne, podstawowe założenia planistyczno-organizacyjne i zadania mobilizacyjne;
- sztabów rodzajów sił zbrojnych i okręgów wojskowych, które dokonują rozwinięcia i wszechstronnego zabezpieczenia ustaleń Sztabu Generalnego WP;
- związków taktycznych, oddziałów, dowództw garnizonów oraz wojewódzkich sztabów wojskowych (wojskowych komend uzupełnień), które w szczególności planują realizację zadań mobilizacyjnych.

Do zasadniczych przedsięwzięć w zakresie planowania mobilizacyjnego należy określenie:

- 1) kolejności mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, sztabów i instytucji;

- 2) miejsc, terminów oraz odpowiedzialnych za mobilizacyjne rozwinięcie jednostek wojskowych;
- 3) sposobu prowadzenia mobilizacji i kierowania tym procesem;
- 4) sposobu uzupełniania sił zbrojnych (wojsk) stanem osobowym, środkami transportowymi i maszynami;
- 5) przedsięwzięć w zakresie logistycznego zabezpieczenia mobilizacji sił zbrojnych (wojsk);
- 6) zadań w zakresie sprawowania nadzoru nad utrzymaniem gotowości mobilizacyjnej.

Do zasadniczych przedsięwzięć organizacyjnych należy:

- opracowanie dokumentacji planistycznej;
- systematyczne zgrywanie elementów bazy mobilizacyjnej;
- wszechstronne zabezpieczenie realizowanych zadań.

Planowanie mobilizacyjne na poszczególnych szczeblach dowodzenia ma odbicie w odpowiedniej dokumentacji, która w maksymalnym stopniu powinna ułatwiać kierowanie procesem przygotowania i mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych (wojsk). W Sztabie Generalnym WP i sztabach RSzW i OW dokumentacja ta składać się powinna z części analitycznej (przedstawiającej potrzeby i możliwości oraz wypływające z ich porównania wnioski). Na niższych szczeblach dowodzenia dokumentacja ta składa się tylko z części wykonawczej. Jedynie na szczeblu WSzW mogą występować elementy analizy dotyczącej możliwości zabezpieczenia mobilizacji jednostek wojskowych.

W Sztabie Generalnym WP podstawowym dokumentem pozostanie „Plan mobilizacyjny Sił Zbrojnych RP”, który powinien składać się z części opisowej, załączników (tabel, zestawień zadań mobilizacyjnych, harmonogramów mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, map, dokumentów kierowania mobilizacją) i dokumentów pomocniczych (kartoteka kart gotowości mobilizacyjnej, wykresy narastania ukompletowania sił

zbrojnych żołnierzami i środkami transportowymi oraz gotowymi do użycia jednostkami wojskowymi). Pomocnym w utrzymaniu aktualności dokumentów Planu byłoby opracowanie programów komputerowych i stworzenie odpowiedniej sieci przetwarzania danych na poszczególnych szczeblach dowodzenia SZ RP.

Na szczeblu RSZ (OW) podstawowym dokumentem jest „Plan mobilizacyjny RSZ (OW), DWŁąd.”. Dokument ten składa się z części opisowej i części graficznej (rozmieszczenie wojsk, możliwości mobilizacyjne jednostek wojskowych), załączników (harmonogram mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, kierowanie przebiegiem mobilizacji, logistyczne zabezpieczenie mobilizacji wojsk, wykorzystanie nadwyżek), dokumentów pomocniczych (dokumenty z zakresu planowania uzupełnienia jednostek wojskowych do etatów wojennych oficerami, chorążymi i podchorążymi).

W dowództwach związków taktycznych, garnizonów, oddziałów (równorzędnych), a także w terenowych organach administracji wojskowej dotycząca ich dokumentacja mobilizacyjna nie stanowi oddzielnej grupy dokumentów – zagadnienia mobilizacyjne ujmowane są w planach osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej.

Zakres przedsięwzięć organizacyjnych i przygotowawczych do mobilizacyjnego rozwinięcia jest uzależniony przede wszystkim od szczebla dowodzenia, na którym są one realizowane oraz charakteru jednostki.

Związki taktyczne i oddziały występujące w strukturze sił zbrojnych będą miały, bardziej jak dotychczas, zróżnicowany stopień ukończenia stanem osobowym, środkami transportowymi i maszynami w stosunku do etatów czasu wojennego. Gross jednostek będą stanowiły jednostki nowo formowane i skadowane. Potrzeby mobilizacyjne będą także mocno zróżnicowane, od bardzo małych w

jednostkach rozwiniętych do prawie 100 procent stanu w jednostkach nowo formowanych i skadrowanych.

Powołanie, przyjęcie i wyposażenie tak dużej liczby żołnierzy rezerwy i środków transportowych wymaga szczegółowego planowania i precyzyjnej organizacji mobilizacyjnego rozwinięcia oraz dobrego wyszkolenia osób realizujących to przedsięwzięcie.

3. ZARZĄDZENIE, URUCHOMIENIE I KIEROWANIE MOBILIZACJĄ SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA

Przyszły konflikt zbrojny (wojna) może być poprzedzony stopniowym narastaniem napięcia w sytuacji polityczno-militarnej, przeradzając się w kryzys i jego ostrą eskalację, aż do niespodziewanego wybuchu wojny w okresie najmniej korzystnym dla zaatakowanego.¹

Działania zbrojne prawdopodobnie rozpoczną się od zastosowania niezbrojnych form walki, a głównie może ona przejawiać się w sferze walki dyplomatycznej, psychologicznej, informacyjnej, ekonomicznej oraz wzmożonych działań wywiadów i kontrwywiadów. W dalszej kolejności walki te mogą przyjąć formę dywersji, terroru, sabotażu, prowokacji i demonstracji siły, a także uderzenia środkami walki radioelektronicznej oraz siłami i środkami bojowymi z powietrza i morza przy użyciu różnorodnych rodzajów broni. Obiektami ataku w tym okresie mogą być prawdopodobnie wojska lotnicze i obrony powietrznej, przeciwlotnicze oraz systemy rozpoznania, łączności i kierowania obroną państwa, a także obiekty administracyjne oraz gospodarcze państwa.

3.1. Zarządzenie mobilizacji

W wypadku pojawienia się kryzysu polityczno-militarnego, stwarzającego zagrożenie wojenne, należy nie dopuścić do jego przekształcenia się w bezpośrednią agresję, skierowaną przeciwko naszemu krajowi. W razie zaistnienia takiego zagrożenia metodologia postępowania powinna być następująca:

- śledzenie i analizowanie rozwoju zagrożenia;

---

¹ Kryzys polityczno-militarny oznacza brak woli zwaśnionych stron do rozwiązania zaistniałych problemów – interpretacja autora J.W.

- poszukiwanie alternatywnych rozwiązań zaistniałego kryzysu w sferze polityczno-dyplomatycznej i gospodarczej;
- rozpatrzenie możliwych konsekwencji alternatywnych w stosunku do utrzymania bezpieczeństwa państwa;
- podjęcie decyzji o zarządzaniu mobilizacji stopniowej lub powszechnej w państwie.

Proces zbierania informacji o narastającym zagrożeniu militarnym zagrażającym bezpieczeństwu państwa podlega ciągłemu monitoringowi. Nie jest to zadanie łatwe, bowiem podjęcie decyzji o **zarządzaniu mobilizacji sił zbrojnych** wymaga poddania analizie trzech wyznaczników.

Pierwszy wyznacznik, to **z ł o ż o n o ś ć** powstałego zagrożenia bezpieczeństwa państwa, powiązanego z polityczno-gospodarczą i społeczną sytuacją. W skład tych dziedzin życia wchodzi różne zmienne, niejednokrotnie wykluczające się ze względu na ogólny interes państwa.

Drugi wyznacznik, to postępująca **z m i e n n o ś ć** skali zagrożenia bezpieczeństwa państwa, w której główną rolę odgrywa czas. Dziś eskalacja napięcia rosła gwałtownie, a jutro może się ustabilizować? Dynamika zmian w sytuacji narastania zagrożenia może nie dać się przewidzieć i podjęcie decyzji o zarządzaniu mobilizacji sił zbrojnych i gospodarki może okazać się w porę nietrafione.

Wreszcie trzecim wyznacznikiem będzie **r y z y k o** zarządzania mobilizacji, uzależnione ono jest od czasu i niepewności zaistniałej sytuacji. Niepewność może dotyczyć wystąpienia zjawisk (zdarzeń) nieprzewidywalnych, co do mogących wystąpić zakłóceń już w fazie uruchamiania mobilizacji sił zbrojnych, czy jej przebiegu, a także zdarzeń powodowanych oddziaływaniem sił przyrody – klęsk żywiołowych i ekologicznych. W każdej jednak sytuacji ryzyko jest prawdopodobieństwem sukcesu.

Biorąc pod uwagę wymienione wyznaczniki wpływające na zarządzanie mobilizacji można stwierdzić, iż decyzja o zarządzaniu mobilizacji jest swoistą „grą strategiczną”. Oznacza to, że realnie istnieją dwie strony, które nie mogą rozwiązać, w sposób pokojowy, powstałego kryzysu polityczno-wojskowego. Każde z państw objęte kryzysem zdaje sobie sprawę, że może wybrać dwie opcje działania – pójść na kompromis stronie przeciwnej lub próbować rozwiązać demonstracyjnie, zarządzając mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych i gospodarki – przejść do siłowego rozwiązania kryzysu. Kompromis spowoduje ustępstwo na pewien czas z nadzieją jego przedłużenia. Natomiast rozwiązanie siłowe, a w tym uruchomienie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych i wybranych ogniw pozamilitarnych, spowoduje olbrzymie obciążenie dla gospodarki narodowej, społeczeństwa i ekologii.

Decyzja o zarządzaniu mobilizacji sił zbrojnych obligatoryjnie zobowiązuje organy administracji rządowej i samorządowej oraz jednostki organizacyjne gospodarki narodowej i poszczególnych obywateli do realizacji zadań związanych z zabezpieczeniem mobilizacji sił zbrojnych, funkcjonowaniem gospodarki narodowej i administracji państwowej w okresie wojny.

Z pakietu zadań zawartych w planie osiągnięcia gotowości obronnej państwa, zarządzanie przez Prezydenta RP² mobilizacji dla części lub całości sił zbrojnych, następuje na wniosek Prezesa Rady Ministrów, po kompleksowej ocenie zaistniałego kryzysu i wnioskowaniu, iż agresja ze strony sił zbrojnych przeciwnika jest nieunikniona.

Decyzja Prezydenta RP o zarządzaniu mobilizacji sił zbrojnych jest aktem politycznym o znaczeniu międzynarodowym i ma służyć osiągnięciu przez państwo określonych celów politycznych – obrony suwerenności i integralności terytorialnej państwa. Powyższa decyzja jest wyrażana na piśmie i posiada moc prawną dla wszystkich wykonawców.

---

² Patrz: *Konstytucja RP*, art. 136

3.2. Uruchomienie mobilizacji

Szybko i właściwie oceniona sytuacja polityczno-militarna wymaga **uruchomienia mobilizacji** sił zbrojnych i w organach gospodarczych objętych Programem mobilizacji gospodarki.

Proces uruchomienia mobilizacji systemu obronnego państwa oznacza skierowanie sił do realizacji jakościowo nowego zadania wynikającego z zaistniałych potrzeb obronnych państwa. Strumień sił, dóbr i produkcji skierowany zostanie i podporządkowany sytuacji wywołanej kryzysem doprowadzającym do wybuchu wojny.

3.2.1. Uruchomienie mobilizacji gospodarki

Istotnym warunkiem sprawnego zarządzania gospodarką narodową w czasie **uruchomienia mobilizacji** jest posiadanie szybkiej i wiarygodnej informacji. W tym celu niezbędne będzie zbudowanie, już w czasie pokoju, dobrze funkcjonującego systemu informacji komputerowej oraz sprawozdawczości statystycznej, opartych na najnowszych technikach przetwarzania danych.

Należy sądzić, że uruchomienie mobilizacji gospodarki może nastąpić po wprowadzeniu w państwie stanu wojny. Okres poprzedzający wprowadzenie tego stanu będzie przejściowym i uzależnionym od intensywności narastania kryzysu militarnego.

W okresie kryzysu i uruchomienia mobilizacji gospodarki nie powinny być dokonywane zasadnicze zmiany w strukturach jednostek organizacyjnych gospodarki narodowej, w resortach administracyjnych i podmiotach gospodarczych państwa, gdyż mogłyby one spowodować naruszenie systemu kierowania mobilizacją gospodarki.

Uruchomienie mobilizacji gospodarki wiąże się z wprowadzeniem dyrektywno-nakazowego systemu zarządzania gospodarką narodową i

wprowadzeniem niezbędnych zmian w kompetencjach organów zarządzających działalnością gospodarczą. Istotnym elementem zapewnienia prawidłowego współdziałania jednostek centralnego podporządkowania z terenowymi organami administracji samorządowej, zwłaszcza w zakresie spraw wymagających koordynacji zamierzeń ujętych w Programie mobilizacji gospodarki wymaga jasnych kompetencji dla nowotworzonych organów samorządowych szczebla pośredniego (powiatu).

Uruchomienie mobilizacji przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej będzie przebiegało w dwóch pionach funkcjonalnych sił zbrojnych i gospodarki. Pion funkcjonalny Premiera RP uruchomi mobilizację gospodarki narodowej, która będzie realizowała zadania wynikające z Programu mobilizacji gospodarki. Sygnał o uruchomieniu mobilizacji gospodarki zostanie przekazany do wszystkich ministerstw i urzędów wojewódzkich, a stąd do podmiotów gospodarczych i do organów administracji samorządowej.

3.2.2. Uruchomienie mobilizacji w siłach zbrojnych

W perspektywie roku 2015 Polska i większość krajów europejskich stanie się sygnatariuszami umów i konwencji międzynarodowych, takich jak OBWE, które zobowiązywać będą do przestrzegania procedury rozpoczęcia wojny, np.: do jej wypowiedzenia, określenia przyczyn, sformułowania ich i poinformowania społeczności międzynarodowej. Spowoduje to, że większego znaczenia nabierze zapoczątkowanie mobilizacji częściowej, realizowanej w dłuższym przedziale czasu, z zachowaniem możliwości przejścia do mobilizacji powszechnej.

Zakres mobilizacyjnego rozwinięcia części sił zbrojnych może być bardzo zróżnicowany zarówno pod względem liczby zaangażowanych w nim jednostek wojskowych, jak i stopnia realizacji przez poszczególne

jednostki wojskowe związanych z tym procesem przedsięwzięć. Zakres ten jest określany każdorazowo stosownie do celu operacyjnego rozwinięcia, który wynika z oceny zagrożenia militarnego terytorium państwa.

Mobilizację sił zbrojnych stymulują głównie możliwości gospodarki, administracji, łączności, transportu, zasoby ludzkie i rozwój naukowo-techniczny.

Zarządzenie mobilizacji – podjęcie decyzji o przeprowadzeniu mobilizacji, przekazanie tej decyzji do wykonania zainteresowanym organom administracji państwowej i wojskowej oraz dowództwom i sztabom objętym zarządzeniem szczebli dowodzenia; także przekazanie dokumentów powołania żołnierzom rezerwy oraz posiadaczom środków transportowych (maszyn) pobieranych z gospodarki narodowej na potrzeby mobilizacyjne sił zbrojnych. Mobilizację częściową zarządza, lub powszechną, jak już wspomniano, ogłasza Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

Stosownie do rozwoju sytuacji polityczno-wojskowej, rozwinięcie sił zbrojnych może odbywać się podczas narastania napięć międzynarodowych (powstawania sytuacji kryzysowej), podczas niezwykle gwałtownego i krótko trwającego wzrostu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub po zaskakującym wybuchu wojny. Stosownie do powstałej sytuacji kryzysowej oraz stopnia i charakteru zagrożenia bezpieczeństwa państwa uruchomienie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych może być realizowane w warunkach (zał. 9):

- **pokoju** – mobilizacja może rozpocząć się i zakończyć dla większości jednostek wojskowych, a nawet całości sił zbrojnych przed wybuchem wojny (stopniowo – zestawami, sposobem nakazowym albo jednocześnie przez mobilizację powszechną);
- **częściowo w czasie pokoju** – mobilizacja może rozpocząć się przed wybuchem wojny, w okresie narastającego zagrożenia bezpieczeństwa

państwa, a zakończyć w toku trwania wojny (stopniowo lub jako mobilizacja powszechna albo sposobem mieszanym);

- **wojny** – ponieważ wzrost napięcia w sytuacji polityczno-wojskowej i wybuch wojny (nie należy wykluczać) może nastąpić nagle, prowadzenie mobilizacji może odbywać się w czasie działań wojennych.

Z decyzją o zarządzeniu mobilizacji nie należy czekać, aż nastąpi poważne, wręcz nieuchronne zagrożenie wybuchem konfliktu zbrojnego.

Doświadczenia historyczne oraz istniejący system mobilizacyjny pozwalają na uruchomienie mobilizacji w dowolnym momencie kryzysu, a mobilizacyjne rozwinięcie realizować częściowo (wybiórczo). Oznacza to możliwość rozwijania sił zbrojnych pojedynczymi jednostkami wojskowymi (oddział, ZT), korpusami, wybranymi związkami operacyjnymi rodzajów wojsk, w sposób skryty.

„Skrytość” mobilizacji nie polega na jej całkowitym utajeniu, takiej możliwości nie ma, ponieważ biorą w tym procesie udział: administracja rządowa i samorządowa, podmioty gospodarcze i osoby fizyczne. Celem zachowania skrytości mobilizacji jest ukrycie jej zasięgu (rozmachu) zamiaru, poza tym są inne konsekwencje prawne i ekonomiczno-gospodarcze mobilizacji realizowanej skrycie od mobilizacji powszechnej. Mobilizacja realizowana w sposób skryty przede wszystkim zwalnia od konsekwencji politycznych, jakie wynikałyby z faktu ogłoszenia mobilizacji powszechnej.

Istnieje swego rodzaju zależność, że im siły zbrojne są w czasie pokoju bardziej skadrowane, tym mobilizacyjne rozwinięcie w stosunku do momentu wybuchu wojny musi być zapoczątkowane wcześniej i przeciwnie, siły zbrojne rozwinięte w czasie pokoju w wysokim stopniu nie wymagają długiego czasu na osiągnięcie pełnej gotowości bojowej.

Uruchomienie mobilizacji następuje według jednej decyzji wywodzącej się z centralnego ośrodka zarządzania państwem przekazanej do Sztabu Generalnego WP.

Proces mobilizacyjnego rozwijania wojsk uruchamia się na rozkaz (sygnał) ze Sztabu Generalnego WP. Zadanie (rozkaz) dotyczący uruchomienia mobilizacyjnego rozwinięcia będzie przekazywany do wojsk przez wszystkie (objęte zadaniem) szczeble pokojowego kierowania, głównie służby dyżurne przy wykorzystaniu technicznych środków łączności w ramach systemu alarmowego sił zbrojnych.

Sposób uruchomienia mobilizacji dostosowany powinien być do skali kryzysu, zamiaru użycia wojsk, szybkości narastania sytuacji kryzysowej i ze względu na wspomniane już skutki polityczno-gospodarcze obejmować swym zasięgiem niezbędną liczbę jednostek wojskowych (ZT, ZO).

Już w czasie pokoju celowym jest przygotowanie i praktyczne sprawdzenie w formie ćwiczeń mobilizacyjnych wielowariantowe mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych stosownie do zakładanych kierunków (rejonów) zagrożeń państwa.

Szerszego znaczenia wymaga uruchomienie mobilizacji stopniowo (sposobem nakazowym lub zestawami) w określonym obszarze, np.: korpusu czy korpusów rodzajów wojsk, okręgu wojskowego lub grupami jednostek wojskowych rodzajów sił zbrojnych (np. rozpoznania i dowodzenia).

Pojawienie się kryzysu polityczno-militarnego jeszcze nie stwarza zagrożenia wojennego, jeżeli jednak jego przyczyny nie zostaną usunięte, może się rozszerzać, doprowadzając ostatecznie do sytuacji nieodwracalnej, a w konsekwencji wojny, np. eskalacja żądań (roszczeń). Dlatego od chwili zarysowania się (zaistnienia) kryzysu śledzeniu podlega nie tylko skala kryzysu, ale również postawa stron w rozwiązywaniu

sytuacji kryzysowych, czy istniejące rozwiązania problemu wywołującego kryzys (zał. 10).

Natężenie kryzysu noszącego znamiona bezpośredniego zagrożenia zewnętrznego bezpieczeństwa państwa podlega ścisłej ocenie.

Wzmagający się okres zagrożenia, między groźbą agresji, a jej zainicjowaniem, poprzedzał minione wojny i trwał z różnym natężeniem, ok. 5 miesięcy do uderzenia hitlerowskich Niemiec na Polskę w 1939 r., ok. 70 dni w kryzysie berlińskim w 1961 r., 2 miesiące w kryzysie kubańskim i ok. 6 miesięcy do uderzenia sprzymierzonych na Irak w 1991 r.

Okresy te pokazują, że jest wystarczająco dużo czasu na zbieranie informacji o narastającym zagrożeniu militarnym zagrażającym bezpieczeństwu państwa i modelowanie zachowań przeciwnika.

Nie jest to zadanie łatwe, bowiem wystąpią utrudnienia w trafnym podejmowaniu decyzji o uruchomieniu mobilizacji sił zbrojnych, głównie to:

- mała dostępność informacji;
- trudny do określenia czas podjęcia decyzji, zwleknięcie z jej podjęciem;
- mały stopień powtarzalności decyzji, a stąd wielka niewiadoma wynikająca z jej skutków;
- niepewność, nie uwzględnianie wszystkich możliwych alternatyw;
- traktowanie zgodności opinii i ocen formułowanych przez osoby wspomagające decydenta – jako wystarczającej przesłanki do podjęcia decyzji (syndrom grupowego myślenia).

Jeżeli w wyniku oceny sytuacji polityczno-wojskowej powzięto decyzję o zarządzeniu mobilizacji, powinno nastąpić jej uruchomienie, czyli praktyczna realizacja założeń „Planu mobilizacyjnego Sił Zbrojnych RP”. W decyzji powinno być określone, czy będzie to mobilizacja stopniowa (częściowa), czy powszechna (całkowita).

Przy stopniowym rozwijaniu sił zbrojnych powiadomienie oraz nakaz (rozkaz) uruchomienia mobilizacji spoczywa na organach wojskowych: Sztab Generalny WP, Instytucje MON, Dowództwa RSZ (OW) i informacyjnie – ministerstwa i urzędy centralne. Organy wojskowe (dowództwa rodzajów sił zbrojnych, okręgi wojskowe), po przekazaniu przez określone ośrodki alarmowania sygnału adresatom o uruchomieniu mobilizacji, przystępują do kierowania jej przebiegiem, wykorzystując w tym celu określone, wcześniej przygotowane zespoły kierowania.

Uruchomienie mobilizacji oznacza zapoczątkowanie przechodzenia jednostek wojskowych z organizacji i struktur czasu „P” na „W”, z czym wiąże się powołanie brakującego uzupełnienia w ludziach i sprzęcie. W tym celu wykorzystuje się wojskowe i cywilne akcje doręczania dokumentów powołania, które na określony sygnał doręczają owe dokumenty obywatelom zobowiązanym do stawienia się do służby wojskowej, czy posiadaczom sprzętu wydzielonego na potrzeby sił zbrojnych. Powołani (wezvani do wykonania świadczenia) przybywają do miejsc prowadzenia mobilizacji, w tym czasie jednostka wojskowa przygotowuje się do przyjęcia żołnierzy rezerwy oraz sprzętu pobieranego z gospodarki narodowej. Następuje rozwijanie bazy mobilizacyjnej w celu pełnego wyposażenia żołnierzy w sprzęt należny wg norm czasu „W”, uzupełnienie i ukompletowanie pododdziałów. W wypadku zaistnienia mobilizacji powszechnej następuje przekazanie decyzji Prezydenta RP, oprócz organów wojskowych, do publicznej wiadomości. Odbywa się to przez podawanie do publicznej wiadomości komunikatów przez środki masowego przekazu (telewizja, radio, prasa), a także za pomocą rozplakatowania obwieszczeń o zarządzeniu mobilizacji powszechnej na całym terytorium państwa lub jego części.

Uruchomienie mobilizacji musi być zapoczątkowane z takim wyprzedzeniem, aby określone zgrupowanie operacyjne weszło do walki w

sposób zorganizowany, w pełni wyposażone i po przeprowadzeniu ćwiczeń zgrywających.

3.3. Kierowanie mobilizacją

Kierowanie mobilizacją obejmuje całokształt celowej działalności jednostek organizacyjnych państwa realizujących zadania na rzecz mobilizacji, zapewniając wszechstronne zabezpieczenie sił zbrojnych i gospodarki obronnej w czasie kryzysu oraz wojny. Kierowanie mobilizacją systemu obronnego państwa sprawują wszystkie ogniwa władzy i administracji państwowej, stosownie do kompetencji i zadań mobilizacyjnych zawartych w programach – centralnym i wojewódzkich programach mobilizacji gospodarki.

Celem kierowania mobilizacją systemu obronnego państwa będzie przygotowanie i utrzymanie na odpowiednim poziomie potencjału obronnego oraz zapewnienie terminowego uzupełniania sił zbrojnych i elastycznego przechodzenia gospodarki narodowej a także administracji na działalność w okresie wojny.

System kierowania mobilizacją państwa tworzą organy władzy i administracji: ogólnej, rządowej, specjalnej oraz samorządowej, na które nakłada się obowiązek realizacji zadań mobilizacyjnych. Organami tworzącymi strukturę mobilizacji państwa są naczelne organy władzy państwowej podejmujące decyzję o uruchomieniu mobilizacji już w czasie pokoju lub też w okresie kryzysu państwa (zał. 11). Zapada ona po ocenie rozwoju międzynarodowej sytuacji politycznej, gospodarczej i militarnej, kiedy wysiłki mające doprowadzić do rozładowania kryzysu nie przynoszą spodziewanych rezultatów.

3.3.1. Kierowanie mobilizacją gospodarki

Organem **kierującym mobilizacją gospodarki** powinien być Premier RP i jemu podległe urzędy centralne, tworzące na czas wojny stanowisko kierowania. Na szczeblu wojewódzkim – wojewódzkie stanowisko kierowania podległe bezpośrednio Premierowi RP. W wypadku utworzenia szczebla administracyjnego – powiatów utworzone może być stanowisko kierowania starosty powiatowego. Najniższym szczeblem kierowania mobilizacją gospodarki będą urzędy gmin i inne podległe podmioty gospodarcze.

Te ostatnie, organy administracyjne, jako przedstawiciele władzy wykonawczej w terenie będą kierowały zabezpieczeniem wykonania zadań mobilizacyjnych zaplanowanych dla nich przez administrację wojskową w terenie.

Kierowanie mobilizacją gospodarki polega na świadomym wyborze jednego z możliwych wariantów działania. Proces ten powinien być rozpatrywany alternatywnie, uwzględniający możliwość wystąpienie zakłóceń już na etapie planowania mobilizacyjnego. Problem kierowania mobilizacją gospodarki jest procesem przeorientowania zasobów materialnych, czynnika ludzkiego i produkcji na potrzeby obronne.

Przeorientowanie wiąże się z przemieszczeniem zasobów częściowo do rozwijających się sił zbrojnych oraz innych formacji uzbrojonych i nieuzbrojonych. Wymaga to zastosowania takiego mechanizmu kierowania, który umożliwi skuteczną koncentrację i selektywność w wykorzystaniu posiadanych zasobów ludzkich oraz materialnych na cele obrony państwa.

Zasadniczym dokumentem w kierowaniu mobilizacją gospodarki jest wspomniany już Centralny program mobilizacji gospodarki i opracowane pakiety zadań do realizacji w poszczególnych stanach gotowości obronnej (zał.3). Dokumenty te obejmują zadaniami zarówno resorty,

przedsiębiorstwa, jak i problemy dotyczące administracji rządowej – samorządowej. W programie mobilizacji gospodarki określony powinien być zakres i sposób produkcji na cele obronne, uwzględniając asortyment, ilość, wartość, termin, strukturę produkcji i zależności kooperacyjne między przedsiębiorstwami, zakładami produkcyjnymi. Dyrektywna forma programu, zatwierdzona przez Premiera RP oraz metoda jego opracowania i realizacji pozwalają kompleksowo kierować mobilizacją gospodarki. Na podstawie centralnego i wojewódzkich Programów mobilizacji gospodarki należy opracować plany produkcyjne przedsiębiorstw – zakładów na okres wojny.

Kierownictwo państwowe na podstawie oceny sytuacji wewnętrznej i międzynarodowej oraz prognoz co do dalszego rozwoju wydarzeń, powinno określić scenariusz przebiegu mobilizacji gospodarki jako przedsięwzięcia o najszerszym zasięgu i długim terminie jej realizacji. Należy zaznaczyć, że obecnie występują w naszej gospodarce zjawiska decentralizacji w zakresie kierowania, ponieważ zwiększa się udział władz samorządowych w rozwiązywaniu problemów mobilizacji gospodarki na administrowanym terenie. Znajduje to wyraz w realizacji Programu mobilizacji gospodarki w układzie terytorialnym, obejmując kompleks zagadnień gospodarczych na administrowanym terenie. Program mobilizacji gospodarki odzwierciedla centralizm w planowaniu zamierzeń i ich realizacji. Wylania się zatem problem określenia zakresu i charakteru decentralizacji kierowania mobilizacją gospodarki. Szczebel centralny powinien kierować priorytetowymi dziedzinami dotyczącymi spraw obronnych, a głównie zabezpieczenia sił zbrojnych i utrzymania mocy produkcyjnych decydujących o zapewnieniu obronności państwa. Natomiast organy administracji rządowej w terenie powinny zapewnić ochronę i zabezpieczenie potrzeb ludności na administrowanym terenie.

W procesie kierowania mobilizacją gospodarki mogą wystąpić różne zagrożenia, które utrudnią sprawną intensyfikację produkcji, przestawianie

określonych dziedzin gospodarczych na działalność wojenną oraz przechodzenie organów władzy i administracji na tę działalność. Do głównych, przewidywanych zagrożeń mogą należeć:

- zaburzenia w funkcjonowaniu transportu na skutek ewentualnych zniszczeń, mogą w konsekwencji doprowadzić do różnych perturbacji w funkcjonowaniu przemysłu, zaopatrzeniu wojsk i ludności;
- zmiany w produkcji, powodowane ograniczeniami surowcowymi, kooperacyjnymi itp.

Duże jakościowo zmiany w kierowaniu mobilizacją gospodarki mogą powstać nowe i nie spotykane dotąd zjawiska objawiające się gwałtownymi reakcjami psychologicznymi i społecznymi typu migracja ludności, panika szczególnie w rejonach przygranicznych konfliktu zbrojnego.

Istotnymi elementami sprawnego kierowania mobilizacją gospodarki będą:

- sprawne podejmowanie decyzji w oparciu o niepełne dane o sytuacji gospodarczej;
- właściwie określone kompetencje osób funkcyjnych na poszczególnych szczeblach gospodarki i administracji państwa;
- możliwości dysponowania różnorodnymi rezerwami państwowymi do zasilania priorytetowych potrzeb;
- dobrze zorganizowane i sprawnie działające systemy informacyjne;
- należycie przygotowane kadry fachowców w podmiotach decyzyjnych.

Podstawowym warunkiem sprawnego kierowania mobilizacją gospodarki będzie aktualna dokumentacja, informacja i przemyślane decyzje odpowiednich osób funkcyjnych.

3.3.2. Kierowanie mobilizacją sił zbrojnych

Podjęcie decyzji o zarządzaniu, a w konsekwencji o uruchomieniu mobilizacji sił zbrojnych jest najważniejszym i najtrudniejszym elementem kierowania mobilizacją. Musi ona być podjęta na podstawie wiarygodnych przekonywających i wszechstronnych wniosków wynikających z oceny zagrożenia bezpieczeństwa państwa doprowadzającego do kryzysu polityczno-wojskowego.

Problem ten w większości krajów jest uregulowany konstytucyjnie, a upoważnienie do takiej decyzji z reguły ma głowa państwa. W Polsce, prezydent jako głowa państwa, powinien zachować prerogatywy do podejmowania decyzji w sytuacjach kryzysowych. Słuszność takiego twierdzenia uzasadniają doświadczenia historyczne, już bowiem w II Rzeczypospolitej przyjęto takie rozwiązanie.

Uruchomienie mobilizacji sił zbrojnych zapoczątkowuje proces kierowania jej przebiegiem, które spoczywa w rękach najwyższego wojskowego przełożonego sił zbrojnych i kolejno przepływa ono przez dowódców szczebli pośrednich (korpusy, flotylle, dywizje) do dowódców jednostek mobilizujących (zał. 12).

Istotą kierowania mobilizacją jest zespolenie wysiłku wszystkich ogniw dowodzenia siłami zbrojnymi i kierowania państwem w celu osiągnięcia wysokiej sprawności podczas realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych.

Kierowanie mobilizacją sił zbrojnych należy określić jako działalność dowództw i sztabów oraz wyznaczonych w tym celu osób funkcyjnych (zespołów) umożliwiającą sprawne przechodzenie poszczególnych jednostek wojskowych ze struktur organizacyjnych czasu pokojowego na struktury i ukompletowanie czasu wojennego.

Przy czym zupełnie innych problemów będzie dotyczyło kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem przez Sztab Generalny czy dowódcę rodzaju

sił zbrojnych (okręgu wojskowego), a innych przez dowódcę jednostki mobilizowanej. O ile od pierwszych dwóch będzie się wymagało pracy koncepcyjnej polegającej na określaniu (wskazywaniu) czasu oraz jednostki (grupy jednostek) rozpoczęcia mobilizacji zgodnie z zamiarem jej operacyjnego użycia, o tyle od drugiego wymagać się będzie komenderowania, a więc natychmiastowego reagowania na występujące zakłócenia.

Dowódcy do pomocy mają etatowe i specjalnie zorganizowane organy kierowania (sztaby, zespoły kierowania mobilizacją). Zasadnicze kierowanie mobilizacją kończy się po całkowitym rozwinięciu sił zbrojnych (wojsk, jednostek wojskowych), a następnie organy mobilizacyjne będą uzupełniały ubytki w walczących wojskach.

Przedsięwzięcia dotyczące organizacji uruchomienia i przebiegu mobilizacji sił zbrojnych obejmują:

- przygotowanie systemu alarmowania w siłach zbrojnych, terenowych organach administracji wojskowej, administracji rządowej i samorządowej i gospodarki narodowej;
- organizację uruchomienia mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk w nakazanym układzie: grupy jednostek wojskowych (oddziałów, ZT), związku operacyjnego, kilku związków operacyjnych rodzajów wojsk:
- kierowanie przebiegiem mobilizacji w siłach zbrojnych i poza nimi;
- kierowanie zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych przez terenowe organy administracji wojskowej.

Zabezpieczenie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych obejmuje:

- zorganizowanie zabezpieczenia logistycznego;
- uruchomienie świadczeń osobistych i rzeczowych do zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;
- bojowe zabezpieczenie procesu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.

Kierowanie mobilizacją charakteryzować się będzie zawsze wysokim stopniem centralizacji polegającej na dokładnym określeniu instytucji całościowo odpowiedzialnej za jej przygotowanie i przeprowadzenie, oraz elastycznością jej przebiegu, stosownie do rozwoju sytuacji polityczno-militarnej.

Kierowanie mobilizacyjnym rozwijaniem sił zbrojnych jest integralną częścią dowodzenia i zarządzania wojskami w procesie osiągania pełnej gotowości bojowej oraz ściśle związane z działalnością terenowych organów administracji rządowej i gospodarki narodowej, świadczących na rzecz obronności kraju i musi zapewnić:

- sprawne uruchomienie mobilizacji oraz przedsięwzięć zabezpieczających mobilizacyjne rozwijanie wojsk;
- rozwijanie wojsk (jednostek wojskowych) zgodnie z przyjętym planem i sposobem mobilizacji;
- uruchomienie akcji doręczania dokumentów powołania (dostarczenia) i bieżące kierowanie akcją);
- koordynowanie działalności sztabów, dowódców i osób funkcyjnych współdziałających organów administracji rządowej i samorządowej oraz gospodarki narodowej w celu zapewnienia sprawnego przebiegu akcji doręczania dokumentów powołania oraz dowozu żołnierzy rezerwy i dostarczenia środków transportowych i maszyn do miejsc mobilizacji;
- zorganizowane przyjęcie żołnierzy rezerwy, pobranie i dostosowanie do potrzeb eksploatacji w wojsku pojazdów samochodowych (maszyn) i włączenie ich w określone struktury pododdziałów;
- zbieranie i analizowanie (studiowanie) informacji o przebiegu mobilizacji w siłach zbrojnych oraz w organach cywilnych zabezpieczających mobilizację;
- wprowadzenie korekt do planów mobilizacyjnych, stosownie do zmieniającej się sytuacji operacyjnej;

- natychmiastowe podejmowanie decyzji i reagowanie na wystąpienie zakłóceń powodujących opóźnienie, bądź zerwanie czynności mobilizacyjnych w jednostkach wojskowych;
- przeprowadzenie ćwiczeń zgrywających w pododdziałach i osiągnięcie pełnej gotowości bojowej;
- nadzór nad realizacją przedsięwzięć mobilizacyjnych w podległych wojskach (jednostkach wojskowych), bieżące i dokładne rozeznanie przełożonych (dowództw) w przebiegu mobilizacji;
- stałą gotowość do odnowienia obezwładnionych: systemu dowodzenia i elementów bazy mobilizacyjnej;
- pełne zaspokojenie potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych;
- osłonę i ubezpieczenie rejonów mobilizacji;
- składanie okresowych i doraźnych meldunków z przebiegu mobilizacji oraz jej zakończenia.

Scentralizowane kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem sił zbrojnych (wojsk) nie może pozbawiać kolejnych szczebli dowodzenia możliwości przejawiania inicjatywy w realizacji zadań, zapewnieniu ich wykonania i przedstawiania nowych rozwiązań (zał. 13).

Bardzo ważną sprawą podczas uruchamiania i kierowania mobilizacją sił zbrojnych jest wykorzystanie „poczty elektronicznej” i całego systemu wspomagania coraz powszechniej wykorzystywanych środków informatyki.

Skuteczne kierowanie mobilizacją ma zapewnić zmobilizowanie objętych planem mobilizacyjnym i decyzją o uruchomieniu mobilizacji jednostek wojskowych, a także zapewnić narastanie liczebności sił zbrojnych (tempo mobilizacji), które w okresie kryzysu powinno być wypadkową dwóch wektorów – stopnia zagrożenia bezpieczeństwa państwa i stopnia gotowości sił zbrojnych do podjęcia natychmiastowych działań.

Najwyższą troską powinna być objęta gospodarka kraju, którą należy ustrzec od zbyt dużych strat (wydatków) wynikających bądź z błędu wczesnego zapoczątkowania mobilizacji, bądź zbyt późnego zmobilizowania wojsk.

Mobilizacja jest procesem złożonym wymagającym dobrego przygotowania osób funkcyjnych, jak i sprawnego i skutecznego kierowania.

Za prawidłowy przebieg mobilizacji powinni być odpowiedzialni i posiadać kompetencje reagowania na zaistniałe sytuacje, również w stosunku do organów samorządu terytorialnego, bezpośrednio odpowiedzialni dowódcy jednostek wojskowych.

Na tym szczeblu dowodzenia kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem powinno obejmować wcześniej uzgodnione współdziałanie z organami administracji wojskowej i samorządu terytorialnego, w zakresie: uruchomienia i pobrania świadczeń osobistych i rzeczowych z gospodarki narodowej przy pomocy terenowych organów administracji samorządowej; organizację osłony i zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwijania jednostek wojskowych przez siły ochrony oraz gospodarczo-obronne; prowadzenie reklamacji żołnierzy rezerwy od obowiązku pełnienia służby wojskowej w czasie mobilizacji i wojny; pobranie zapasów materiałowo-technicznych z rezerw państwowych na potrzeby mobilizacyjne wojsk.

Należy pamiętać, że mobilizacja może być prowadzona w warunkach pokoju, jak również w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub w warunkach wojny. Można przyjąć założenie, że pewne człony sił zbrojnych (grupy jednostek) będą w tych warunkach mobilizowane, trudno jest natomiast określić, które to będą?

Procesowi mobilizacji zawsze towarzyszy stres psychologiczny, powstający w sytuacji niepewności, która jest zazwyczaj nieznaną, złożoną i niebezpieczną (duże wymagania otoczenia, niedostatek wiedzy).

Czas osiągnięcia pełnej gotowości bojowej przez jednostki wojskowe uzależniony jest od wielu czynników jak: aktualność i realność planowania; sprawność systemu powoływania i pobierania; funkcjonowanie aparatu administrującego rezerwami osobowymi i świadczeniami; dyscyplina żołnierzy i świadomość obywateli; sprawność sieci komunikacyjnej; możliwości oddziaływania przeciwnika na przebieg mobilizacji (zakłócenia) i odporność na nie (przeciwdziałanie).

Istotnym warunkiem sprawności mobilizacyjnej jednostek wojskowych jest poziom wyszkolenia i wychowania żołnierzy w czasie pokoju i społeczna świadomość obronna.

Kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem sił zbrojnych wojsk, jednostek wojskowych będzie miało znamiona sprawnego działania, jeżeli wszystkie osoby funkcyjne, organy i instytucje (JW.) uczestniczące w tym procesie będą znały swoje obowiązki i w terminie zrealizują powierzone im zadania.

Aby to osiągnąć, należy przygotować wspomniane osoby funkcyjne, jednostki organizacyjne przez:

- dokładne sprecyzowanie zadań, przemyślane i realne ich zaplanowanie;
- dobrą znajomość założeń systemu mobilizacyjnego;
- jasno określone obowiązki osób funkcyjnych na poszczególnych szczeblach dowodzenia;
- dobrze zorganizowany i sprawnie działający system obiegu informacji;
- stałe utrzymywanie współdziałania pomiędzy dowódcami jednostek mobilizujących a terenowymi organami administracji wojskowej;
- systematyczne przeszkalanie żołnierzy rezerwy;
- utrzymywanie w sprawności etatowego i przydzielonego sprzętu technicznego i wyposażenia;
- szkolenie (trenowanie) zespołów kierowania mobilizacją i kadry uczestniczącej;

- realne i szczegółowe opracowanie harmonogramów czynności w procesie mobilizacyjnego rozwinięcia;
- okresową ocenę aktualnego stanu gotowości bojowej i mobilizacyjnej;
- sukcesywną kontrolę wybranych elementów (dokumentacji, znajomości zadań, wyposażenia, stanu zaspokojenia potrzeb mobilizacyjnych, planów szkolenia rezerw osobowych itp.);
- realizację problematyki mobilizacyjnej w ćwiczeniach i treningach sztabowych;
- składanie meldunków przełożonym o stanie gotowości mobilizacyjnej, potrzebach i trudnościach;
- śledzenie zmian w systemach mobilizacyjnych innych państw i wnioskowanie kierunków doskonalenia;
- zachowanie tajemnicy prac mobilizacyjnych.

W sytuacji poważnego kryzysu i wojny kierowanie mobilizacją sił zbrojnych urasta do rangi ogólnopństwowej, w którym uczestniczą prezydent, premier szef Sztabu Generalnego WP, kierownicy resortów, wojewodowie i przedstawiciele samorządu terytorialnego.

Zasadą powinno być, aby w czasie kryzysu i wojny nie tworzyć nowych ciał dowódczych i kierowniczych, lecz kierowanie mobilizacją skupić w rękach organów (cywilnych i wojskowych) istniejących w czasie pokoju z odpowiednio opracowanym zakresem zadań i kompetencji na te stany.

Zmiany zachowań społeczeństwa, jakie mogą nastąpić po zarządzeniu mobilizacji sił zbrojnych spowodowane powołaniem dużej ilości rezerw osobowych do czynnej służby wojskowej, ruchy migracyjne z powodu zagrożenia miejsca zamieszkania, życia własnego i rodziny, trudności w ocenie sytuacji stworzyć mogą dodatkowy problem w kierowaniu mobilizacją sił zbrojnych i rytmicznym zaspokajaniu potrzeb mobilizacyjnych wojsk.

ZAKOŃCZENIE

Przygotowanie do mobilizacyjnego rozwinięcia systemu obronnego państwa to ustawowy obowiązek organów władzy i administracji, a także poszczególnych kierowników resortów.

Czas pokojowej działalności organów centralnych, wojewódzkich, powiatowych (po ich utworzeniu), gminnych oraz podmiotów gospodarczych sprzyja tworzeniu odpowiednio przemyślanego systemu mobilizacyjnego i budowania zaplecza do jego funkcjonowania na wypadek zaistnienia kryzysu militarnego lub wybuchu konfliktu zbrojnego (wojny).

Wszystkie trzy części składowe systemu obronnego państwa (podsystem militarny, pozamilitarny i kierowania) muszą współuczestniczyć w przygotowaniach mobilizacyjnych, tworzyć spójne ogniwa wzajemnie się uzupełniające. Ścisłe powiązania tych ogniw będą wyrażone w odpowiednio zaplanowanych zadaniach w ramach osiągania wyższych stanów gotowości obronnej państwa.

Przejęcie gospodarki pokojowej w fazę gospodarki zagrożenia wojennego spowoduje konieczność modyfikacji ekonomicznych, organizacyjnych oraz instytucjonalno-prawnych narzędzi sterowania i zarządzania gospodarką, w celu podwyższenia gotowości obronnej państwa. W okresie zagrożenia wojennego uruchomić należy wszystkie posiadane rezerwy i moce produkcyjne zamrożonych ciągów produkcyjnych w czasie pokoju. Rosną zasoby siły roboczej i środków produkcji. Organizowane będą nowe powiązania kooperacyjne między producentami finalnymi. Nastąpi maksymalizacja produkcji i jej stopniowe dostosowywanie do struktury potrzeb dyktowanych przez wojnę. Mogą wystąpić znaczne trudności w energetyce, transporcie i przemyśle

przetwórczym do wzmożonego zaspokojenia sił zbrojnych i społeczeństwa. Mogą pojawić się zniszczenia, przerwy w produkcji, zakłócenia w cyklu gospodarki narodowej funkcjonującej w tych warunkach.

Zagrożenie wojenne dyktuje rozmiary mobilizacji gospodarki narodowej, jej zakres, strukturę i intensywność. Zmieniające się potrzeby sił zbrojnych wynikające z charakteru zagrożenia militarnego stanowią o elastyczności gospodarki narodowej. Elastyczność ta uwarunkowana będzie przez czynniki techniczno-technologiczne produkcji, strukturalno-organizacyjne i społeczne. Wszystkie razem wzięte będą wpływały na rytmikę wytwarzania dóbr materialnych w tak ważnym okresie zagrożenia wojennego.

Zaplecze gospodarczo-administracyjne stanowi materialny wskaźnik możliwości przygotowań mobilizacyjnych w siłach zbrojnych, siłach ochrony państwa, siłach gospodarczo-obronnych i obronie cywilnej kraju.

Główny ciężar w zabezpieczeniu przygotowań mobilizacyjnych będzie spoczywał na przemyśle i rolnictwie. Te gałęzie gospodarki narodowej powinny być dobrze przygotowane do wykonania czekających ich zadań na rzecz sił zbrojnych, innych formacji i społeczeństwa kraju.

Przygotowania do mobilizacji systemu obronnego państwa pociągają za sobą poważne nakłady finansowe i dlatego należy ustalić priorytety rozwoju poszczególnych dziedzin, gałęzi gospodarki narodowej. Wiele dziedzin dotyczących działania mechanizmów przygotowania mobilizacji gospodarki wymaga nowego spojrzenia w okresie prywatyzacji przedsiębiorstw i w przededniu wstąpienia do paktu NATO.

BIBLIOGRAFIA

1. Babula J., Systemy mobilizacyjne sił zbrojnych, Bellona 1995.
2. Getka H., Uwarunkowania wpływające na przygotowanie SZ RP do mobilizacji, AON 1998.
3. Glod S.J., Army Research, 9-10.1984.
4. Gołąb Zd., Początkowy okres wojny, Wyd. MON 1972.
5. Jemioło T., i zespół, Koncepcja modelu Sił Zbrojnych RP, AON 1992
6. Kamiński T., Przemysł w systemie gospodarki obronnej, Warszawa 1993.
7. Kutrzeba i Mossor, Studium planu strategicznego Polski przeciw Niemcom, Warszawa 1987.
8. Łuczak M., Konwersja i restrukturyzacja przemysłu obronnego w Polsce, AON, Warszawa 1992.
9. Marczak J., Operacyjne przygotowanie obszaru kraju do obrony, AON, Warszawa 1994.
10. Płuzyński T., Mobilizacja na potrzeby obronny państwa, Warszawa 1986.
11. Sitek E., Mobilizacja przemysłu, Warszawa 1964
12. Skobel W., Obrona terytorialna okręgu wojskowego i województwa (regionu), AON, Warszawa 1994
13. Stankiewicz W., Ekonomia obrony, Warszawa 1992.
14. Stankiewicz W., Zagadnienia mobilizacji gospodarczej, Poznań 1980.
15. Stankiewicz W., Gospodarka obronna, ujęcia makroekonomiczne, Warszawa 1993.
16. Stańczyk J., Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo Polski, Warszawa 1996.
17. Wojnarowski J., Moduł mobilizacji w systemie obronnym państwa, AON, Warszawa 1993.

18. Wojnarowski J., Moduł mobilizacji gospodarki narodowej na rzecz wojska, AON, Warszawa 1993.
19. Wojnarowski J., Mobilizacja, Polska Zbrojna nr 115 z 1993 r.
20. Wojnarowski J., Uwarunkowania prawne, organizacyjne i ekonomiczne wpływające na system mobilizacyjny, AON, Warszawa 1995.
21. Wojnarowski J., Przygotowanie do mobilizacyjnego rozwinięcia systemu obronnego państwa, AON Mob-Sop-1 z 1996 r. Mob-Sop-2 z 1997 r.
22. Wojnarowski J., Problemy mobilizacyjne w teorii i praktyce – aspekt metodologiczny, Warszawa 1998 (książka nie opublikowana).
23. Wojnarowski J., Gotowość obronna państwa w warunkach sytuacji kryzysowych – KAPPA, AON, Warszawa 1997.

Z A Ł A C Z N I K I:

1. Definicje i problemy mobilizacji.
2. Siły systemu obronnego państwa.
3. Podporządkowanie i podział sił zbrojnych.
4. Podział sił zbrojnych na kategorie jednostek.
5. Rodzaje jednostek wojskowych wg ukończenia czasu „P” (siły własne – NATO).
6. Skład sił zbrojnych RP.
7. Pakiety zadań do realizacji w ramach osiągania gotowości obronnej państwa (propozycje).
8. Warunki przeprowadzenia mobilizacji SZ.
9. Rodzaje mobilizacji i sposoby jej przeprowadzenia.
10. Mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych (wariant).
11. Struktura wojennego systemu kierowania państwem.
12. Kierowanie mobilizacyjnym rozwijaniem sił zbrojnych.
13. Zasadnicze szczeble kierowania mobilizacją.

DEFINICJE I PROBLEMY MOBILIZACJI

MOBILIZACJA PAŃSTWA - to prawne, organizacyjne i praktyczne przygotowanie struktur państwa, jego organów władzy i administracji oraz poszczególnych działów (resortów) gospodarki narodowej do działalności w okresie kryzysu i wojny, a w wypadku zaistnienia tych stanów do skutecznego działania.

MOBILIZACJA SIŁ ZBROJNYCH – to proces zamierzonego powiększenia istniejącego stanu pokojowego sił zbrojnych, stosownie do potrzeb i możliwości państwa na czas kryzysu i wojny.

GLÓWNE PROBLEMY:

1. Uruchomienie mobilizacyjnego rozwinięcia wojskowych i cywilnych ogniw mobilizacyjnych.
2. Rozwinięcie określonych sił lub ich całości, stosownie do skali zagrożenia militarnego.
3. Kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem sił zbrojnych.
4. Zabezpieczenie logistyczne i bojowe mobilizacji.
5. Zasilanie sił zbrojnych w toku prowadzonych działań bojowych.

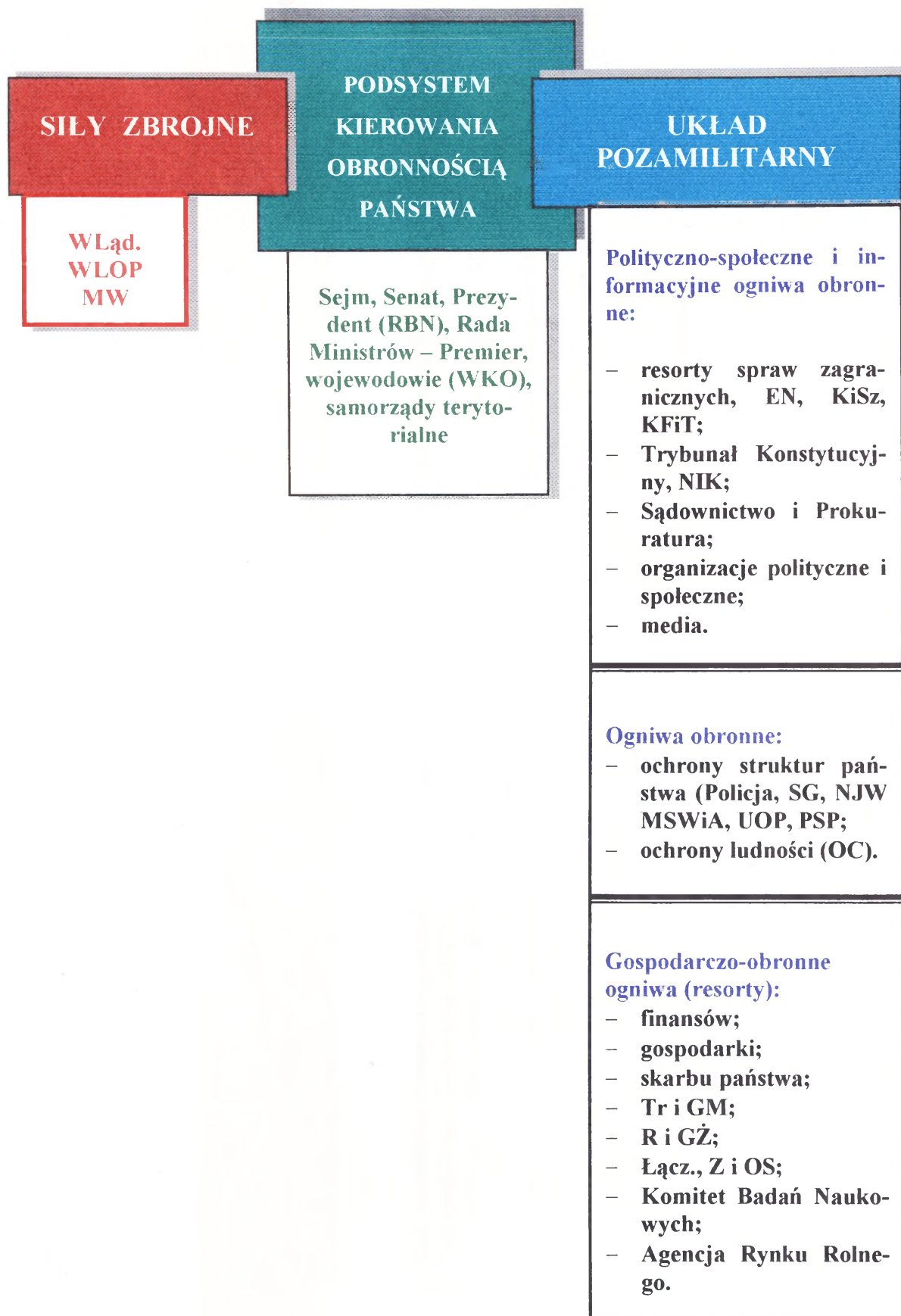
MOBILIZACJA GOSPODARKI (zaplecza gospodarczo-administracyjnego) – to proces przygotowania do uruchomienia potencjału obronnego państwa.

GLÓWNE PROBLEMY:

1. Mobilizacja zasobów siły roboczej.
2. Intensyfikacja produkcji i częściowe przestawienie przemysłu na produkcję wojenną.
3. Wydzielenie i utrzymanie rezerw państwowych.
4. Dostosowanie wyodrębnionych działów GN na cele obronne (zakłady usługowo-remontowe, telekomunikacji i transportu oraz medyczne).
5. Militaryzacja jednostek organizacyjnych gospodarki narodowej.

Kierowanie mobilizacją w państwie

SILY SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA

PODPORZĄDKOWANIE I PODZIAŁ SIŁ ZBROJNYCH

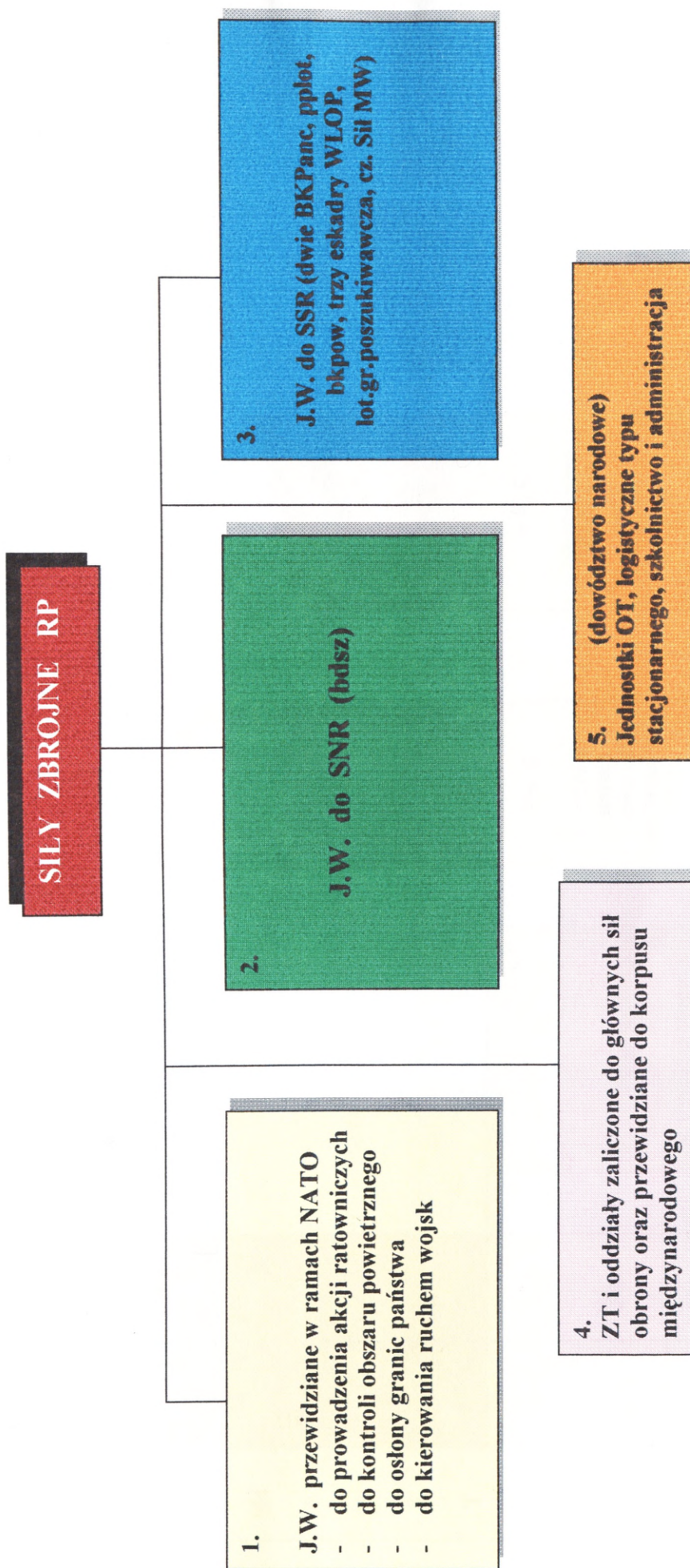
Sily Zbrojne podporządkowane NATO dzielą się na:

1. Sily natchmiasowego reagowania (SNR) - bdsz
2. Sily szybkiego reagowania (SSR):
  - WWLąd. – dwie BKPan. Bkpow, pplot;
  - WLOP - trzy elw, lot. gr poszukiawczo-ratownicza, określona liczba lotnisk;
  - MW - korweta (dozorowiec), okręt podwodny, okręt ratowniczy, trzy trałowce, okręt baza – zbiornikowiec, określone bazy morskie.
3. Główne sily obrony - stanowiące podstawowy element bezpieczeństwa NATO, są w większości skadrowane, gotowe do mobilizacyjnego rozwinięcia

Sily pozostające pod dowództwem narodowym:

1. Jednostki OT
2. Logistyka stacjonarna
3. Szkolnictwo wojskowe
4. Administracja wojskowa

PODZIAŁ SIŁ ZBROJNYCH NA KATEGORIE JEDNOSTEK

Uwaga: dla każdej kategorii jednostek planuje się uporządkować etat i określić czas na:

- 1) mobilizacyjne rozwinięcie
- 2) zgrywanie bojowe
- 3) osiągnięcie pełnej gotowości bojowej
- 4) zajęcia rejonów operacyjnego przeznaczenia

101

SKŁAD SIŁ ZBROJNYCH RP

SZEF SZTABU GENERALNEGO WP

SZTAB GENERALNY WP

ZASTĘPCY
Szefa Sz. Gen.

**INSPEKTOR
SZKOLENIA
DOWÓDCA
WOJSK
LADOWYCH**

**Korpus
Powietrzno-
Zmechanizowany**

**Dwa korpusy
zmechanizowane**

**DOWÓDZTWO
SIŁ
POWIETRZNYCH**

**Korpus Obrony
Powietrznej
(Północ)**

**Korpus Obrony
Powietrznej
(Południe)**

**DOWÓDZTWO
MARYNARKI
WOJENNEJ**

**2-3 flotyle
Marynarki Wojennej**

**administracja specjalna państwa
OW - RSzW**

WSzW

WKU

GOM

OT

**oddziały nowo
formowane**

**PAKIETY ZADAŃ DO REALIZACJI
W RAMACH OSIĄGANIA GOTOWOŚCI OBRONNEJ PAŃSTWA (propozycje)**

<p><u>STAŁA GOTOWOŚĆ OBRONNA PAŃSTWA</u> - to stan polegający na tworzeniu i utrzymaniu bezpieczeństwa narodowego, rozwiązaniu zaistniałych sytuacji kryzysowych w ramach wydatków wydzielanych z budżetu państwa na cele obronne.</p>	<p><u>PAKIET ZADAŃ PRZYGOTOWAWCZYCH</u> - polega na przygotowaniu organów władzy, administracji i gospodarki narodowej do realizacji zadań obronnych wynikających z ocenzonego kryzysu polityczno-militarnego zagrażającego bezpieczeństwu państwa.</p>	<p><u>PODWYŻSZONA GOTOWOŚĆ OBRONNA PAŃSTWA</u> - to stan określający konieczność rozwinięcia potencjału obronnego państwa w obliczu zagrożenia konfliktem zbrojnym lub wojną.</p>	<p><u>PELNA GOTOWOŚĆ OBRONNA PAŃSTWA</u> - to stan określający rozwinięcie systemu obronnego państwa do odparcia agresji przeciwnika.</p>
G Ł Ó W N E Z A D A N I A			
<p>Tworzenie przez siły gospodarczo-obronne bazy zaopatrzeniowej na potrzeby bieżące i mobilizacyjne państwa.</p>	<p>Przygotowanie organów władzy, administracji i gospodarki narodowej do rozwinięcia potencjału obronnego państwa.</p>	<p>Podnoszenie gotowości obronnej państwa do zabezpieczenia częściowej mobilizacji SZ i funkcjonowania gospodarki w czasie wojny.</p>	<p>Uruchomienie programu mobilizacji gospodarki i osiągnięcie gotowości do działania systemu obronnego państwa.</p>
S Z C Z E G Ó Ł O W E Z A D A N I A			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie i utrzymanie zapleczki gospodarczo-administracyjnego kraju (województwa) na potrzeby bieżące i obronne (zabezpieczenia mobilizacji sił zbrojnych). 2. Opracowanie (aktualizacja) centralnego, resortowych i wojewódzkich programów mobilizacji gospodarki. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podjęcie zadań związanych z rozpoznaniem zagrożeń w podległych resortach i województwach, a także likwidacja skutków tych zagrożeń. 2. Uruchomienie stałych dyzurów w ogniwoch pozamilitarnych. 3. Uaktualnienie dokumentów gotowości obronnej i mobilizacyjnej w resortach, województwach i podmiotach gospodarczych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie warunków do ogłoszenia częściowej mobilizacji sił zbrojnych i wprowadzenie stanu wojennego na określonym obszarze RP. 2. Zabezpieczenie częściowej mobilizacji sił zbrojnych i operacyjnego rozwijania (przegrupowania) przez obszary województw jednostek wojskowych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uruchomienie procesu mobilizacji sił zbrojnych i programu mobilizacji gospodarki. 2. Wydzielenie i dostarczenie świadczeń na cele obronne, w tym dla sił zbrojnych. 3. Zabezpieczenie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych do etatu czasu wojny oraz ich operacyjnego rozwinięcia do obrony państwa.

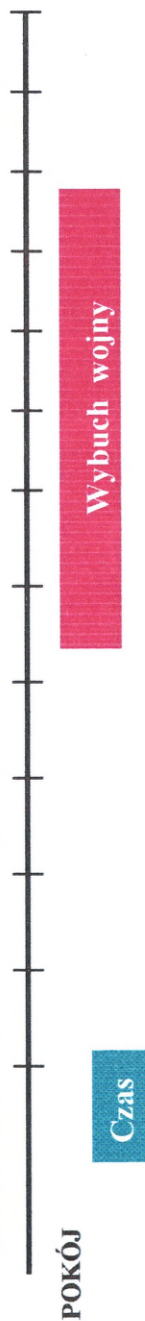
1	2	3	4
<p>3. Tworzenie i utrzymanie (rotacja) rezerw państwowych (gospodarczych) na potrzeby ewentualnej klęski żywiołowej, mobilizacji sił zbrojnych (JW.) i początkowy okres wojny.</p> <p>4. Planowanie i bieżąca realizacja rozbudowy infrastruktury obronnej kraju (województwa, gminy).</p> <p>5. Przygotowanie i utrzymanie systemu kierowania państwem (województwem, gminą) na okres kryzysu (zagrożenia i wojny).</p> <p>6. Zorganizowanie, wyposażenie i utrzymanie w gotowości do uruchomienia akcji kurierskich.</p> <p>7. Przygotowanie (wytypowanie i przeszkolenie osób funkcyjnych) rządowych i samorządowych organów administracji do realizacji zadań obronnych i zabezp.osiągania gotowości obronnej.</p> <p>8. Przygotowanie bazy szpitalno-łózkowej do jej obłożenia chorymi i poażonymi.</p> <p>9. Wydzielenie i utrzymanie rezerw paliw na potrzeby obronne (sił zbrojnych).</p>	<p>4. Przygotowanie w resortach i województwach, podległe im departamenty, wydziały i jedn.organizacyjne do realizacji zadań mobilizacyjnych.</p> <p>5. Odwołanie z urlopów i podróży pracowników będących na przydziałach mobilizacyjnych w JW.</p> <p>6. Uruchomienie systemu ostrzegania i alarmowania oraz rozpoznania skażeń..</p> <p>7. Przygotowanie do uruchomienia akcji kurierskich i punktów zbiorów (przewozu) żołnierzy rezerwy.</p> <p>8. Przygotowanie odwołań z zagranicy studentów, ekspertów, sportowców, turystów i pracowników firm polskich do kraju.</p> <p>9. Ograniczenie wyjazdu samochodów, wylotu i wyjść z baz lotniczych oraz portów samolotów, statków morskich i rzecznych planowanych do przekazania na rzecz sił zbrojnych.</p> <p>10. Przygotowanie do rozwinięcia zakładów remontowo-usługowych do realizacji świadczeń na rzecz sił zbrojnych i MSW></p>	<p>3. Przygotowanie straży granicznej do wejścia w skład sił zbrojnych po ogłoszeniu mobilizacji.</p> <p>4. Wzmocnienie ochrony przedstawicielstw dyplomatycznych i odwołanie z zagranicy obywateli polskich</p> <p>5. Realizacja zadań wynikających z programu mobilizacji gospodarki (przekazanie części rezerw państwowych dla sił zbrojnych).</p> <p>6. Zabezpieczenie utrzymania dróg manewru i ewakuacji na obszarze całego kraju.</p> <p>7. Wydzielenie łączy telekomunikacyjnych dla sił zbrojnych i resortu MSW oraz OC.</p> <p>8. Wprowadzenie w życie regulaminów organizacyjnych oraz etatów wojennych w jednostkach organizacyjnych i województwach położonych w zagrożonych obszarach.</p> <p>9. Formowanie jednostek przewidzianych do militaryzacji i ich wykorzystania do obrony.</p> <p>10. Realizacja świadczeń szczególnych do operacyjnego przygotowania zagrożonego obszaru (województwa).</p>	<p>4. Włączenie jednostek straży granicznej w skład sił zbrojnych.</p> <p>5. Utrzymanie dróg manewru, dowozu i ewakuacji do potrzeb obronnych.</p> <p>6. Zabezpieczenie przewozów wojsk transportami kolejowymi i samochodowymi.</p> <p>7. Rozwinięcie osłony technicznej wyznaczonych ciągów drogowych, kolejowych, wodnych i telekomunikacyjnych na potrzeby obronne.</p> <p>8. Uruchomienie działania poczty polowej na rzecz sił zbrojnych.</p> <p>9. Przygotowanie systemu regulacji artykułów żywnościowych i przemysłowych powszechnego użytku.</p> <p>10. Przekształcenie zakładów służby zdrowia na potrzeby czasu wojny.</p>

1	2	3	4
<p>10 Gromadzenie i utrzymywanie rezerw osobowych oraz sprzętu technicznego (pojazdów samochodowych, maszyn inżynierskich). Gromadzenie i utrzymywanie rezerw osobowych i urzędów w ramach etatowych świadczeń na potrzeby obronne i mobilizacyjne sił zbrojnych, jednostek MSW, OC i przewidzianych do militaryzacji.</p> <p>11. Utrzymanie w sprawności eksploatacyjnej na potrzeby mobilizacyjne sił zbrojnych statków powietrznych, morskich i rzecznych.</p> <p>12. Przygotowanie jednostek organizacyjnych (delegatur UOP, policji i innych służb) do zabezpieczenia porządku, ochrony oraz przegrupowania jednostek wojskowych, w tym służb pomocy technicznej i medycznej na drogach przegrupowania..</p> <p>13. Wydzielenie i utrzymanie zakładów (stacji) remontowych do przywrócenia sprawności pojazdów samochodowych i maszyn inżynierskich.</p>	<p>11. Przygotowanie warunków organizacyjno-technicznych do przekazania i podejmowania natychmiastowych i krótkotrwałych dostaw środków materiałowych na rzecz sił zbrojnych, MSW i OC.</p> <p>12. Przygotowanie stanowisk kierowania resortów i wojewodów do ich rozwinięcia.</p> <p>13. Uzupelnienie do pełnych norm rezerw państwowych i przygotowanie ich do częściowego przekazania na rzecz sił zbrojnych i MSW.</p> <p>14. Przygotowanie sił do budowy praw, mostów, odbudowy sieci komunikacyjnej i urzędzeń do wydobywania wody..</p>	<p>11. Wprowadzenie aktów prawnych dyscyplinujących gospodarkę i realizację zadań obronnych.</p> <p>12. Prowadzenie działalności propagandowej przez środki masowego przekazu.</p> <p>13. Rozwinięcie akcji kurierskich i punktów zbiórek.</p> <p>14. Uruchomienie pełnego zakresu świadczeń osobistych i rzeczowych na potrzeby sił zbrojnych.</p>	<p>11. Ewakuacja przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych do zapasowych miejsc pracy.</p> <p>12. Osiągnięcie gotowości do działania oddziałów OC i innych służb w czasie wojny.</p> <p>13. Przekazanie obiektów na potrzeby organizowanej obrony.</p> <p>14. Wydzielenie świadczeń szczególnych na potrzeby inżynierskiej rozbudowy terenu.</p>

WARUNKI PRZEPROWADZENIA MOBILIZACJI SIŁ ZBROJNYCH

Załącznik 8

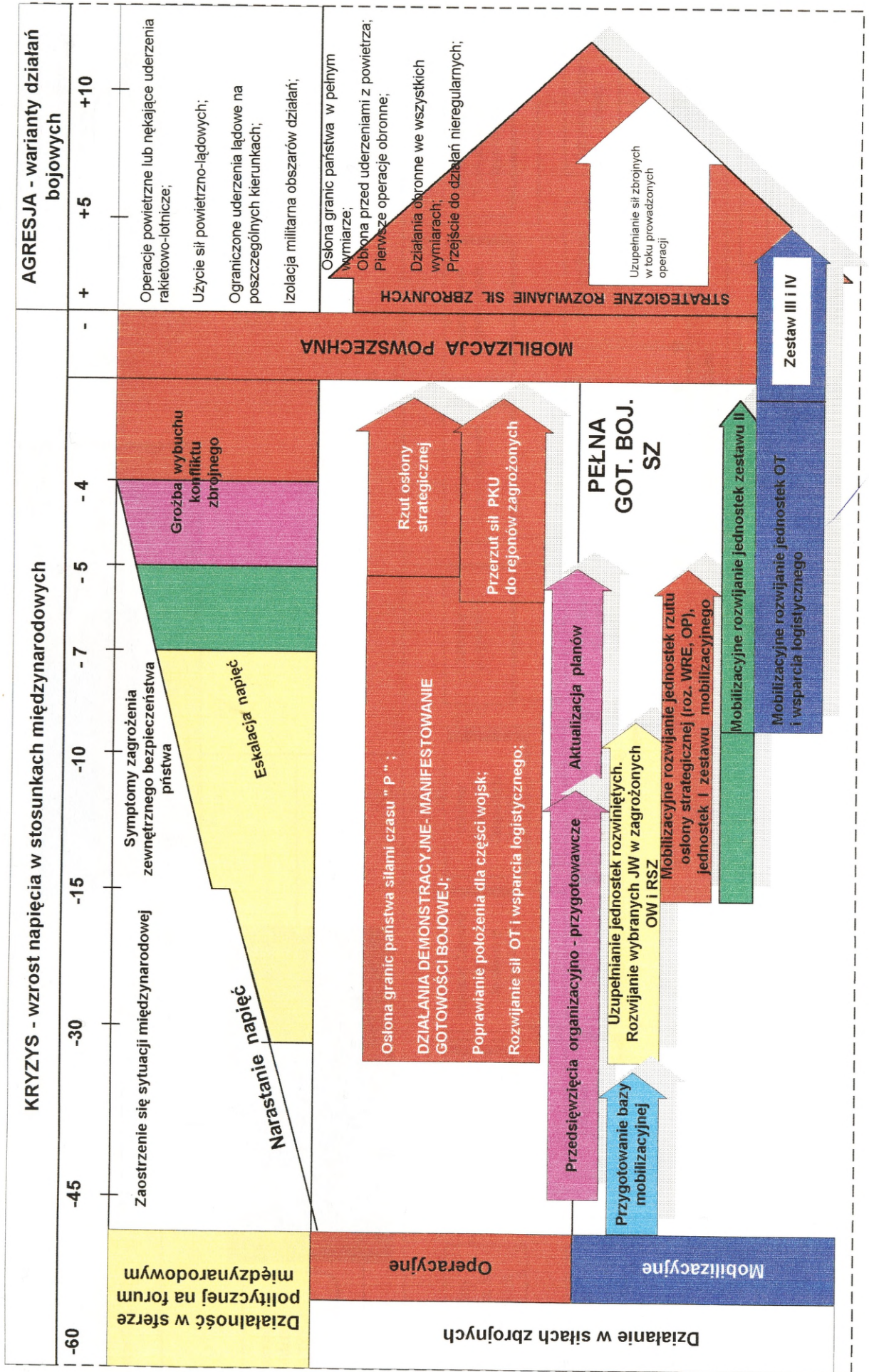
	<p>Mobilizacja sił zbrojnych rozpoczęta zostaje w czasie pokoju, a zakończona w czasie wojny</p>
	<p>Uruchomienie procesu mobilizacyjnego może mieć charakter aktu jednorazowego (4) lub stopniowego (5)</p>
	<p>Czas zakończenia mobilizacji uzależniony będzie od terminu podjęcia decyzji i sposobu prowadzenia mobilizacji</p>
	<p>W przypadku nagłego wybuchu wojny wprowadzona zostaje mobilizacja powszechna Wymaga ona jednoczesnego zaangażowania wszystkich ogniw sił zbrojnych, administracji rządowej (samorządowej) i GN</p>
	<p>Mobilizacja sił zbrojnych uruchomiona zostaje i prowadzona w czasie pokoju, stopniowo, ustalonymi zestawami lub wybiórczo. W określonych warunkach może to być mobilizacja powszechna.</p>

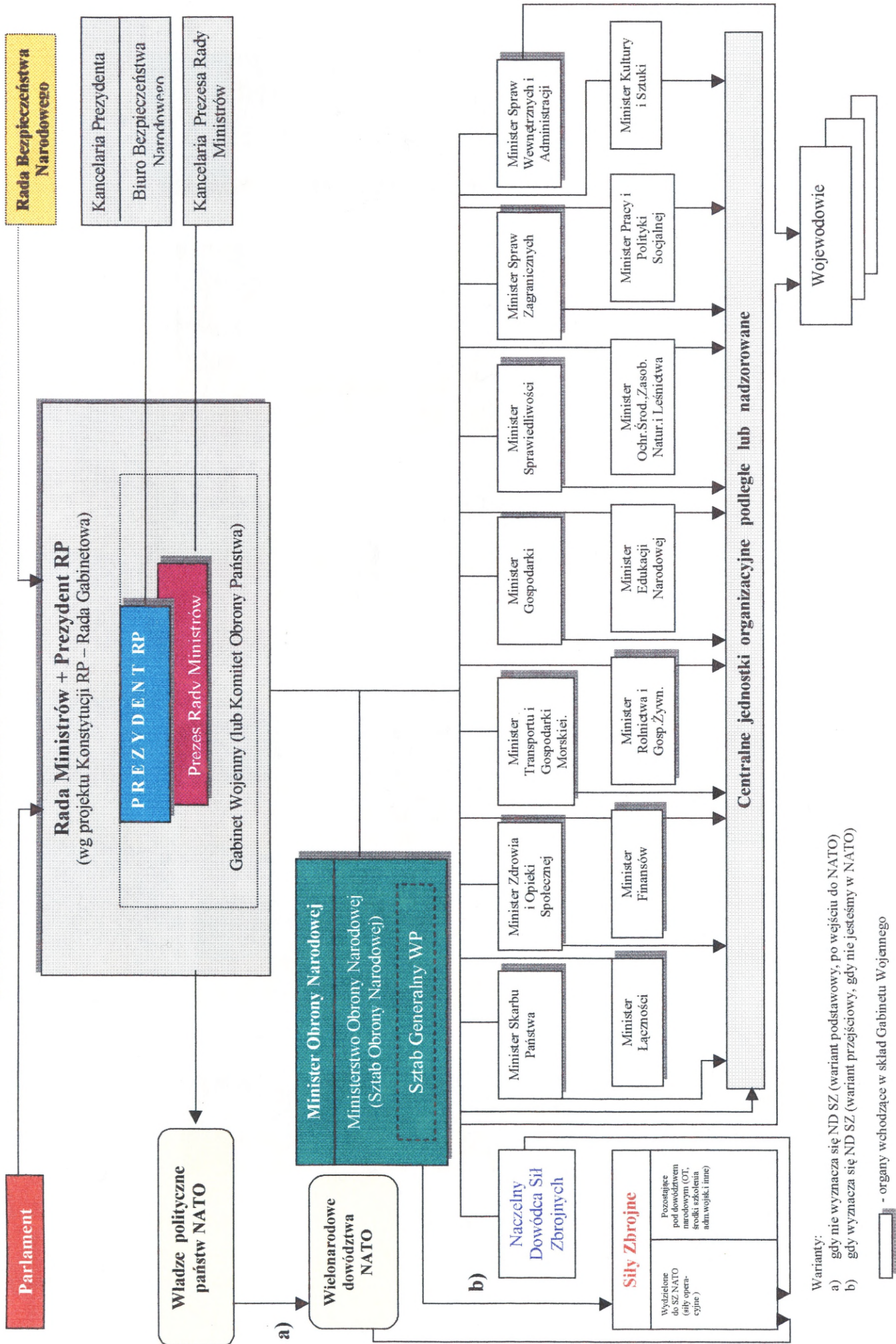
RODZAJE MOBILIZACJI I SPOSOBY JEJ PRZEPROWADZENIA

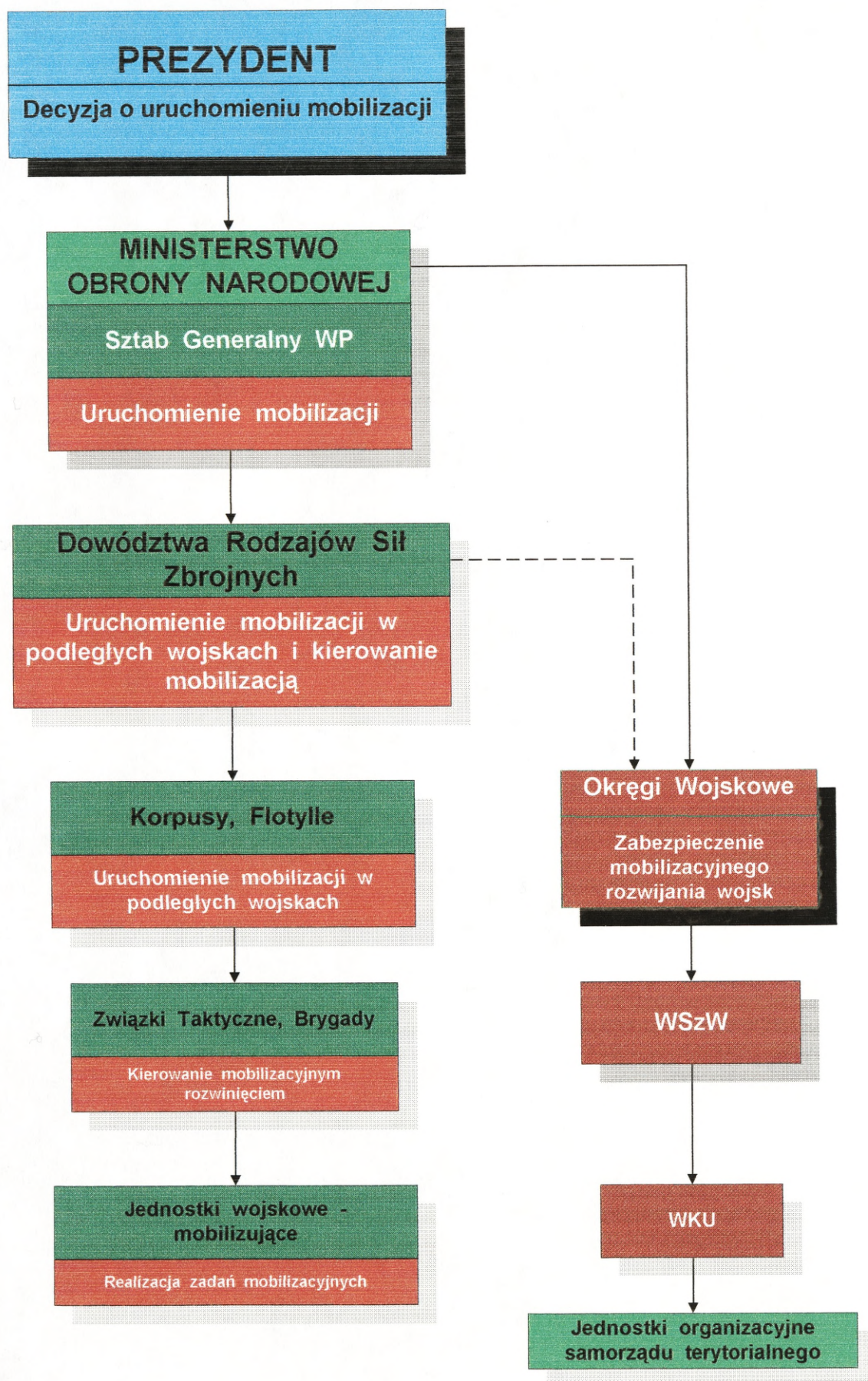
MOBILIZACYJNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH (wariant)

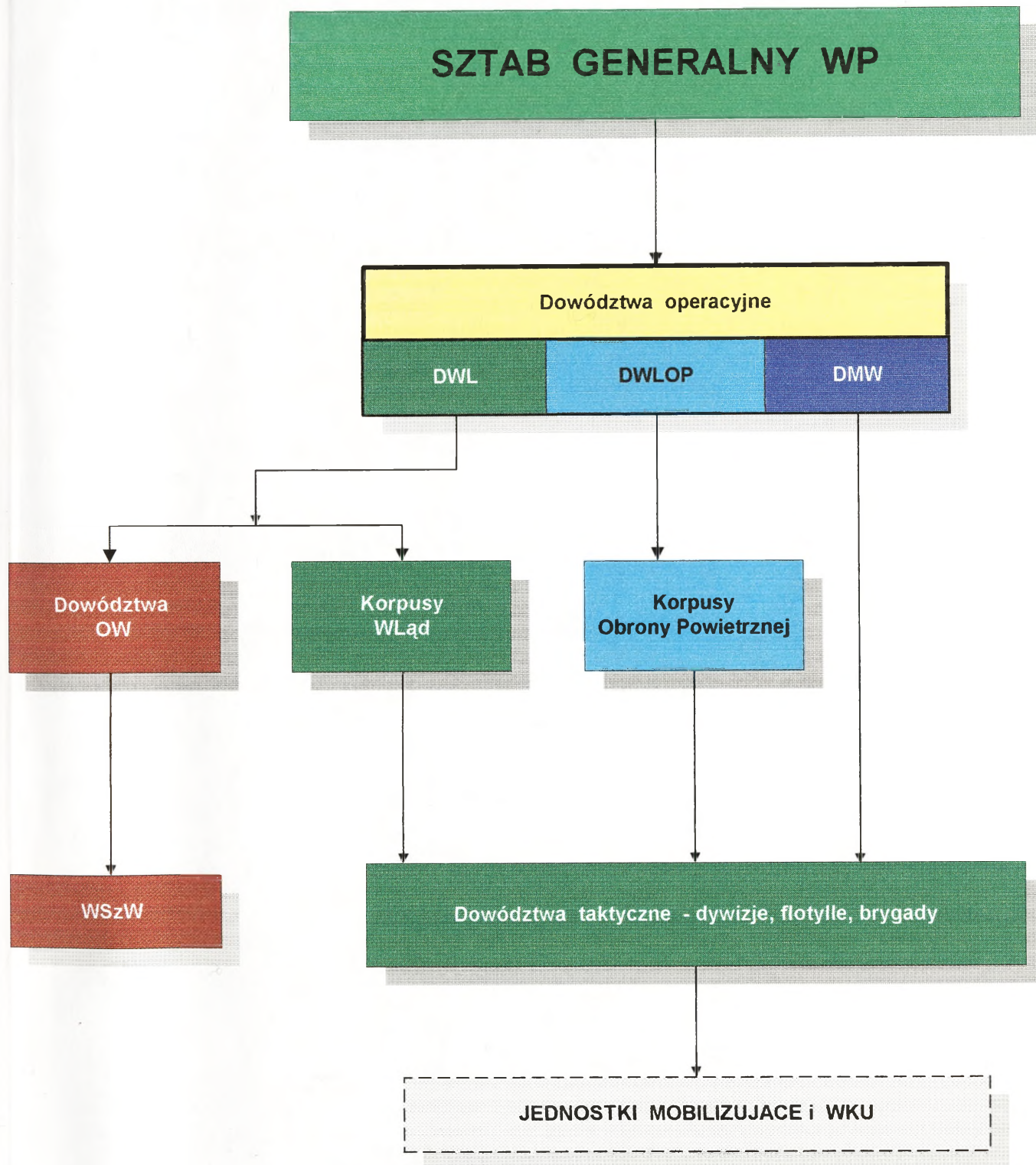
STRUKTURA WOJENNEGO SYSTEMU KIEROWANIA PAŃSTWEM

KIEROWANIE MOBILIZACYJNYM ROZWIJANIEM SIŁ ZBROJNYCH

ZASADNICZE SZCZEBLE KIEROWANIA MOBILIZACJA

Źródło: wykonanie autora

